

ENİS BATUR • DOĞU-BATI DİVANI

Enis Batur
DOĞU-BATI DİVANI

Y A P I K R E D İ Y A Y I N L A R I

DOĞU-BATI DÎVANI

Enis Batur, 28 Haziran 1952'de Eskişehir'de doğdu. İlk yazısı 1970'de, ilk şiir kitabı 1973'de yayımlandı.

Şiir kitapları, yayın sırasına göre şunlardır: *Eros ve Hgades, Bir Ortaçağ Yalnızlığı, Nil, Ara-Kitab, İblis'e Göre İncil, Kandil, Tuğralar, Sarnıç, Yazılar ve Tuğralar (toplu şiirler 1973-1987), Gri Dîvan, Koma Provaları, Perişey, Ağlayan Kadınlar Lahdi, Ondört+X+4, Darb ve Mesel, Taşrada Ölüm Dirim Hazırlıkları, Opera 1-4004.*

*Enis Batur'un YKY'deki
öbür kitapları*

- Başkalaşım lar (1992)
Gesualdo (1993, 1994)
Yazının Ucu (1993, 1995)
Gutenberg Gökadasına Gezi (1993, 1995)
E/Babil Yazıları (1995)
Seyrüsefer Defteri (1997)
İki Deniz Arası Siyah Topraklar (1997)

ENİS BATUR

DOĞU-BATI DÎVANI

Şiir - 18
ISBN 975-363-654-7

Doğu-Batı Dîvanı / Enis Batur

1. baskı: 1500 adet, İstanbul, Mart 1997

Yayına Hazırlayan: Birhan Keskin
Kapak Tasarım: Pınar Kazma Çınar
Ofset Hazırlık: Arzu Çakan
Düzeltili: Birhan Keskin
Yayın Koordinatörü: Aslıhan Dinç
Baskı: Promat A.Ş.

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 1997
Tüm yayın hakları saklıdır.
Taratım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi, No: 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0-212) 293 08 24 Faks: (0-212) 293 07 23

DRAMATİK ŞİİRLER
1988-1996

İçindekiler

GİRİ DÎVAN

- 13 • Sandık
- 14 • Kör Başlangıç
- 15 • Yangın
- 16 • Zalim Bellek
- 18 • Giri Tavrılar
- 19 • Prag, 73
- 20 • Rica
- 21 • Pugaçev Tarihi
- 24 • Kalan
- 25 • Fotoğraf
- 28 • Büyükbaba
- 29 • Gloria
- 30 • Tea for Two
- 32 • Koza
- 33 • Balkon
- 34 • Bir Başka Acı Hikâye
- 36 • Yayla
- 38 • C.
- 39 • Komşular
- 40 • Bitmemiş Senfoni
- 42 • Pasaport
- 48 • When You Are Old

- 49 • İskelenin Yanıbaşında
- 50 • Ziyaretçi
- 52 • Uğultu
- 54 • Koyda
- 55 • Todori'de Bırakılmış Bir Yaz Gecesi
- 56 • Yokuş Aşağı
- 58 • Luna Park
- 59 • Çingene Çadırları
- 62 • The Misfits
- 64 • Arka Pencereden
- 65 • Toz
- 66 • Opus 103
- 68 • Herald Tribune
- 69 • Phtonos
- 70 • Aynada
- 72 • Sahaf
- 74 • Pazar Sıkıntısı
- 75 • Yorgun Çığ
- 76 • İçerki Odada
- 77 • Bekleyiş
- 78 • Çıplak Kafka Balkonları
- 79 • Çölde
- 82 • Sonsuzdur Gül
- 84 • Şifre
- 86 • "Muhacir Kuş"
- 89 • Kan Lekesi
- 91 • Fugue XVII
- 94 • Karantina

SEFERÎ DÎVAN

- 97 • Brandenburg Kapısında
- 98 • Bristol Otel
- 99 • Rom

100 • Yağan Karı Dinlemek
 103 • Son Sergi
 104 • Varış
 105 • İz
 107 • Beyaz Siyah
 109 • Dümen
 110 • Küp
 111 • Marsilya'dan Son
 112 • Yakamoz
 113 • Yurt
 114 • Avignon'lu Kızlar
 115 • Goethe Evi
 127 • Daha Sonra
 128 • İtalyan Apartmanı
 129 • Son Masa
 131 • Öksürük Nöbeti
 135 • Otel Odası, 1931
 138 • Kök
 139 • Düello
 143 • Temmuzlar
 145 • Yaprak Renkleri
 147 • Jest Dili ve
 Yağmur Damlası
 149 • Kayıtlar
 154 • Fa Bemol
 155 • Platanus Orientalis
 156 • Yeşilyurd
 157 • Seyyare
 159 • Castel Pulci'de
 161 • Hasret
 163 • At The Zoo
 164 • Suyun Üzerinde Adım

ALACA DÎVAN
 169 • İçindekiler
 172 • Köşk
 173 • Bazı Şeyler
 174 • Mastar
 175 • İç Kuş
 176 • Kiremit Kokusu
 177 • Teğet
 178 • Fantom Ağrı
 179 • Asla
 180 • Papağanlar, Gece
 182 • Motif
 183 • Yumak
 184 • Hiç
 186 • Daha da Sonra
 187 • Sadi'nin Mezarı Başında
 188 • Yarım Kalmış
 Bir Antoloji
 190 • An
 191 • Kaynakça
 195 • İnme
 196 • Petropolis'te
 197 • Yaz
 198 • Ya Da
 200 • Koğuş
 201 • Çağrı
 202 • Başlangıç
 203 • İlenç
 204 • Harita
 205 • The Way They
 Live Now
 215 • Ada
 216 • Nabız
 217 • Dut Ağacı

- 218 • Sessiz Kan Lekeleri
- 219 • Çakallar Kuşatırken
- 220 • Yazı
- 211 • Esâtir
- 222 • Ebediyet
- 223 • Gün Ortası Fantazya
- 224 • Vasiyet
- 226 • Odadaki
- 227 • Albino

BAROK DÎVAN

- 231 • Ars
- 232 • Cülûs
- 233 • Çadır
- 234 • Camda Leke
- 236 • Vınlama
- 237 • 1910
- 238 • Kirişhanede
- 239 • Karcıgâr Şarkı
- 240 • Attar'la Konuşma
- 242 • İz
- 244 • Küller
- 245 • Bir Başka Tekniğin
Hikâyesi
- 246 • Koku
- 247 • Sema
- 252 • Bin Pişman
- 253 • Servet
- 254 • Perde
- 256 • Akabe
- 258 • Etna
- 259 • Salıncak
- 260 • Jeanne'ın Hikâyesi
- 261 • Kışın Sonuna Doğru

- 264 • Bir Gün
- 265 • Cam ve Kan
- 266 • Titivillus İçin
- 268 • Yaşgününde
- 269 • Bir Gırnata Efsanesi
- 270 • Malaga'da Güneş
- 271 • Epigrafiya Taramaları
- 274 • Digenis
- 284 • Nikomakhos'a Etik
Okumaları
- 284 • Beyaz
- 285 • Kırılancı
- 286 • Yarısı
- 287 • Masa
- 288 • Toz
- 289 • Kıyamet Suresi

Gri Dîvan

*Ah, kimselerin vakti yok
Durup ince şeyleri anlamaya*

GÜLTEN AKIN

SANDIK

Bir kutu dolusu anahtar. Régie des Tabacs de l'Empire Ottomane, paslanmış, kenarları delinmiş o kutunun ağırlığını tartmak güç. Çekmecelerin, evrak dolaplarının ve evlerin sahipleri gerçekte yıkım yerlerinde dolaşan birer hayalet. Ne çok taşındık! Nasıl dolaştırdık bunca umudu, terkedilişi, kaybetme ve kaybolma duygusunu? İçimize kazınmış yolculuklar birer loş düş ve hiçbir zaman hiçbirini gerçekleştirmemiş tasarılarıydı oysa: Bu anahtarları olmamış kilitlerde sandık. Sahi, sandık! Kendisi duruyor da onun, yıllardır giz'li bir ölü gibi anahtarsız bekliyor. İnsan asla açmamalı böyle bir efsaneyi. Herkesin hayatında içindekileri unuttuğu, umduğu, bambaşka kutularda aranacak eşya, söz ve işaretler kalmalı.

KÖR BAŞLANGIÇ

“Ne çok yaşıdönümü, krizi geçirdik hepimiz” demişti, geceyarısı – son sigarasını söndürüp kalkmadan: “Askerler, kötü paranın kötü dağılımı, değer bunalımı ve bir sürü devrik eş dost”. Bütün bunlardan kopmuş bir fiesta gibiydi şehir: Pencerenin geniş ufkundan yayılım ateş uzanıyordu karanlığın uçlarına. Gerçekten de bir yanlışı bir başka yanlışıla düzeltircesine, telâşla savrulmuştuk oradan oraya: Kimi getirsek gözümüzün önüne kırık dökük eşyaları çağrıştıracaktı. Yitirilen bunca saf hedef, geridönüşsüz kararların yıprattığı uykularımız, sabah uyanınca yüzümüzde patlayan yalnızlık damarı ya da yanımızda yatan yabancının bir akıntıda hızla uzaklaşan gövdesi: İçimizde toplananlar çapraz sağlamada bulduğumuz şaşkın bir eksiği kapatmaya asla yetmeyecekti.

Fırlayıp ayağa, gecikmiş birinin kaygılı acelesiyle montunu geçirmişti üstüne: Biliyorduk, o ve ben: Yoktu bekleyenimiz, beklediğimiz kimse kalmamıştı – bir tek kıvılcım belki: Beklenmedik bir değişim, dalgın bir köşede çarpışacağımız beklenmedik bir gölge, kökünden tutabilsek kül olacağımız sert bir dönemeçten umduğumuz kör başlangıç.

YANGIN

Büyük, ciddi bir prova gibi geçtik hayatın içinden: Kundak ve kefen diye alay ediyordu hepimizle en genç olanımız: İlk o öldü, kaza bir daha tekrarlanmayacak kadar başarılı olmuştu. Düğünler, davalar, onarılmaz kırgınlıklar ve boş umut dolu yıllar hızla döndü makarada: Kopan şeridi her defasında bile bile bağladık bir daha kopacağı noktaya. Büyüdü şimdi çocuklar: Kurban seçtiğimiz göktaşları tutuşuyor da gözümüzün önünde, musluklardan büyülu ve korkunç bir sessizlik işitiyoruz. Yangının ilk kıvılcımı: Ah, elimizle biribirine sürttüğümüz amansız taşlarda bekleyen son!

ZALİM BELLEK

Bir başına derinlemesine yaşamak
yetecek sanmıştı kendisine – toy
değildi artık, genç bile sayılmazdı:
Sonuna kadar paylaşamadığına göre,
hiç paylaşmadan, sımsıkı kendinde
tutarak, geri dönemeyeceğini bildiği
yolu kat edebilirdi. Önce geceler
dügümlendi oysa. Sonra geceden
geceye ilerleyen o telâşlı akrep.
Fişten çektiği telefonlar, üzerini
çuhayla kapladığı ayna, çıkıp
boşluğa baktığı kör balkon –
anahtarlarını çevirip çekmeceye
kaldırdığı kapılar ağır ağır
zorlandı.

Evlere dağılmış eşyası birden
toplanıp doldurmuştu salonu,
odaları ve duvarları kaplayan
kitaplar ve resimler, eski notalar,
ilk filim afişleri, o zarif İngiliz
konsoluyla öbür ham İskandinav masası,
hepsinin soykütüğünde sızının payı:
Kimin aldığı bu ayna, ne zaman
getirilmiş bu alpaka kutu, nereden
hangi yıllarda toplanmış bu kupkuru
gözyaşı şişeleri – herbirinin
seyirdiği tıkanık damarlarda
bir görünüp yiten zalim bellek.

GRİ TAVIRLAR

“Bilemiyoruz” diyordu son yıllarında,
 “Tahmin edebilir mi bir kırlangıç gerçekten de fırtınayı?”. Bir kelimenin içinden avladığı gizil anlamlar, kırılğan alayın örttüğü derin yara, tok sesinin bir ömür boyu dinlenmiş tınlarında artık eleveriyordu kendini ölüm. Kimseye dayanamıyordu aslında, incelikleri elden bırakacak ölçüde kıskançtı sıvışıp giden vakte uzanırken, giderek uyuyamaz olduğunu duymuştuk ilkbaharda – bilmişti bunun son bahar olduğunu hepimizden önce. Kimdi peki? Şimdi dönüp baksak, sinsi bir tuzaktır hayat: Tarihler ve şehirler, insan isimleri ve belli durumlarda benimsenmiş gri tavırlar, keskin duranla eğilip bükülen içiçe geçmiştir sanacak aramızdan onu anlamaya çalışacak olan.

Anlaşılmaz oysa insan: Nasıl birdenbire başlayan yağmur uzaklaşıp gitmişse biz daha şemsiyeyi açmadan.

PRAG, 73

“Erkek de görmem artık” demişti: “Kadın da”
Şehrin ortasında gömebilir mi insan kendini?
49’da, Hamlet’le buluştukları tek gecenin belki
öncesinde çekildiği koyu adadan ses çıkmamış
sonra. Aragon da bilmiyor yaşlı inadın neden
kırılmadığını: Bütün o hikâyeler yüzler,
bütün o sesler ve anadiline bile aykırı hüznün
kafiyeleri: Elmas yontulursa tozu çelişir
geceyle. Karşılaştık ikimiz, evet: Köprünün
altından geçiyordu, kendisini ezbere bilen
bir akıntı gibi: “Ey yolcu” diye seslenmişti,
“Neden bıraktın şehrin ortasındaki evini?”

RİCA

Tam kaç dakikada yazmıştı Werther son mektubunu? "Onbiri geçe" diye başlıyordu, "ölümün madensi kapısını böylesine soğuk, böylesine donuk bir halde çalmak" diyordu bir yerde, "onikiyi çalıyor" diye bitiriyordu: "Lotte, hoşçakal!" Kırküş mü, ellibeş mi, kesinlik bu durumlarda ah ne kadar önemlidir. İşte Milliyet'ten kestiğim şu kısa haber: Nasıl geçti ajanslara, haber merkezi neden seçti onu, redaksiyon budadı ya da kattı mı, neye yarar bütün bunları bilmek, bilmeyeceklerimin yanında: "Denizli'nin Honaz ilçesine bağlı Kocapınar köyünde...", paralel ve meridyen belli, belli miladî tarihle 3 Mayıs 1989 günü, ama saat tam kaçtı, kaç dakikada varmıştı karardan harekete Ayşe Gümüş? "Genç kızın ölümüne dayanamayan İrfan Ömürlü", diye devam ediyordu bir sonraki satır, aynı yer ve farklı bir tarih: Neden nasıl beklemişti 4 Mayıs'a kadar, tam olarak ne zaman kavramıştı olup biteni göğüsleyemeyeceğini, ah ne kadar önemlidir kesinlik bu durumlarda: "Bu elbiseyle gömülmek istiyorum Lotte" diyor Werther: "Babandan da rica ettim bunu"

PUGAÇEV TARİHİ

“Dostum”, diyor apaçık bir istihza tonuyla,
 “ne kadar zorlasak kendimizi tarihçi sayamayız
 herhalde Puşkin”i – yıllar değiştirmiyor işte
 kör anlaşmazlık noktasının yerini: Biri için
 akıp gidişinde Zaman’ın fail ve fiil belirlenir,
 arşivlerin kayıtların arasına pek az karışır yorum,
 Tarih: Hepimizin kaçınılmaz yüksek belleği.
 “Kronos”, diyor öteki, bile bile karşısındakini çileden
 çıkarttığını – “ileri geri gidilmez o yumak olmuş
 şeritlerin üzerinde: Saat, gün, mevsim: Harcîâlem
 yatay ve dikey ölçüler geliştirmeniz güldürüyor beni
 gizli gizli: Hayat yoksa Tarih’inizin dışında mıdır
 mîrim, kendi çapraz bulmaca mantığıyla?”

Geceyarısından sonra yoruluyor kadınlar, salonun dibine çekilip alçak sesle, kimbilir kaç kez denenmiş bir çıkmaz sokağın dışında bekliyor, takılar üzerine konuşuyorlar. Yahya Kemal'e ve Kavafis'e uğruyor söz her zamanki gibi, Eliot ve Pound'ın zaman ve tarihe bakışları farklı nedenlerle de olsa aykırı geliyor her ikisine de, sesi yükseliyor şairin "1509 Depremi"nden geçerken – onca yıldır hırçınlaşmadıklarını bilseler bile, tıpkı ses düzeni değişince kulakları dimdik olan kediler gibi kesip bir an, gözlerinden yapay endişe pırıltıları gönderiyor kadınlar –, sonra sıra klâsik kurmaca kavgalarına geliyor: Bir önceki tartışmadan kalmış pekiştirme duyguları ve sözümona yeni, müthiş tanıtılarla Kemal Tahir, Soljenitsin ve Georges Duby didik didik ediliyor; iki çağrılmamış hallacın inanılmaz ciddiyetteki yüzlerine dadanan horozsu çocuksuluğa dayanamayıp gülüyorlar hafif sesle, salonun dibinde.

Sabaha doğru, yaşlı oyuncunun göz kapakları
 ağırlaşıyor iyice, son bir gayretle Puşkin'in
 örtük idealizasyon eğilimini sarsmaya girişiyor
 ama, boşuna: Yılmaz paradoks tutkusuyla ayağa
 fırlıyor şair, koltukta kaykılmış rakibine
 bakmadan, heyecan içinde uçlara gitme hakkını
 kullanıyor: "Serserinin, hatta çapulcuun biri
 olduğunu ben de anlıyorum, kör değilim herhalde –
 iyi de, herkes kendi halinde yaşayıp gitseydi
 şiir zamana giydirilen kaba kuralları altüst
 edemezdi asla: İsyan, nifak, seyri değiştiren
 kahramanca başıbozukluklar neden daha az pay
 tutsun ki sizin Versailles antlaşmanızdan?"

Gün başlıyor.

Ortalığı konuşmalardan yıkamak istercesine,
 genç oyuncu kalkıp müzik koyuyor ve pencerenin
 camına dayıyor alınını: Servise yetişmek için
 hızlı adımlarla yürüyen iki kadın, gazete serip
 üzerine yatmış meczûba bakarak konuşuyorlar.

KALAN

Anason, florid, kafein: Zehir gibi ağız tadı,
sinsi başağrısı ve bakışını terketmeyen sis –
geceyle sabah arasındaki mesafeyi daraltmıştı
iyicene. Traş olmuyordu artık her gün, kapının
altından atılan gazeteyi hiç bakmadan üstüne
koyuyordu bir öncekinin; üstünkörü yıkadığı
bulaşıklar, ütüsüz giydiğı gömlekler, aralık
kapıdan cırac ile konuşurken kurduğı kısa,
kesik biriki cümle: Büyük bir hızla eksiltmişti
gündelik hayattan nicedir yorulduğı fiilleri.
Hâlâ sıfatları taşıyordu oysa: Sağır ve tetikdeydi
yalnız kaldığından beri, fişten çekmişti telefonu,
açmıyordu kapıyı zil uzun uzun çalsa bile,
arka balkona çıkıp oturmuyordu eskisi gibi:
Sorulsa, bütün sorular ağır gelecekti.

FOTOĞRAF

Selânik'te tanımış kızı, 1919 sonbaharı.
De Quincey'de rastlamıştım böyle bir hikâyeye:
Ann of Oxford Street diye adı geçer kadının,
Londra'da karşılaşmışlar, sokağın ortasında –
ve güpegündüz kaybetmiş önce kendini, sonra da
izini; düşünebiliyor musun: Aylarca aramış her
yerde, her an: Bir gün gelmiş, belli ki sınırı var
umudun ve arayışın, De Quincey gibi sabit fikirli
bir adamda bile – kaybettiğini kabul etmiş Ann'i,
hoş gerçek miydi kurmaca mı bunu kestirmek güç,
hele ki Coleridge'le yarışırcasına afyon yuttuğunu
unutmazsak..

Bütün şiirleri o dönemden: 1919-1934 arası, çoğunu Fransızca yazmış: Berlin’de, Marsilya’da serserî mayın gezdiği yıllar. Prufrock okumuş bir Parnasse çocuğu sanki: Biraz Laforgue’dan kopup gelme esintiler, biraz da belki Spleen etkisinden söz edilebilir – her neyse: 35’de dönmüş buraya, demek ki kızın ölümünden onaltı yıl sonra , Feriköy’de teyzesinin yanına yerleşmiş. Merak etmişimdir hep: Çocukluk arkadaşları ile yeniden başka bir hayatı paylaşabilir mi insan? Ne diyordum, evet, Madam Çolakyan çok iyi hatırlıyor o dönemdeki halini: Yumuşak, uyumlu biriymiş belli ki, arada toplanıp Maurice Chevalier ve Charles Trenet dinlerlermiş geceleri, hep bir ağızdan eşlik ederek 78’liklerin cızırtılarına. Gümüş bir Art Deco çerçevede duruyormuş o sıralarda.

Burada tanıyanı kalmamış zaten. Güç belâ
hastaneye yetiştirildiği gecenin öncesine ilişkin
öğrenebildiklerimi rivayet hanesine yazdım dosdoğru.
Güzel ve korkunç hikâye. The North Ship’de vardır
öyle bir şiir: Falcı der ki gemiciye: Bileceksin:
Gelip seni öpen o karanlık kızı yirmi yıl önce öldüğü an
başka bir isimle tanıdın. Konuşabilseydi, hiç değilse
sayıklasaydı bazı geceler – oturup beklerdim başucunda
tutabilmek için yakıcı kelimeleri. Benzetti mi,
sandı mı, uydurdu mu, yoksa gördü mü tıpatıp aynı yüzü
diye merak etmedim hiç: Dosyasından çalmıştım bunu,
yanımdan ayırmadım.

BÜYÜKBABA

Ağrısına katlanamadığın bir an gelir, çektirtilir. Ben de korkarım içneden, koltuktan, hele o koku – hastaneleri içimde hazırlanan ölümü hatırlatan dipsiz bir koridor olarak düşlerimde beklerim. Biliyorum canım, biliyorum dışten söz etmediğimizi. Unutma ki bu saç sakalı değirmende ağartmadım ben: Farkı yoktur bazen dişlerin – apseli, çürük, durmadan içimizde zonklayan birini söküp atmamak için ağrıyı korkudan fazla sevmek gerekir.

GLORIA

“Öyle sanıyorum ki sorun Cicero’nun Gloria’sının kaybolmuş olmasından kaynaklanıyor – oysa Petrarca, o ukalâ Epistola’yı yazmadan önce kitabı okumuştur” Yaşlı • şair kalkıp pencereyi açıyor kimbilir kaçınıcı kez, sigara dumanına boğulan basık tavanlı salonu havalandırıyor. Ötekisi açılıyor ilerledikçe saatler: Gecenin dibine inanılan bir yaşta olduğu her halinden belli: “Vita di Dante’de öylesine net ifade edilmiş ki: Düpedüz şöhret budalası adam, bakma sen onun Purgatorio’da erdemli pozlar takındığına, sayıp döküyor bir çırpıda fama, grido, rumore, nominanza, onore – boştur hepsi demeye getiriyor ama içi gidiyor bir yandan da taç giyecek diye” – o kabarıp taştıkça böyle, gönlü ferahlıyor yaşlı şairin, Barselona’daki çevirmen adayına yazdığı mektuplar ve ödül öncesi kulislerinden bazı konuşmalar uçuyor buharlaşarak. Susuyorlar sonra, birdenbire, onları kapının arkasından duyabilecek biri varmış duygusu ortalarına iniyor sanki.

TEA FOR TWO

"Son yıllarını hep 'Mutlak Aşk' teması üzerinde çalışarak geçirdi" demişti: "Ortaya birşey koyamadan ölmüş olmasına hâlâ hayıflanırım" Kâmuran beyle buluşurlarmış haftada bir, arasına da eski Akademi arkadaşları ve Berlin'den beri kesintisiz dostluk ilişkisini götürdüğü Felix Lindermann uğrarmış eve. "Ayakta durması bile sakıncalı görüldüğü için artık dışarı çıkmaz olmuştu" diye sürdürmüştü, peçeteyle ağzının kenarını silerek: "Enis Batur'un geldiği günler balkonda otururduk genellikle, durmadan sigara ve kahve içerdi çünkü Enis bey sağolsun –dalgın bir gülümseme gelip geçmişti bunları söylerken yüzünden–, yüksek sesle Portekizli Rahibe, La Femme et Le Pantin veya Musil'in romanı hakkında konuşurdu... biliyor musunuz hep uzun, hep muntazam cümleler", eğilip tabaktan taşan kırıntıları toplamıştı bir an kesip, "düzgün konuşanları ikimiz de çok severdik"

Çayı tazelemek için içeri gittiğinde, yerimden kalkıp piyanonun üzerine dizilmiş çerçevelere baktıydım tek tek: 39'da, Heidelberg'den ayrılmak zorunda kaldıktan sonra bir daha göremediğini bildiğimiz ilk eşi Urnica, geçen yıl ölüm haberini ondan saklamak için herkesin gülünç çarelere başvurduğu Leman hanım ve –
“tek şeker alıyordunuz, öyle değil mi?”

KOZA

Her gece, yemek sonrasında çıkıyorlar yürüyüşe:
 Tiraje hanım ve Barocco - bir Kensington tazısı.
 Maçka Palas'tan yukarı doğru, caddenin en sessiz
 saatlarında yumuşak ayak sesleri ve arasıra yere
 çarpan deri kayışın belli belirsiz şakırtısı
 gölge gibi izliyor onları. Kuzeyli kadınları
 düşündürtüyor bana gövdesi: Kısacık kesilmiş
 kül rengi saçları, dimdik, zayıf silueti iki
 sokak lambası arasında bir görünüp bir yitiyor
 gözden. Üzerinde uzun kollu ve yakasız bir gömlek,
 altında dümdüz flanel bir pantolon ve topuksuz
 yuvarlak burunlu ayakkabılar, kimsenin aklının
 ucundan geçmez 50 yaşını epeydir aştığı, saçını
 boyatacak olsa . Anneannem de eski bir Maçkalı;
 "Ailesi İzmir Palas'ta yaşardı" demişti bir gün,
 "evlenince iki adım öteye taşındılar ve o gün
 bugün ayrılmadı evinden. Yıllar yılı birlikte
 yürüdüler geceleri, çocukları olmadı hiç, ama
 kaza bu geliyor demez, tazıyı sonra edindi
 iyi hatırlıyorsam"

BALKON

"Gel canım, sevgili kızım, Héloise'im, sıçra kucağıma" diye dil döküyordu adam: Sesinde yeni doğmuş çocukla ancak benimsenecek bir tuhaf yumuşak ton: "Ne saçma değil mi sana böyle bir isim takmış olmam, ne saçma ama değil mi?". Son derece içten gülmüştü bunları söylerken ve sessiz sürdürmüştü gerisini: Ne saçma Héloise ve Abélard, Tarih ve Zaman, ne saçma Hayat ve Ölüm, kediler ve kelimeler ve şiir.

Çoktan balkona çıkmıştı Héloise: Akşamdan geceye dönen gökyüzüne devrilmiş büyük bir mürekkep şişesinde çılgın bir hızla kuyruğunu kovalıyordu.

BİR BAŞKA ACI HİKÂYE

Kahire’de birinci kâtipti o sırada, haberin bize ulaşması, bizim oraya varmamız – bütün izler temizlenmişti. Aramızdaki kopukluk öğrencilik yıllarında başlamıştı, Londra’da hukuk okuyordu bir yandan, bir yandan da bütün taşkınlığıyla emiyordu hayatı: İskoçya kıyılarına yaptığı kaçamaklara göz yumuyordum bildiğim halde, gelirinin çok üstünde harcamasına bile izin veriydim bir dönem, ama Esther Suadiye’deki eve çat kapı beş aylık hamile geldiğinde –düşünebiliyor musunuz haberim dahi yoktu varlığından– gerildi ilişkimiz, müthiş bir patavatsızlıkla evli bir kadının arkasından Paris’e gittiğini öğrendik o yaz – ben de düşüncesiz davrandım biraz, öyle dikine giderdi ki sağolsun rahmetli, mezun olup döndükten sonra yanaşmadı bizimle görüşmeye, hele annesinin hiçbir dahli olmadığını biliyordu olup bitenlerde. Parlak bir çocuktuk hep, bütün o curcunanın içinde çok iyi bir dereceyle bitirdi Cambridge’i, bizim Hariciye hiç hazmetmez skandalları ve çizmeyi aşanları, ilk tayini gene de Cenevre’ye çıktı.

Okuldan kalma bir alışkanlık benimkisi, bütün Sultanîliler gibi dönüp hep Voltaire'i, Hugo'yu, Georges Sand'ı falan okurum ben. Geçenlerde Chateaubriand'ın René'sinde rastladım –bilmem sever misiniz?– onu neredeyse tarif eden bir cümleye: "Yorgun düşmüştü sevmekten" diyor bir kahramanı için kitabın – kadınlardan başını alamadı hiçbir zaman, uçlara sürükledi kendini, kırk sekiz saat geçmişti olayın üzerinden otele vardığımızda biz: Ucu ucuna yetiştik diyebilirim. Örtüyü kaldırdıklarında, unutamam, hâlâ yatışmamıştı çok özür dilerim– kil beyaz yüzündeki saf sancı.

YAYLA

İhtilâlden tam dört gün sonra yapılabilmşti
diploma töreni; arkadaşlarım hiç yalnız
bırakmamıştı beni, yıllar yılı didiştiğim
Soeur Marie bile gelip yanıma ürkek bir sevecenlikle
okşamıştı başımı. Yoktu ağlamayan kızların arasında,
bir tek ben kalmıştım, donuk, yerimde: Adım okunduğunda.
Kimdi yürüyen içimden müdüre doğru,
kimdi elinde kırmızı kurdeleli bir rulo
uyurgezer gibi avluyu katedip hemen binaya giden –
şimdi de hatırlamıyorum o sahneleri kovalayan
kurgu mantığını: Yassıada'ya bir kez gidebilmişim,
amcamın gösterdiği iskemlede oturan korkuluğu
aklımdan çıkaramadım o gün bugün – sıcakların
çöküşünü, Teşvikiye camiinin bahçesini ve annemin
hepten susmayı seçişini de: Hayat, mühür.

Bu yıl İstanbul'un en sıcak yazı oldu, diyorlar.
Balkona çıkıp yere uzanıyoruz sevgilimle,
karanlığın içinden eksilmeyen bir kederle Reggiani
dinliyorum her gece. 26 yaşma basacak bu hafta,
bir özel bankanın koruma görevlisi. Girip salona
oturduğumuzda etrafa hâlâ çocuksu bir şaşkınlıkla
bakışını çok seviyorum: Yıldız vazolar, havaî fişek
ışığı Murano avizenin, çekinerek kül silktiği
Wedgwood tabla arasında gidip gelirken gözleri
belki de bir sabah uyanır uyanmaz bana anlattığı
yayla çadırlarını ve çocukluğunu düşünüyor –
parmaklarının arasında babamdan yadigâr
akik mühür.

C.

3 Mart 46'da, Torino'da defterine yazdıkları.
 O zaman tanımamıştı bu kadını: Bu kadın ki
 sonsuz serin bir suydu Roma'nın yapışkan sıcağında,
 dibi görünmeyen bir kavanoz sanmıştı besbelli onu.
 Kaçtı oysa, gidebildi okyanusun ötesinde bekleyen
 soğan mürekkebiyle yazılmış büyük soru işaretine.
 Şimdi çürük peynir. Çiçek bozuğu bir ten. Gözünden
 çekip gitmiş güneşin bıraktığı soğuk iz. Elleri
 titriyor, bu kaçınıcı kadehte. Uzun bir metastazdır
 viski ve güzellik: Kendi kendine demir alan gemi.
 "Neden peki, Constance?" diye soruyorum: "Böyle
 birini hatırlamıyorum" diyor: Ruhunu alıştırdığı
 iyilik meleği: Yalan. New Jersey, 1989: Yazın
 sonuna ramak kalmış, zamanın ortasında ağır çekül.

KOMŞULAR

Sekiz numaraya yeni taşınan adam,
 bir yeraltı suyu. Geceleri ince duvardan
 sızan barok, gün doğmadan bir kerede
 susturduğu çalar saat, kapıya bıraktığı
 büyük kovada yalnızca boş şişelerle
 itişen sigara paketleri. Kapıcı girmiş
 bir kere içeri – “banyoda ayna bile yok,
 her taraf plâk ve ilâç dolu”. Bir tek
 şeye şaşırmış Halil efendi: “Her yer pırıl
 pırıl, hele mutfağı – deyme kadın böyle
 temiz değildir”. Asansörde karşılaştık
 bir akşam, “iyi akşamlar” dedikten
 sonra kapıyı tuttu: Karanlık yüzüyle
 gelişen bir çift güneşli göz çeliyor
 insanın bakışını. Bazı geceler, çok
 geç saatte çalınıyor kapısı. İki
 numaranın gözünü uyku tutmaz ya
 bir türlü: “Kimse uyanmadan da
 çekip gidiyorlar – arabasının bir
 farı çalışmıyor”

BİTMEMİŞ SENFONİ

Ne serum şişesi, ne enjektör, ne de başka bir büyük hastalık izi: Komodinin üstündeki ağır kesici ilâçlarla sınırlamıştı durumu. Giysilerinden belliydi çok kilo verdiği, yüzünde artık saklanamaz olmuş kasılmalardan okunuyordu çektiği acının kertesini, “ölünecekse böyle ölünmeli” demişti ünlü bir grafik ustası dostuna: “Hekimler, hastane odaları, testler, oksijen tüpleri: Yaşarken delik deşik olmamalı gövde, insan hayata bunca onursuz bir hırsla geçirmemeli tırnaklarını: Bazı senfoniler iyi ki bitmemiştir”

Uzun bir parantez açıyor herşeye bizimle konuşurken, Starck'ın iskemlelerinden olgun bir heyecanla söz ediyor Heine'nin bir şiirine değerek: "Büyük hüznler için küçük şarkılar" – sesi sanki yükseliyor o noktaya gelince. Notlar alıyoruz, teypten hoşlanmadığı için; New York yıllarından çarçabuk geçiyor: Aşk kırgını, yarım bıraktığını biliyoruz o sussa da, çılgın masa lambası maketlerini, 44. Sokak, atölyede cam tabut – "iki kişilikti" diye anlatmıştı bir mimar arkadaşı: "Çalgılı kutu mantığına uymuştu: Kapak aralandığı an Requiem başlardı çalmaya". Japonya'da görmüş aslında, ne görmüşse: Mutlak geometri, sessizliğin kutsanmış deliliği, boşluğa yalınkılıç giren çizgiler ve sert, sarp hareketlerin desteklediği eşyalar – "formuna tam sığdırılmalıdır herşey: Eksiklik ve taşma dürtüleri uyandıran nesne ölmeye hazırdır" – bir daha görmeyecektik onu, Grand Hotel de Londres, oda numarası kırkdört, sırları dökülen aynada takılıp kalmış burgulu gözleri.

PASAPORT

78’de öldü Aagoni hala, büyük amcam ondan sonra düşünleşmiş iyice, yaşlı bir adamın yapayalnız kalması çok güç, Hukuk Fakültesi’ne geldiğim yıl hemen gidip görmüştüm onu, annem hurma ve kazak göndermişti – tek bir odada yaşıyordu artık, Tomtom sokaktaki o ev gözümün önünden gitmiyor, pis değildi, hayır, daha çok sonsuz bir derbederlikten söz edilebilirdi, hazırды sanki gitmeye: Aslında çoktandır geciktiği uzak bir yere.

Passport.

162938

KINGDOM OF EGYPT

no. of Passport 36424

Name of Bearer Armenag Shaheniantz

National status Egyptian Subject

Profession Sales Manager

Place and date of birth Baghdad, 1904

Domicile Cairo.

Height 171 cms.

Colour of Eyes Brown

Colour of Hair Black

Countries for which this Passport is valid Palestine

The Validity of this Passport expires 4th January 1934
unless renewed.

issued at Cairo

Date 5.1.1933

Konuşmayı denedimdi tabii, ama siz de bilirsiniz ya belli bir yaştan sonra çok karışıyor düşünce örgüsü insanların: O anda aklından geçenlerle geçmişin sınırlı bir dilimi durmadan içiçe geçiyor ve bir tek kendilerinin mantığını kavradıkları bir düzenden sükun ediyor görüntüler ve kelimeler ve birkaç işaret. Aklını Eastman'ın intiharına takmıştı biraz, 32'de Kodak'ın Beyrut temsilciliğinde işe başladığında almışlar haberi, hâlâ aklı almıyordu anlaşılan, ihtiyar bir adam neden hayattan öyle vazgeçer. Sık sık 9 Aralık 1936'da İstanbul'a geldiğini vurgulardı bir de, tılsımlı gibiydi o tarih uzun göçünde – buraya bütün bütüne yerleşmek niyetiyle gelmemiş gerçekte, Faruk'un tahta geçirilmesi, Orta-Doğu'da herşey çok belirsizmiş o yıllarda: Peel raporu, idam edilenler, yüzlerce Yahudi ve Arap ölmüş ayaklanmalarda, galiba epey İngiliz de, Hitler'in armağan ettiği Mercedes, Kodak'ın kararsızlıklarla dolu yönetim biçimi: Buraya ait biri değildi büyük amcam: Elinizdeki pasaport ta onu gösteriyor: Ne doğduğu Bağdat, ne savrulduğu Kahire ya da Beyrut, ne de donup kaldığı İstanbul'a yerleştirebilmişti içindeki göçmen gövdeyi: Bir yabancı olarak düşmüştü yeryüzüne, bir yabancı kalkıp gitti buradan.

İlk 1908’de yayımladığı “Yazınsal Yaratım ve Uyanık Görülen Düş” başlıklı kısa, görünüşte neredeyse sade suya tirit bir ‘uygulamalı psikanaliz denemesi’nde çocuk ile şairi, fantazmanın dile getiriliş süreci adına iyi kötü karşılaştırır Freud: Olağan insan’ın sustuğu, bastırdığı bir gizilgücün ortaya çıkışını çocuk oyununda, şair yazarken, nevrozlu ise konuşurken gösterir: Diğerleri tıkabasa kilitlidir.

“Nasıl olur da” der: “Bizim bırakın dile getirmeyi, karşılaştık tanımayı bile başarabileceğimizi ummadığımız bazı duygu ve heyecanları yakalayabilir şair ve iletebilir?” Denemenin sonunda anahtarla yaklaşacaktır: “Ars Poetica’nın özünde olduğu teknik, her ben ile öteki ben’ler arasında yer alan sınırlarla ilişkilere dayanan bastırmanın aşılmasını sağlar, işin kendine özgü gizi de oradadır”

Daha ilk parçalarla birlikte doğup gelişen ana kaygı, çelişkili biçimde, ilerlerken ana motor oldu: Soyutlama dozu yüksek bir şiir anlayışından öyküleme dozu yüksek bir şiir anlayışına geçiş için arkamda, belli ölçüde güven duyduğum bir deneyim deposu vardı aslında: "Akrep Dönencesi"nden başlayıp "Fugue"e uzanan bir çizgi üzerinde hem anlatı tekniklerine başvurmuş, hem de 'sahneleme' yöntemlerinden yararlanmıştım. Gene de, "Gri Dîvan"ın şiirleri romanesk öğeler ve dramatik öğeler arasında yer yer beni kıvrandıran denge sorunları getirdiler durmadan – Freud'un, sözkonusu metinde kanımca son derece doğru biçimde tanımladığı yüzer fantazma zamanı, gene aynı metinde yer alan ben ve öteki benler arasındaki açığa vurma ilişkileriyle beslendikçe süreç karmaşılaşıyordu bir yandan, bir yandan da şiiri ortaya o süreç çıkartıyordu ama!

Bir şimdiki zaman odağından geçmişteki (çocukluk çağındaki) bir başka noktaya ve belirsiz ama istenilen bir gelecek zaman noktasına ileri-geri ilerleyen o yüzer zaman eğrisi şiiri yazan ben ile sınırlı olabilseydi! Şiirin konusu olan kişi(ler) ben'leriyle ayrı bir eğri getiriyorlardı önüme, şiirin öznesi de her zaman ben-ben değildim üstelik, oysa kendimi hangi odağa –biriki örnekte öte'ye de– koyarsam koyayım, şiiri eninde sonunda ben yazıyordum: Kendi fantazmalarımınla ötekilere yüklediklerim, bazen de süzdüklerim, kitabın bütününde aynı labirentin geçenekleri olma durumundaydılar.

Bir uçtan ötekine, sonra da farklı bütün sıralama düzenekleriyle "Gri Dîvan" romanesk bir çatı da kuruyor, denilebilir mi?

Yatak odasındaki komodinin alt gözünü boşaltıp vermişler Vahan beye: Naylona sarılıp lastikle bağlanmış bir tomar mektup, hesaplarla dolu –şimdi– anlamsız bir defter, pasaport ve ticaret sicili dosyası da oradan çıkmış. Biliyorum Tomtom Sokak'taki o evi: İspanyolların hemen altında, bahçeye bitişik iki katlı bir virane: Önden eski Adalet Sarayı'na bakar, bir cephesi de İtalyan Konsoloslugu'na – birkaç farklı derinlik noktası bulunan koyu, garip bir göldür benim için: Ne zaman geçsem sokaktan, hizasına gelir gelmez bir ışık çıkar sanki kilisenin küçük çanı: Oysa edeceğim dua da yok benim, dua edeceğim bir•yer ya da dil de, ağır ağır inerim aşağıya doğru bana yabancı bir hüznle, nereden bilebilirdim onun orada oturduğunu, hem bilsem ne farkedirdi – tezgâha yaymış banka ikramiye pankartlarını Vahan bey, birkaç eski filim afişi, Le Juif Errant'ın resimli tefrikasından bir demet göze çarpıyor fotoğrafların hemen yanında, bir arkadaşıyla Bozcaada şarapları üzerine ciddî, ayrıntılı biçimde konuşuyor bu eski evkaf memuru: Para kesesi çengelli iğneyle ceketine ilişik, kısa tüylü büyük suratlı tekiri ayaklarının dibinden ayrılmıyor, uzanıp alıyorum pasaportu.

WHEN YOU ARE OLD

Külrengi sa larınızla yaşı ve uykudan ağırlaşı ı oturdunuzda ateşin başına, alın elinize bu kitabı ve ağır ağır okuyun, dalıp gidin uzaklara eski uçarı bakışlarınızın koyu gölgelerinden, düşler kurun;

Onca adam sevmişt  sizi kırılgan neşeli anlarınızda, g zelli inizi sahici ya da sahte bir aşkla sevmişlerdi, ama i lerinden bir teki sevdiydi sizdeki avâre ruhu ve değişken yüzünüzden bir yitip bir görünen kederi;

Ve ocağın kor kırmızı demirlerine doğru e ilirken, mırıldanın, biraz mahzun, Aş 'ın nasıl kaçtığını anlatın dağların ötesine doğru büyük adımlarla ve g md   n  onca yıldızın ortasına yüzünü.

W.B. Yeats

ISKELENİN YANIBAŞINDA

Muhendis Galip beyden okumuşlardı önce,
 ikisinin de tercihiydi hicaz öteden beri:
 "Seni andıkça üzülsem de yine, vurgunum
 ben o siyah gözlerine" Burgaz'dan gelmişti
 heyet, hepsi yüklüydüler gözbebeklerine dek
 bulutlarla, bir kıvam ki kırk yılda bir zor
 yakalanır. Büyük ustalara yaraşır biçimde
 sesini geri çekiyordu ikidebir adam, hamle
 üstüne hamleyle kadın bir altın kafesten
 soküp taşıyordu notaları. Genç bir çift izin
 almadan ilişmişti masaya, Avram'ın soru bile
 sormaksızın getirip önlerine koyduğu iki susuz
 rakı bardağı gibi uçarı, katılmışlardı neşeyle
 peçeli kırk geceye. Adam, yorgun yalnızlığının
 içinden, sazların dinlendiği bir an hatırlamıştı
 Kemanî Sahak efendinin o unutulmaz unutulmuş
 valsini: "Git artık kendini çok sevdirmeden"

ZİYARETÇİ

Koridorun sonundaydı odası. Kalın perdeler kapatmıştı kanala açılan pencereyi: Işığı oldum olası sevmezdi. Masif ceviz bir dolap vardı girişte; yanibaşında bodur bir berjer ve orada ne aradığını kestiremediğim küçük, katlanmış bir paravan. Tek kişilik yatağı huzursuzdu sanki; altında görünen sürgü son günlerine ait bir işaret olmalıydı. Dar, çıplak masası, Louis XV bir iskemle, başucu lambası ve hiçbir yere bakmayan ayna: Kimse akıl erdiremezdi o şiirlerin burada yazılmış olduğuna.

Neden sonra konuştuydu beni odaya getiren kadın: "Çok insan geldi geçti bu binadan" diye başlamıştı upuzun bir söyleve: "Tam bilemiyorum neyiniz olduğunu ama, onun kadar ıssız birini ne gördüm ne de duydum şunca yıllık ömrümde". Çıkmadan bir kez daha dönüp bakmıştım odaya: O sonsuz repertuvar – insanlar, olaylar ve nesneler, Tarih ve Efsane ve sesle anlam arası kararsızlığında onca kelime sinmişti buraya. Doğruydum demek, bir Bedevî metninden aktardığı hoyrat söz: Kendinle gel, kendinle kal, günü geldi, git.

Kadının ben çıkarken söndürdüğü lambada durayazmıştı sesi: Abajur, pervane.

UĞULTU

Kızın kanına bana kalırsa son yıl İngiliz Edebiyatına gelen Mr. Marvell girdiydi, yaşlıbaşı ama garip bir adamdı, oturaklı bir Dorian Gray, bıçak gibi kesilmişti cumartesi pazar kuyruklu Pontiac'la sahil turları, deli divane rock and roll partileri, ısmarlama ayakkabı çanta yaptırtmalar Goya'dan. Oxford'dan yazdığı mektupları biriktirdim: Gece gündüz hep çalıştı zavallı, bir yıl kafayı Romantiklerle bozdu, neredeyse her satırına Catherine Earnshaw sokuluyordu, tam düzeldi derken Gotik romanların peşisıra bir başka âleme daldı – yazın gelmişti, hiç unutmuyorum, Küçük Bebek'teki bahçede oturmuştuk birkaç saat, durmadan "A Sicilian Romance" dan söz etmişti ve tedirgin olmuştu bütün kızlar. Son yılında pek mektup yazamadı, "Septimus Felton" ve Ransome'un romanlarında ölümsüzlük iksiri üzerine kurmuştu bitirme tezini; sırf Hoffmann okumak için Almanca öğrendiydi.

Dönmedi. Bir yıl Prag’a gidip “Der Golem” üzerinde çalıştı, sonra da İskoçya’ya yerleşti. Haber alırım diye Mine hanımı aradımdı: O burnundan kıl aldırmayan, pozcu mavi kan edâlı kadın şaşırmıştı ne yapacağını, ne de olsa annelik işte, “Uğultu kavramı üzerine bir study hazırlıyorum” demiş, telefonda sesi sanki bambaşka bir dünyadan geliyormuş. Hatırı sayılır zenginlerindendir İstanbul’un Salih bey, eridi adamcağız, geçen kasımda gidip getirdiler izin alıp hastaneden: O gün bugün hiç çıkmamış yukardaki odasından.

KOYDA

Gözü kıyıdaydı kadının: Kızının yemeğini verip güneş almayan kamarada öğlen uykusuna yatmasını sağlamış, kocasıyla kardeşinin monoton tavla pulu sesleri arasında dolaşan klâsik çekişme sözlerine kulaklarını tıkamıştı. “Haftasonu Ada’dayım” demişti adam, asansörün kapısında onlarla vedalaşırken; çağrılarını ince bir bahaneyle savuşturmuş, sabırsız bir av kuşu gibi çıkıp arabasına atlamıştı – balkondan, el sallamasını beklemişti boşu-boşuna. Gözleri yorulmuştu kıyıya her gelene bakmaktan, arada dalıp Perrugia’ya, Milano’da geçen çocukluğuna uzanıyordu bir an: Ne demişti, kocası mutfakta buz çıkartırken: “Brancusi şapelinin kapısında buluşan bir çift görürüm bütün yolculukta geçen düşlerimde: Susamıştır çok kadın: Adama bakıp dinlenir”

TODORİ'DE BIRAKILMIŞ BİR YAZ GECESİ

Bir tek hücre yenilemek istemiş yaşlısı,
tutkusu tutulduğu yok çocuktan bozma kadına.
Genci katlanıyor geceye: Başlamış, bitse.
Kadın ikisinin ortasında yanlışı kabarmış
bir deniz: Verilen değil onun istediği,
gücü yetmemiş kopartmaya uzandığını.
Eli ve dili dolaşılıyor, olmadık oktavları
arıyor ikidebir yükselen dağınık sesi,
yan masa kopacak fırtınadan tedirgin,
bir garsona bakılıyor bir daha geride
bekleyen patrona: Sabırlı cankurtaran.
Bir saatten ötekine yenik geçiyor oysa
herkesin içindeki atak külhan damar,
kunt sessizliğin ortasına akıyor makyaj,
bütün yüzlerden boşalmış koltuklara
dimdik bakakalan birer palyaço artıyor.
Sünger, gece – açları birbirini tutmayan
ters bir elin çattığı bu kırık üçgende
buluşuyor geç kalmış bir keşke: Acemi
kurgusuyla Marguerite Duras'dan adapte.

YOKUŞ AŞAĞI

“Galiba bir yerden duymuşsunuzdur”
 diyor, Zipangu’yu anlatırken. Hemen
 kesiyorum: “Öyle denmez Türkçede, Keiko” –
 bir kedi gibi öne eğilip dikkatini topluyor:
 “Belki de, ya da, sanıyorum, daha önce
 duymuşsunuzdur, demek en uygunu”
 Anlatmayı sürdürürken uzanıp elimi
 tutuyor, parmaklarımla oynayarak
 “Dazai hem bizim yazarımızdır hem de
 bize ait değildir” demeye getiriyor
 ve biraz sıkılarak bir an susup ekliyor:
 “Bana anlatılanları yanlış anlamadıysam
 siz de burada yerli sayılmıyorsunuz” –
 kelimelerin yerlerini düzelterek birikisini
 değiştirdiğimde ortaya çıkan cümle.

Kasımpaşa'ya iniyoruz dar sokakların, sıkışıp kalmış birkaç bahçeli evin ve pastoral aykırılıklar kuran kiliselerin arasından. "Türkler kendi dillerinde çiçek adlarını, ağaç adlarını neden bilmiyorlar Enis" diye soruyor durup dururken ve kesik kesik bir çan sesiyle gülüyor uzun saçlarını geri fırlatarak: "Yoksa ondan mı yabancı ve yapayalnız kaldınız?" Yokuş aşağı her adımımız şüpheli bir go hamlesi. Uzun suskuların arkasından ne gelebilir: Kalın bir fırçanın parşömene bir çırpıda düştüğü MU mu? Ağır bir samuray kılıcının tek darbede sonuca varmadan hemen önce havaya notalarını çizdiği acı ıslık.

LUNA PARK

Balerin, atlıkarınca, dönme dolap:
Yıllardır dönüyor hepsi – değişmeyen
rota, sapmayan yörüngeler. Sigara
paketlerine atılan halkalar, bul
karayı al parayı masasından gelen
fırıltılı sese karışıyor o an Korku
Mağarası'nın biraz sahte çığlıkları.
Aile çay bahçesinde dinleniyor
semaverli sıkılmış çiftler. İki dirhem
bir çekirdek giyinmiş kızlar ve kirli
beyaz çoraplı oğlanlar uzaktan uzağa
çağrılı bakışlarla, gerçekleştirmeyeceğini
bildikleri bir buluşmanın son rötuşlarını
yapıyorlar. Pazarları oğlunu alan baba
kardeşiyle oturan genç dulun kaçamak
irisinde çarpışan otomobil.

ÇİNGENE ÇADIRLARI

I

En arkadaki çadırın önüne yapılmış cep: Reis orada oturuyor hep, konuk gelirse orada – oturuyoruz. “Keskin” adı: Belki de bakışında gizlenen ustura. “İyi kelime yapıyorsunuz” diyor bana: “Herkes özenir, hem de korkar”. Ona şehrin insanı artık retorikten nasıl öcü gibi kaçıyor, anlatıyorum: Kalabalık neden mat ve vasattır: Gözünün önünden bir sürü pusu geçiyor: Sorular, onca işaret, dişleri karanlıkta çakıyor: Gökyüzünde anî bir ışık çatlağı – “Merak ayıptır”, hafif sıkılarak başını hızla gömüyor geceye.

II

Üşüyorum ikinci gece. Sesleniyor kıza,
bir kıl hırka getirtiyor. Kız: Onbeş
yaşında ya var ya yok. Adı "Akik"
Çırılçıplak bakıyor yüzüme: Koyu
gözlerinde kimsenin bastıramayacağı
akrep isyanı. Reis farkında: "Hadi"
diyor: "Beyle oyalanma". Az ileri
gidip çalı çırpı topluyor. Sönmeden
sigaram bir daha yakıyorum: Mor
gökyüzüne doğru heyecanlı körük.
"Kanı delidir bunun: Durmadan
derde sokar bizi. Herkes kendini
taşır burada, bir tek onu kollar
Keskin". Getirip yerleştiriyor tek
tek, topladıklarını ateşe. Saçına,
bileğine, inip kalkan göğsüne
bakıyorum gözücüyla: "Tamam"
diyor Reis: "Sana oyalanma dedim"

III

Altınbaş açılıyor son gece – zurna,
dümbelek, ipince bir keman hüznü.
Oynayan oynaşan yok, köçek yok,
sessiz ve mağrur, erkek erkeğe içiliyor.
Şehrin gürültüsü sınıyor ağır ağır,
bir tek önü arkası kesilmek bilmeyen
kamyonların yorgun öfkesi deliyor
müziği. Kalkıp yürüyorum tepeye
doğru: Gecenin içinden artıyor
gölgenin kaçamak tadı. Usulca
sesleniyorum, boşluğa bir hamle:

Karakolda ayna var

Kız kolunda damga var

Birden omzumda Keskin'in eli.

THE MISFITS

Masaya oturduğunda yarısı aydınlanıyor yüzünün. Ağzından düşürmediği sigarası, biribiri ardına içtiği kahveler, bir replikte tıkanıdığı an üstüste birkaç kadeh, black label. Yaz boyu penceresi açık kalmıştı: Schumann, Liszt, allegro ma non troppo – gösterişsiz, uzun bir mektup yazarmışçasına hafifçe yana eğdiği mağrur ve karanlık başını kaldırmıştı yağmur çinko damı dövmeye başladığı an: Koskoca bir yaz geçmişti.

Kapıyı açıp balkona çıkmıştı hemen, derin derin nefes almıştı korkuluğa dayanıp Village'a çöken sinsi sessizliği dinleyerek: Aşağıda, sokak lambasının puslu ışığının altında dikiliyordu. Hızla inmişti loş merdivenlerden: Üzerindeki vizon mantonun önü açıldı, sırlıklamdı siyah dantel yakası bluzunun, taşlardan kıvılcımlarla geçiyordu gece ve yağmur, yüzünde darmadağın siyah lekeler, ağzında durdurtmadığı zorba bir titreyiş, gövdesini iyiden iyiye terketmişti sanki. "Ne arıyorsun burada bu halde?" diyebilmişti, koluyla ağzına giren damlaları silerek. Ancak o zaman başını kaldırıp bakmıştı kadın, aylardır duymadığı sesin geldiği yüze. "Kaybettim oyunu değil mi?" demişti önce – ama bir soru gibi çıkmamıştı sözün sesi: "Filim de bir boka benzemedi zaten" Öylesine açıldı ki bunları artık kimseye söylemediği: "Her gece buraya geliyorum aslında, seni göreceğimi umduğumdan falan değil, içeride ışık yanıyor ve bana çok iyi geliyor bu"

ARKA PENCEREDEN

Hitchcock ve merak dağlayan korku mu? Hopper ve "Geceleyin Pencereleler". Herşeyin ister istemez paylaşıldığı üstüste, yanyana: Bitişik dünyalar. Kapalı tül perde arkasında oynanan bir dramla balkona taşan bir komedinin arasından kuruluyor tragedy: Açık unutulmuş ışık, kıl duvar ve kattan kata uğultuyla dönen salyangoz merdiven. İki kişiye ayrılamıyor bir fısıltı olsun, kendinde mahfuz tutamıyor uzun yalnızlık suskusunu yaşlı bir komşu, yastığı ısıyor yıllar yılı süslediği zarif bekleyişi yeni terkeden çatı katındaki kadın. Süreğen bir tekrara dayanıyor acımasız program; aynı değilken hiçbir şey değişmiyor herhangi bir şey, sert gidişlerle buruk kalışlar içinde duruyor ve çılgınca dönüyor kaskatı zamanın çarkları: Ölü'nün başında beklerken uyuyakalıyor bir gün yorgunu, ötekisi güç belâ uyanık, elinde mor yüzlü yenidoğan.

Düş gücünün biley taşı!

Arka pencereden gece birer televizyon ekranı hepsi. Herkes farkında oyunun da, rol gereği dalgın. İçlerinde karmaşık bir saklambaç turnuvası, bilinmez kim hangi perdenin arkasından bakar yaşadığımız sahneye doğru, önüm arkam sobe.

TOZ

Herkes öğrendi eşyanın kekre kökünü.
Dükkâna gidip gelen müşterinin değişti
sözleri ve jesti: Kadınlar geçmişin düşünüyüşünü
eşeliyor porselen fincanlarda, erkekler daha
bir pozitivist: Ekonominin seyri oynaklaştıkça
zanaat çoğaltım tekniklerine yenildi, diye uzun
uzun anlatıyorlar son yüzyılın kasırgalarını.
Sevmiyorum insanları artık. Sustukça anlayan,
zenginleşen kadınlarla tabak tutmayı bilen
erkekler bitti biteli vitrinde gizliyorum sanki
en değerli malları: İncelikle paylaşılmayacaksa
hülya, mahur bakış ve her hikâyenin dibindeki
acı: Toz yavaş yavaş göstermeli ölüm damarını.

OPUS 103

“J’ai dû tout annuler” demişti Bernard, bütün resitaller, kayıt projeleri, Deutsche Grammophone ile anlaşma imzalayana kadar göbeği çatlamıştı ve sonuç altedilmesi güç bir fiyaskoydu şimdi. Bir tek piyanosunu almıştı Rue de Montmorency’deki evden çıkarken, bir de nota defterlerini ve geçen yıl Toulouse’dan aldığı kadife kaplı taburesini; gelip bir dostunun bulduğu bu bateau-mouche’a yerleşmesini “c’est là le comble” diye yorumlamıştı ya Bernard, başka bir piyanistle de asla çalışmayacak kadar sadık ve güvenilir bir dost olduğunu bilmeyen yoktu. Gün boyu daracık lumboz ufkundan boz suya bakıyordu dingin deli gözüyle: Hayatından bir başka hayata doğru yola çıkmak için verilmiş bir karar mıydı

onu bu tekneye sürükleyen firar: Tutmuş ve taşımıştı bu soruyu, yıllardır özlediği mutlak sessizliğin ortasına. Çocuk yaşıta geldiği bu şehir onu şimdi püskürtmeye davranmış kör bir rahimdi artık: Bir yaz genişliğinden bir kış büzüşmesine ani bir sürgündü onu bekleyen. Piyanoda dört el görüyordu ne zaman yumsa gözlerini – uykusuz bir Şehrazat için yazmış olabilir miydi Schubert o fanteziyi? Ölümüne ramak kala gökyüzünü yırtmış son keskin şimşek.

HERALD TRIBUNE

Rome, Friday, August 4, 1989

Video-kameranın önünde konuşuyor: Sesi yaprak gibi, avurdları çökmüş, bir tek gözlerinden okunuyor belli belirsiz, yaşadığı. Mesajını iletiyor, zorlukla ağzında çevirdiği kelimelerle, çoktan inancını yitirdiği halde "gecikmeyin lütfen" diyor: "Bizi asmaları an meselesi" – görüntüdeki titreklik, yüzünden geçen seyirme dalgalarını örtüyor neyse ki, biliyor: Agence France-Presse bu kayıttan elde edeceği en net görüntüyü dünya basınına dağıttığı an AP'nin teleksleri son cümlesini mekanik bir hırıltı eşliğinde bitirecek: "Good-bye, my wife. If you don't hear my voice and see my face again, I want you to look after yourself and don't be sad and always remember me" – yerde devrilmiş bir iskemle.

PHTONOS

“Eski Yunan’da gövdesi yokmuş bazı tanrıların. Bir biçim değil de bir ses, bir işaret taşırmış onları”. İki cümle arasında sim beyaz saçlarını kulaklarının arkasına atıp dinleniyor: “Bana Mozart’ın Requiem’ini çağrıştırır hep bu durum, bir el davranırsa aynı saksıda ölüm ve dirim ortak yaşayabilir. Biri ötekine asalaksa acaba hangisidir? Yanıtını bulamadığımız böyle birkaç soru yılların arasından hayatımızda toplanıverir” Dalıp gidiyor. Belki yağmurlu bir Salzburg sabahını anımsıyor. Belki de ilk keman konçertosunun son bölümüne başladığı gecenin sabahında kaldırıldığı hastaneden hızlı görüntüler sükun ediyor belleğine. “Korunun arkasına sinmiş yapayalnız, altilmez, tam korku: Bir sapakta verilebilecek en ürpertici karar yollardan birini seçmektir gibi gelmiştir bana –kederle gülümsüyor o an– herhalde ondan adım atamadım eşige vardığımda, hiçbir zaman.”

Güç tohum, rahim toprak – ayrı ayrı sulanabilseler birbirilerini beslerler de: Kökler karışır, çözülmez bir kördüğündür ortak yaşanırken ağır ağı kurulan. Ama bazı tanrıların gerçekten de gövdesiz yaşadıkları doğruysa, yerleşir *fi* sesi odanın kuytu bir yerine: Saksı çatlar, kurur toprak, yaşarken ne çok ölüm gelip hayatımızda otağ kurabilir.

AYNADA

Burlington çoraplar, Edinburgh porseleni
 fincandan ilk sabah çayı, erkenden garip
 piyano zevkleri, herşeyi seçip ayıkladığım
 yıllar. Azamet ve boş gurur, müstehzî bir
 tonun arkasında dindirmeye kalkıştığım o
 sonsuz buruk dudak kıvrımları: Yüksek ve
 orta sınıf seçkinliklerin içinden slalomcu
 edâsıyla geçerken taktığım alay maskesinin
 köhne gücü! Şoförüm Bentley'in camlarını
 temizliyor şimdi, şiirlerim Udinese'de ve
 Buenos Aires'de yayımlandığında, yayıncım
 demişti ki: "Bu yıl sizin hakkınızda zaten,
 Prix Internationale des Critiques". Büyük
 bir makarna firmasının reklâm müşaviri,
 her sabah yayın kuruluna gecedan tuttuğu
 notlarla giren danışman-üye, liberallerin
 telefonla bütçe tartışması öncesi görüştüğü
 akıl hocası: Burlington çoraplar, PX'den
 alınma iç çamaşırları, Danimarka peyniri
 ile geçiştiriyorum hızlı kahvaltı saatımı.

Geçen yıl öldü ikinci eşim, en büyük oğlum
Oslo'da elçi, ortanca Üniversitede kalıp
paslanmayı seçti, bir tek sonuncu benim gibi
biraz hayta: Son sevgilisi için Farsça dîvan
yazmaya kalktı. Dostum kalmadıysa artık, yok
düşmanım da. Unutuldu tiyatrocü starlet ile
yaşadığım küçük skandal, o miras davasında
takındığım tuhaf tavır silindi belleklerden.
Yeniden kurulmalı Senato, ülke yönetiminde
Montale gibi yeminli ve müebbed, söz hakkım
olmalı: Şairim yarım yüzyıldır ben: Bu
ülkenin unutulmuş unutkan kelimeleriyle
yaşadım – aynı hayattan geçip giderken siz.

SAHAF

Başlangıçta küçük bir dükkânı varmış Galata'da, Gümüşsuyu'na 56'da annesinden kalan evi satarak geçmiş Erol bey: Üst katta bir yatak odası ve banyo, arkada bahçeye açılan bir oda ve mutfak, görüyorsunuz işte, aşağısı baştan uca raf ve vitrin dolusu kitap. Bu camlı bölmede çalışır gündüzleri, neredeyse yirmi yıl olacak müşteriye çıkmayalı; yazmaların çoğu arkasındaki çelik kasada, pencerenin yanındaki dolapta durur gravürler, mektuplar, bazı taşbaskılar. Hiçbir şey saklamaz benden, eli ayağı sayılırım onun, yılda iki kez Londra'ya gidip kalır bir ay kadar – orada geçmiş gençlik yılları, orada sevmiş eski kitapları, kendisinden söz etmeyi hiç sevmez ya, orada olmuş ne olmuşsa: Bunca kapalı, kırıgın.

Daha çok tarih kitapları bulunur bizde, genel kültür ve edebiyat bir de, yalnızca ciltli olanları alırsız, şu "The Rise of the Celts" sözgelimi, 1934 Kegan Paul baskısı, eski konsoloslarımızdan birinin ailesi çıkartmıştı geçen yıl elden, iki büyük kutuyla getirmişlerdi o medeniyet tarihi dizisini. Bakın, koklayın, bu garip kokuya, bu rutubet lekelerine bir kere alıştı mı asla kopamaz sahaflıktan insan. Romanlar bu tarafta, çok fazla yeni çeşit yoktur bizde açıkcası, Erol beyin gözdesi Oscar Wilde'lar, "Venedik'te Ölüm", Conrad'ın "Maurice"inin özel bir baskısı, Cocteau'nun kendi resimleriyle süslü "Bütün Eserleri" ...biliyor musunuz günden güne azalıyor iyi kitap arayanların sayısı. Sahi, siz Erol beye rastlamadınız hiç, bu gençlik fotoğrafı gerçi, ama pek değişmiş denemez, saçları seyrelti epey, biraz da kilo aldı oturma, onun dışında aynı duruş, aynı ürkek bakış, ben hiç gitmedim Londra'ya – savaşın sonunda, 45'de yanılmıyorsam, Richmond Park'ta çekirmişler: Bu son fotoğrafı oldu, dediydi bir gün Erol bey, Paraşütle indiği yerde düşürmüşler pusuya, gece.

PAZAR SIKINTISI

Çukurcuma'da şapka bayramı: Tül ve peçe,
Novotni gecelerinden kalma biri,
bir başkası ilk DP balosundan:
Mütarekeyle Demokrasi arası şaşkın
bir müze.

Topkapı'da hurda salkımları: Doğum yeri
Viyana, tevellüt Avusturya-Macaristan
imparatorluğu, yıllar yılı Tarlabası:
Bir komisyoncunun çelik kasasından
uçup gitmiş tahviller, senetler ve geniş
kâğıt paraları Kaiser'in.

Üsküdar'da hazin aksesuvar saltanatı.
Sedef düğmeler, hasırlı radyoların iç
organları içre Florida'da bir otelden
hatıra pirinç sigara tablası, kimindi
bu gözlük, bu sabrı artık dinmiş elin
çevirdiği kehribar tesbihte durmuş saat?

Ve Pazarları Asla – etiketi parçalanmış
bir video kasetin yanbaşımda bekleyen
umutsuz köstek.

YORGUN ÇİĞ

Herkesin içine girip konuştum da
kendimde sustum. Birşey mi örtmeye
çalıştım, birkaç şey mi saklanmıştı
çekirdeğimde: Gördüm ve geri çekildim?
Yıllar yalpaladı bende. Uyuşturamadığım
tek ağrı oldu vakit. Taşdım en zorlu
ölümleri, bütün kırgınlıklara yol açtım
ki üstlenebileyim ağır yüklerini,
kimsenin vazgeçemeyeceğinden mutasavvıf
vazgeçtim: Sürdü hayat ve tazeledi
durmadan içimdeki yenik gündemi:
La Paix'ye götürdükleri seher cinneti!
Gömleğe kilitledikleri gövdem çığrından
çıkış bir nabız gibi atıyordu – bitmeyecek
sandım. Şıringalar, içime pompalanan yoğun
sıvılar, sayısız boşalmış tüp ve boğuk kokulu
şişe arası sağlanan ayarım.

Kimin o kan? Damlaların sesi yükseliyor
orta kulağımda: Çoğalıyor hızla portre
galerisindeki sessiz figürler: Türkân,
Samih, Asaf, Bedri, Metin, Melih, Ayşe –
darmadağın ettiğim yüzlerce yüzle
yüzleşmem ki şimdi ben.

İÇERKİ ODADA

Küçük piyano parçalarına dadandı birkaç yıldır: Bitmemiş, hâlâ başlanmamış parçalar da denilebilir. Diyor ki: Bunlardaki patlak vermemiş fırtınalar, dokuların dağınıklığına sinmiş telâssız tutku gibisi yok. Artık tamamlanmış hiçbir şeyi sevemem duygusuyla yaşıyorum. Herşey eksik, bunca yarım bırakılmışken...

BEKLEYİŞ

Cehennem kimdir demiştiniz?
Keder kuşlarını ben de gördüm
flütün ucundan bir oraya bir buraya
evet, biliyorum, herşey benim düşgücümün
şeyi, nasıl söylenebilir, bu kelimeler
böyledir işte: Tam tutacakken...

Yağmur yürüyüşüne çıkmıştık o gün,
unutmam ben ayrıntıları, kimdi
hatırlamıyorum tabii, ne önemi olabilir
isimlerin, evet yüzünü de getiremiyorum
gözümün önüne, eylöldü, eylüllerden
biri, cehennem kimdir diyordunuz?

ÇIPLAK KAFKA BALKONLARI

“Bunlar sonra arttı: Sabah erken kalkınca görünen işaretler. Geceleri severdim ben, toksik vurguları, uzun acımasız Shakespeare tiradlarını. Zamanla değişiyor insan. Şimdi kapanıyorum karanlığa, dört bir yana mum dikmezsem derin uykulara gidiyorum. Tan vakti öyle mi ama: Kırbaç gibi suda yıkanıp çıktığım çıplak Kafka balkonları! Tam bir yaşama sevinci kapladı içimi, öğrendim ki ciğerlerimi kaplamış boz deniz, damarlarımda zincirleme sis kazaları. Ağır intiharım: Seni herkesten çok sevdim”

Bunların sonra arttığına inanmış iyiden iyiye. Erkenden üstüste diktiği sessiz votka bardakları.

ÇÖLDE

MEĞER

“İki yol varmış senin önünde,
korkup geri dönmüştün birinden
çok gecikmeden, öteki tanıdığın,
kaç kez cayıp ayrıldığın tehlikesizdir
sanmışsın. Senin yolun bitti şimdi.
Kalamayacaksın bunda, yitirmişsin
girişini berikinin: Bu senin
daracık sonsuz labirentin,
şu senin dayandığın hudut,
o senin korktuğun yol meğer ufukmuş”

KEŞKE

“Kapattığın fincanın içinde kaldın.
Cadıyım bunca yıldır ben: Pek az
gördüm kendi elinden lehimli fal.
Çık gel desem, gelemezsin.
Orada kalsan, kimse kalamadı
kendi biçtiği karanlıkta.
Bir oda görüyorum senin için
içimdeki uçsuz bucaksız boşlukta:
Dolaşacaksın içinde her gece –
olsaydı keşke bir kapı”

SANKİ

“Eller gördüm: Sınırlı, oynak, yakıcı
yazılar geçti benim elimden – bir seninki,
bir de gençliğimde rastladığım
o darmadağın bakışlı adam, unutamadım:
Kervanlar gelip geçiyor ortanızdan,
durmadan büyük bavullar hazırlıyor
birileri, göçmen kuşlar ve uçarı ceylân,
adanmış mısınız, kurban, yoksa
esirgenmiş mi, mahzun melek,
önünüzde bir külçe sanki zaman.”

SONSUZDUR GÜL
(Borges'den Uyarlama)

Düş avcısı, şarlatan, nifak tohumu: Acı Zaman
kirli ve kibirli bir ün getirmişti ustaya.
Ölümden ve kargıştan kaçıp izini kaybettirdiği
izbe atölyenin kapısının vurulduğu gece birden
farkedecekti: İnsan sesi duymayalı sonsuz bir
süre geçmişti içinde ve dışında. Yorgundu geç gelen
genç konuk, üç gün üç gece ara vermeden yolalıp
varmıştı eşiğine Paracelsus'un: Varını yoğunu
getirmişti çömezi olmak istediği bu gölgealtındaki
adama: Bir kese dolusu altın, bütünüyle ona ayırdığı
bir hayat ve sağ elinde sımsıkı tuttuğu bir kıvılcık gül –
"Doğuda ve Batıda gördüğüm yüzleri unutmadım ben",
demişti yaşlı simyacı: "Seninkini hatırlamıyorum
hiçbir yerden – ne istiyorsun benden?" Bir tansıktı
çömez adayının beklediği: İstiyordu ki kalsın ona
duyduğu inanca düşürülen kuşku huzmesi, yandaşlarının
savunduğu gibi: Dönüştürsün yeniden küle dönüşmüş
gülü külden güle bir tek kelimeyle – göstere sin Taş'a
giden uzun Yol'u.

“Yol, Taş’ın kendisidir”

demmişti Paracelsus: “Hedef ayrı ayrı her adımdadır ve sonsuzdur gül: Bana eşlik edecek olan neden bir kelimedenden tansık umsun ki?”. Sabırsız bekleyişlerden, rizikolu arayışlardan ve onca umuttan sonra yüzyüze geldiği bu sahte peygamber aczi önce öfkelenmişti genç adamı: Ocaktaki közlerin arasına ani bir hareketle fırlattığı gül renkten renge geçerek kavrulup küle dönmüştü hızla. Paracelsus’un loş ışıktaki okunan hüznü dolu ifadesi, bu yenik efsaneye karşı utançla karışık bir acıma duygusu doğurmuştu sonra: “Lütfen beni bağışlayın” diyebilmişti güç belâ, dilini kurumuş damağında gezidirip: “Daha güçlü olduğuma ve yüceliğinize yaraşacağıma inandığım gün dönerim yanınıza” Boynu eğik, kapıya yönelmişti bu sözleri tamamlar tamamlamaz – ikisi de bilmişlerdi daha o an, göremeyeceklerini bir daha biribirlerini. Kapı kapandığında ıssız bir soluk dolaşmıştı atölyenin duvarlarında. Lambasının kısık ışığına üflemeden duraklamıştı Paracelsus: Gidip ocağın önüne çömeldiğinde, avcunun içine doldurduğu küle bakarken fısıldadığı kelimeyi kendi bile duymamıştı – eline dikenin battığı yerde bir damla kan.

ŞİFRE

I

Onlarda çoğalmıştım, kendimde arttım, Maske. Kimdim ben – sonunda kayboldu soru, eter, değildim aslında kimse. Şehirler geçti peşpeşe içimden, ailemin bütün erkekleri ben doğunca öldüğü için temsil ettim herşeyi: Mecbur, yaralı, korkak figürlerin arasından dönüp bir alaşımı seçtim. Bilmiyor dilimi insanlar burada, müziğim yabancı bir lehçe gibi durmadan kayıyor felçli ağızlarından – kelimelerimiz aynı oysa, aynı kararsız noktada deniyoruz özneyi de yüklemi de, ama ben, ah ben, ikidebir çağırıyorum dağların ötesinde tanıdığım bulutları, başka denizlerden öğrendiğim dalga sesini benimsiyorum: Kurup söktüğüm dipsiz kuyudur: Oraya gömdüğüm binbir surat, Persona, başta ve sonda benim sonsuzluğumu arayan tam kılpayı.

II

Mobilyalı bir oda tuttum eski mahallede,
meydanın az ötesinde kavruk bir sokakta geçsin
hayatım. Hayatım mı? İçimdeki her hayaletle
yeniden öldüm ben, ilk: Nice Oteli, Paris,
26 Nisan 1916. Mario: Pusulan bana ulaştığı
an giydim kefenimi ve kapandım. Kendi kendimin
yolcusu ve sayısız çoğaldıkça haritaları
çıkıp pusulasını bütün kuzeylerde deneyen
kıpırtısız adamım artık: Hiçbir uzmanın
tanıyamayacağı elyazısından bir samanyoluna
dönüştürdüm odama çekilip dünyayı. Dünya mı?
Doğru olabilir mi yeryüzünde başkalarının da
yaşadığı: Geçmedi ki, onca zaman, duvardan
bir teki.

“MUHACİR KUŞ”

I

Büyük, yalnız, yaralı bir kuştur
Hamdi beyin gördüğü: Odasında
otelin iç organlarını dinliyordu
her gece: Kimbilir kaç kış çökmüştü
yazların arkasına, uyku onu çoktan
terketmişti. Hatırlamıyordu şimdi
güneşi ve sise doladığı kadınları,
istasyonlar bile kendi zamanını
kemiren aç bir tünel faresinin
dişlerinde öğütülmüştü.

Doğduğu evden bir pencere karosu,
Montparnasse'den bir ara sokak,
Beylerbeyi'nde bir sakız çamının
avcuyla sıcaklığını yokladığı sert
kabuğu ve nerede ne zamandı
bilemediği sinsi bir yağmur:
Dilinin ucunda aksak müziğiyle
gezinen eksik bir mısraydı artık
hayatı.

II

Yorgundu göz kapakları ve belleği,
 o bellek ki rüzgârda inatla aynı sayfalarını
 karıştırıp bulan bir defter gibi
 büyük kar sessizliğinden seçiyordu görüntüleri.
 Varşova'da çekildiği gün sararmış fotoğraftaki
 çoktan kaybolmuş maiyeti
 sonsuz bir kışın hazırladığı odun çıtırtılarıyla
 donatıyordu hâlâ Sefaret'teki koyu sıkıntıyı.
 Hiçbir yerde durmamıştı yüksek duygu topağından
 kopartıp buluşturduğu kelimelerin yenik tadı:
 "Birden çöle düşmek ve susuzlar gibi yanmak" –
 iki satır arasında mutlak bir boşluktu kalan
 onları kendisine, neden bilmemişti hiç,
 ayırdığı zaman.

Çıkıp yürümüştü ertesi sabah dönmemecesine.
 Sırtında uzun ağır bir paltoydumevsim,
 yüzünde kaskatı korku
 içinde sabırsız bir atmacaydı tüneğine kilitli,
 kimsenin tanımadığı bir ezgiyi mırıldanan.
 Açmıştı birden gözlerini: Aklında o an bu an
 ilk karşılaştığında, Cuma'nın ayak iziydi
 uğuldayan.

III

Başının altındaki yastığı düzeltiyor
hemşire. Sermet Sami gelebilir akşamüstü,
Ankara'dan bir telefon belki, Erenköy'den
bir tek kendisi için yaratılmış bir serinlik,
"Allahım, böyle bırakma beni: Göğsümde
büyüyen kederden ne kadar bezginim"
Bir yanlış anlamalar zinciridir Zaman,
hiçbir şeyi sırayla yaşamaz insan:
Şimdi bir topağın tükenmez kavislerinden
geçiyor Münir ve Biarritz'deki yapışkan
yaz ve Çengelköy'de yudumladığı adaçayı ve
Martinho da Arcada'da günlerce oturup
durmadan içki içtiği sessiz gölge.
Usulcana kapatıyor kapıyı hemşire.
Güneş bir daha hiç aynı noktadan
doğmayacak. Bir daha hiç aynı noktadan
batmayacak, yekpâre sessiz gemi.

KAN LEKESİ

“Bütün bunlar çok iyi, çok zarif şeyler de” demişti: “Artık tek bir mümini kalmamış bir dinin peygamberi olmak neye yarar?” Doğruydum bir bakıma, her zaman taktığı soğuk mesafe maskesinin ağzından tane tane çıkan bu sözler, başka doğrular da ekliyordu nefes aldırmadan: “Hem kim tanır bugün Juliette Drouot’yu ya da erguvanın rengini nisanın ilk haftasında, Tanrı aşkına, bir tek kul biliyor musun çevrende – uyansın sabah ve Monteverdi dinlesin, bir kadınla beyaz örtülü bir masada yemek yerken yeni gelen kırmızı şarabı şişe boşalana kadar kadehe yavaş yavaş doldursun – gömlekte yayılan kan lekesini düşünme hemen–, soyu tükendi güzelim sessiz karanlığın, kelimeleri ve anlamın yanındaki ham büyüğü ve gecenin sonuna bel bağlamayı iki gün arasında nirengi sayabileceklerin soyu tükendi”. Bir an susup yankı mı beklemişti, bağlamıştı sözünü fazla açmadan aray:

“Aramıza karışmak için çok geç şimdi dostum: Neden küçük bir çıkın doldurup yola çıkmıyorsun – haritasız, pusulasız, bütün bütüne hedefsiz? Yeryüzünde senin gibi kiblesi baştan kaybolmuş başkaları da olduğu aşikâr: Bosch’un o yarı meczûp yarı dâhi Harika Çocuğu’sunuz belki de siz– kimseye ulaşmayacak bundan böyle, durmadan mektup yazıp doldurduğunuz şişeler”

FUGUE XVII

"Ne Zaman Bitiyor Peki Kitap?"

"Nerede ne zaman başlıyorsunuz bir kitaba sözgelimi?" diye soruyor kadın. "Bilemiyorum" diyor şair: "Başlangıcı sonra farkediyor galiba insan: İlerlemiş bir hastalık gibidir şiir: Hemen hep gecikir teşhis". Birkaç aydır kitabı kuruyor. Hayatlar geri duruyor artık: İmgeleminde yüzen yüzler, kesitler, sanrılar bırakıyorlar yerlerini harflerin ve boşlukların yarattığı pürüzlere. "Vazgeçtiğim kelimeler": Gülümsüyorlar, uzun bir sessizlikte aynı anda karar kılmadan önce.

“Ortaya çıkan tartılır, uzun uzun didiklenir de sonunda size kalır elinizden kayarak gidiveren şiirin delici tortusu”. Fransız Hastanesi’nin dar yan sokağında kaç gün dolaştığını kimse bilmeyecek artık: Dışarıdan, pencerelerin arkasından dikkatli retinasına çekilen enstantanelerin içeriği boğmuştu kabaran içinde kabaran sözü: Hayat, Ölüm, Bellek, Unutuluş arası ötekilerde birikenler çatlatmıştı günden güne artarak kendisinde biriken kederi. Kimse bilmeyecek neden tökezlediğini Browning üzerine çattığı uzun şiirin, neden belirsiz bir sonraya bıraktığını Olga’yla Anton arasında tutup dağlandığı kor parçayı, “Fantastik Senfoni” için kurulan ve çözülen akrostiş düzenin nasıl camdaki buğu, silindiğini. “Bir başka Kül Dîvan’a kalmış olabilir bazı aykırı mevsim tohumları: Buruk şakrak bir Mucitler Tarihi’yle yanyana gelsin istediğim nihavent Dîvan Edebiyatı Müzesi şiiri, beste uçarı diye güftesini kökünden kazıdığım Lady Sings The Blues – ve ürkerek sakladığım Bir Ölü’nün Şiiri: Her kitabın koyu noktasıdır ondan taşan, eksilen biricik taşların duvarı. Kimse bilmeyecek, ben bile: Ne zaman çalacak, başka bir elin kurduğu durma geciken kör saat.”

“Nerede ne zaman bitiyor peki kitap? Bir karar mı, bir pes etme eşiği mi yoksa sizi boğan?” İçinden geçiriyor bu soruları kadın, biliyor ki bazı yanıtlara kavuşmak için yırtıcı bir suskunluk dönemini tamamlamak gerekecektir. “Ne zaman biter kitap, diye soracak olursanız, bunu basıldıktan çok sonra belki anlayabilir şair: Gün gelir bir tek şiirin ışığı anlık bir tutku yaratır: Tıpkı gece gökyüzünü bir uçtan otekine kateden yıldırımın bize gecikerek ulaşan sesi. Ona bakarsanız: Belki anlamayabilir de”

Kitabı çattıkça deliniyor uykusu. Bazı geceler, biriki saat yatıp dikiliyor. Tek bir ışık yanıyor uzak bir pencerede, rüzgârda sürükleniyor hızla çöp tenekelerinden düşen bez parçaları, kimbilir nereden nereye yol alıyor karanlık gökyüzünde ışığı bir yanıp bir sönen uçak. Masaya oturup kısa dalga istasyonlarını tarıyor bir seferinde, bir başka sefer masaya oturmadan dönüp yatıyor. Dopdolu uyandığı sabahlar. Tıkandığı akşam. Çıkıp bir yürüyüşün içinden tutturamadığı bir kıvamı arıyor: Dilin ucunda dolaşan oynak, uçarı bir gamze sesi sanki: Yakaladığı an kaçırdığı ayar: İşin burasına gelindi mi biraz da çaput, büyü, muska tadı: Aranan.

KARANTİNA

Yorulдум, Enis, durmadan kendim olmaktan, kendimdeki başkalarından da. “Odama kapanıyorum” demiştim, “açık denize çıkarken” Büyük bir mide gibi salladı ve kustu su, kamaramı: Orada yaşamıştım peşpeşe, cinnet ve som sabır arası tahteravalli, onca mahzun coşku, tayf dehşet ve ışık. Simsiyah bir çölden, buzul mavi bir gökten geçip, ipekböceği düşlerim, burada demir attım. “Bekle” dedi bir ses; dik, tartımlı, ama kırgın: “Sendeki salgınıölçeceğiz: Bilmem yeniden dönecek misin, yoksa bulaşıcı mısın bir limandan ötekine”

Dönüp arkama baksam, kimbilir kaç yüz kulaç derinde bekliyor terkettiğim batıklar; altın sikke dolu sandık, deniz imparatorlukları arasında imzalanmış sıcak mühürlü akitler, yakut bir yüzükle gümüş bir katedral şamdanı, Doğu’da üflenmiş kırıl-gan cam ve Batı’da dövülmüş tunç – bıraktım bütün bindiğim gemileri bir bir açık denizin dibinde, kovaladım hayatımı, onu tutar tutmaz kaçtım: Korkak ve gizli, küpesiz bir korsanım ben, geceden geceye kazandığım tek şey: İçine gömüldüğüm şeytansı definedir.

Seferî Dîvan

BRANDENBURG KAPISINDA

45 tevkifatında geçmiş adı ilk, kayıtlara. Dil Tarih'te öğrenciymiş o yıllarda, orada başlamış Almanca öğrenmeye, orada tanımış Behice hanımı ve Niyazi beyi. Sonra Vatan Cephesi dönemi, tayini Sinop'a çıkmış durup dururken ve kendi kendine 1844 Elyazmalarını çevirmiş. Büyük kararı 71'de vermiş, Nurhak dağı olayının ardından: Tası tarağı toplamışlar Münire hanımla, gelip gölün bu yakasında küçük bir eve yerleşmişler. Sabahları sisin arasından Potsdam'ı gözlermiş.

Brandenburg kapısının hemen gerisinde bit pazarı. Duvar taşları, Sovyet ordusunun üniforma, postal ve madalyaları, Deutsche Grammophone'un taş plakları ve birkaç ay öncesine kadar geçerli olan sokak tabelaları ve kâğıt paralar arasından geçiyoruz birlikte, son, konuşmadan.

BRISTOL OTEL

Bu dar cepheli ahşap yapı bana Kubrick'in boğucu filmini hatırlatıyor, ilk gördüğüm günden beri: Kış ortasında her yerden uzak bir dağ oteli de değil üstelik: Kapısında kilit ve mühür, şehrin en işlek caddesinde gizleniyor, odalarında kimbilir kimlerin fısıltıları. Büyükdere maddesinde adını olsun anmıyor Koçu: Defterleri neredeyse, orada duruyor olmalı zarif hayaletleri – bir İngiliz soylusunun kaçamak aşkıyla Odessa'dan tek bavulla gelen kadının intiharı aynı makbuzda unutulmuş, tan vakti sönüyor ışığı, en üstteki odanın.

ROM

Savigny Platz'da bir kahvede geçiyor sahne.
Entelektüel bir kahve bu; yoğun sigara dumanı
içinde, dipteki gramofonun cızırtısı örtüyor
Kurt Weill'ın bir şarkısını söyleyen Lotte'nin sesini.
Tek başına oturuyor adam ve üstüste rom içiyor.
Devetüyü paltosuna, ayağındaki church'lere
ve içtiği puroya bakılırsa ya Suhrkamp'da
çalışan güngörmüş bir editör olmalı, ya da
Düsseldorf'tan sık sık buraya gelen bir antikacı.
Aklının bir ucunda batıktan çıkardığı peksimetleri
kurutan Robinson Crusoe, ötekinde Maşa'yı oynadığı
son gece banyoda damarlarını açan annesi.

YAĞAN KARI DİNLEMEK

Sir Benjamin Lewis ve sevimli eşi Lady Cynthia 1951’de satın almışlar Uçhisar’daki bu evi. Pancarlı vadisini bir uçtan ötekine gören salonlarında Anthony Lloyd Lewis’in fotoğrafları dört bir yanda: Savaştan üç yıl sonra Southampton’da bir otel odasında kendisini asan tek oğulları. “Mistik kriz bazen böyle sonuçlanır” demiş aile doktorları. Zamanla alışmasa bile kabullenmiş Lady Cynthia, olup bitenleri. “Keşiş Stefan’a yakınlık duyduğunun farkındaydık gerçi” diyor ve sürdürüyor kısa bir aradan sonra: “Kimsenin, hiçbirimizin gelmezdi aklına, işin bu boyutlara varacağı”

Sir Lewis, sometime member of Byzantine Institute, yıllardır mufassal bir Erciyas tarihi hazırlıyor. Trinity College'de jeoloji okumuş başlangıçta, İndiana'lı muhafazakâr bir ailenin kızı olan eşiyle Yale'de doğa tarih üzerine doktorasını hazırlarken tanışmışlar. 1929 krizi onları Londra'ya dönmeye zorlamış, yoksa Anthony'yi Amerika'da büyötmeye kararlıymışlar: "Anglikan kilisesine pek uyum sağlayamadı oğlum, sanıyorum annesinin Balkan kökenli olmasının payı oldu bunda" – Lady Cynthia mutfakta kurabiye pişirirken alçak sesle söylüyor ne söyleyecekse.

Gri beyaz saçlarını topuz yapıyor hep.
Vejeteryan olduğu için herhalde hâlâ
genç kız bedeni taşıyor. Sabahları erken
kalkıyor ve Doğu keşişlerinin sanatı üzerine
otuzbeş yıldır üzerinde çalıştığı kitabını
bitirmek için son yoklamaları yapıyor.
Kül kutusunu alıp gelmişler Atlar Beldesine,
yerleşmeye niyetleri yokmuş başlangıçta.
İlk sesleri Çavuşin'de duymuş. Bir süre
her mağarada, kovukta gelip çarpmış
ona sözler, sözcükler, upuzun cümleler.
Evi almalarından sonra çıt çıkmamış.
“Hekimlere gitseydim beni iyileştirmeye
kalkıştırlardı, değil mi” diyor muzip
bir ses tonuyla: “Oysa iyiydim ben, tıpkı
Benjy’nin durmadan dinlediği şu dağın
karşısında olduğu kadar”

SON SERGİ

Köln dönüşü kiralamıştı Dolapdere'deki iki katlı depoyu. Bütün boş bira şişelerini biriktiriyordu önceleri. Sonra eşe dosta haber saldıydı, kimse atmasındı, lütfen, patlamış ampulleri. Beuys üzerine bir fluxus-konferans verdi o yılın sonunda. Enis Batur'un bir kitabında rastlamıştı Cicero'nun anlattığı Delphoi'ylu çiftçiye ilişkin öyküye: Adam, yumurtaların herbirini ayrı ayrı tanıyordu hani. Ampuller de öyleydi: Aynı standarta uyuluyordu yapımda. Ne var ki, diyardı, hiçbiri aynı anda ve biçimde, aynı nedenle ve yerde patlayamazdı. Salonun zemini bir aynayla kaplanmıştı; duvarlara ve tavana yerleştirdiği yüzlerce yuvaya oturtmuştu patlak ampulleri – o loş ortamın sessizliğini çiziyordu belli belirsiz iki boynuzun ortasında salınan ince tellerin sesi.

VARIŞ

Tarih ve Toplum' u çıkaran dostlar ve turizm şirketi kurmuş birkaç sınıf arkadaşım tutturduydular bir ara, yerli ya da yabancı gezmenler için rehber olmalıydım onlara göre, bir de küçük efsane yaratmışlardı benden, hani öylesine, sözümona şehri iyi tanıyanlardan biri sayılırmışım: Bütün yanlışlar gibi onay gördü ve üstümde kaldı o şişirilmiş sıfat tamlaması, güç belâ kurtulabildim yakamı ısrarlı takiplerinden. Oysa doğrudu sokakları insanlardan daha iyi tanıdığım – kılavuz dediğiniz insanları sokaklardan önce tanır, tanımalıdır; doğrudu şehrin taşları ve ağaçlarıyla haşır neşir olduğum – kimse dönüp bakmaz ki siz gösterdiniz diye, parke taşlarına ve akasyalara. Gezin her yerde ortalama ayrıntıların peşindedir, başkalarının bildiklerini öğrenmek ister ve kendi sabit fikirlerini alır yanına bir sefere çıktığında: Son imparator nerede öldü, son büyük deprem ne zaman. İnsan önce kendisinden yola çıkmayı öğrenmişse dönüp gene kendine varır.

17.

Tophane kavşağından sapınca, solda ileride,
Boğazkesen caddesinin üzerinde göreceksiniz
binayı. Öyle görkemli bir yapı sanmayın sakın,
yüzyıl başının tipik küçük hanlarından biri,
kapının hemen üzerinde yazıyor: İbrahim Hakkı,
ingénieur architecte, 1924. Tarihe bakılırsa,
iki bilemediniz üç dönem önce mezun olmuş olmalı
benden, o sıralarda kullanılıyordu diplomalarda
mimar-mühendis terimi. Uğur kardeşimiz hemen
araştırdı sağolsun, pek bir kayda rastlayamadı.
Bizim Oktay'ın oğludur Samih, gidip içerden
epey fotoğraf çekmiş: Sapasağlam hâlâ kırıştı,
tonozdu, biraz baca teşkilâtı eskimiş, olur
o kadarı. Seviyorum aslında yeni nesilleri,
peşine takılıyorlar ciddî ciddî rastladıkları
tek bir izin. İşleri güçleri toplamak zaten,
arkalarında çoktan kaybolmuş nişâneleri.

Binayı da nitekim Nevzat'la Gökhan bulmuş ilk, bizim büyük torunun o sakallı küpeli dostlarından. Kuzguncuk'ta müşterek bir büro açtılar geçen yıl, önce kaybolup sonra bulunacak binalar çiziyorlar habire! Gülmeyin dostum, hafife alıyorum da sanmayın lütfen, bizim makûs talihimiz bu, nankördür şehirler ve insanlar, araba sayısı arttı diye kâğıt üzerinden genişletirler caddeyi, bilmezler ki İbrahim Hakkı'nın hanı göçüp gittiğinde asıl genişleyen içimizdeki boşluktur. Neyse, ne diyordum, evet, önce bulunup sonra kaybolacak binalar, insanlar, şehirler – kimse bilemez kalan neden kalmış, daha ne kadar kalabilir, mahşer kendimiziz.

BEYAZ SİYAH

İsviçre’de bir manastırda çekilmiş belgesel. Sirtında ak yakarı cübbesi, yaşlılığın zorunlu kıldığı kısa küçük adımlarla yürüyor aydınlık koridor boyu. Elli yılı aşmış buraya geleli ama, birkaç yıl önce kesinleşmiş inancı. Yuvarlak, pörtlemiş gözlerinin içi parlıyor. İkidebir cümlesini bölen gülümsemesi asabi bir işaret. “Ondan öncesi daha çok siyah yıllar”, diyor birden kameraya dimdik bakarak: “Burada bunca zaman kalabilmiş olmamı kardeşlere borçluyum: Ne taciz edecek ölçüde size yaklaşırlar, ne de kendinizi büsbütün yalnız bulacağınız bir noktaya kadar uzaklaşırlar.” Saat sekiz buçuk şimdi. Beyaz, çizgili kâğıdın üzerinde siyah mürekkebin biçim verdiği kısa küçük lekeler yanyana dizilirken, yağmurda işe gidenlerin yoğunlaştırdığı trafikte sokaktan ısrarlı korna sesleri yükseliyor.

Birazdan kalkıp kravatımı bağlayacağım, saat onda katılacağım bir iş toplantısı için. Günün geri kalanını gelen gidenler, telefon görüşmeleri, yazışmalar ile geçireceğim. Akşam, Bilar'da Bilge Karasu üzerine bir konuşma, uzun sürmüş bir günün akşamı, sonra bir arkadaş yemeği ve eve dönüş, dün gece bıraktığım yerden Baltasar Gracián'ın "Sakınganlık Sanatı"nı okumayı sürdürmek ya da sabah masamda yazdıklarına, *bu* kelimelere göz atmak – böyle tamamlanacak, geçip, bir gün daha, paramparça akışından sert hayatımın. Aklımda, tam uykuya dalarken, akşam yüksek sesle okuduğum Andronikos'un kor sözleri: "Ama yalnızlıktan hoşlandığı, yalnızlığı aradığı halde, asıl sevdiği, asıl aradığı... *tırnağı kapatamıyorum*."

DÜMEN

Mendireğin arkasına dolanırken kalkıp demir atmaya hazırlanıyor. Birlikte masayı kuruyorlar sonra, konuşmadan. Soğanı, limonu kesiyor biri; salatayı ve helvayı getiriyor öbürü. Rakı şişesi, buz, bardaklar. Çatal bıçak sesleri bölüyor bir karabatağın suya girip çıkan kanatlarının sesini. “Bu tekne hayatımı hepten değiştirdi” diyor birden, piposunu çukur bir tablaya bırakıp: “Herşeyi dümenin içinden görür oldum: Bütün mesele gelip yön vermeye, hedefle tanışmaya, her an havayla ve suyla ince ayarlı temasta düğümleniyor – eskiden sürüklenirdim” Karabatak havalanınca, susuyorlar yeniden. Uzaktan başka tekneler geçiyor.

KÜP

Mücadele Çıkmazı'nın açıldığı caddeden
ne zaman geçsem, ahşap bir evin penceresinde
ifadesi yıldan yıla kendiliğinden sertleşmiş
bir kadın görüyorum – kıpırdamıyor
yerinden Eleni Katoğlu, kıpırdamıyor
yüzünde tek bir sinir ucunun çalışmadığı
tek bir kas ve taşlaşmış gözbebeğinde ışık,
neden giden gitmiş de o kalmış anlamaya
çalışıyor, ne kadar ödemesi şart, bakıyor
durmadan pencereden ve anımsıyor
sıradan bir filmde duymuş olduğu sözleri:
Eskiden kalbi kırıldığı için ölen kadınlar
varmış – bomboş zamanda içi dolan küp.

MARSİLYA'DAN, SON

Orhan Koçak için

Sevgili Teddie, doğru bir hayat
yanlış yaşanabilir oysa –
bu tuttuğum zarı ben çıkarıyorum
elden: Ona verdiğim hız, aç, düşeceği
düzlem ile düşme süresi için yaptığım ayar
beynimin, sinirlerimin ve kaslarımın ucundan
fırılıyorsa...

Duruyor yüzün: Kunt, geri çekilmiş,
termostatlđ bir maske sanki: Bu satırları
okuduğunda çıkmış olacağım yola ben.
Dün gece karşılaştığım falcı dedi ki, "dostum,
bavulunu aç, paltonu çıkar hemen: Gitsen de
bir, kalsan da, aslında: Senin ölümün kaybolmuş,
sonsuz denizin eşiğine vardığın günden önceki gün"

YAKAMAZ

Mağara ilk koridorun sonunda birden genişliyor. El feneriyle sarkıtlarla dikitlerin arasında ezbere bir hızla dolaştırıyor ışığı, ağzından dökülen kelimeler yıllar önce kurulmuş birkaç cümlelerin otomat tekrarı: Katedrale benzetiyor ilk salonu, benzetilebilir de, sonra dönüyor arkasını ve ikinci koridorda gene önümüze düşüyor ağır adımlarıyla. Bir bacağı ötekine oranla hayli zayıf. Mağarayı 1954'de gezginlere açtıklarında ola ki bundan rehber seçmişler onu. "Yılda bir santim uzuyor sarkıtlar" diyor, ikinci salonun ağzında beklerken: "İki bin yılda oluşmuş burada gördükleriniz"

Önümüzdeki yaz emekliye ayrılacakmış. Gece mağarayı saf karanlık içine aldığı anda kristal parçalarından bir tür özel yakamaz doğduğuna inanmış. "Özlemeyeceğim burayı, bir tek gezdirdiğim binlerce insanın yüzleri dolduracak uykularımı diye korkuyorum" – her yıl biriki milimetre inceliyormuş.

YURT

48'e kadar burada yaşamış Jaspers.
Yaşamış demek ne kadar doğru olur
bilmiyorum: Buraya kapanmış, bugün
din öğrencilerinin kaldığı yatılı bir yurt
olarak kullanılan bu kiremit rengi eve
gömmüş kendini. Gecenin sabaha
açıldığı saatlarda, Filozoflar Yolu'nda
görürlermiş onu: Şimdi kendisine dönüşmüş
bir başkası olmuş olduğunu kimse anlamamış.

AVIGNON'LU KIZLAR

Sahne Tarabya'da geçiyor, Tokatlıyan'ın üst kat odalarından birinde, banyodaki aynada görüntü. Müttefiklerin komutanı Harrington'ın eşi bir çay partisi vermiş öğleden sonra, girişteki küçük salonda. Balkonun hemen karşısında demirlemiş iki zırhlının askerleri güreşe tutuşmuşlar neşeyle. Süslü atlarıyla süslü faytonlar görmüş sahilden Büyükdere'ye yol alan, içinde süslü ferâceli kadınlar, duymuş. Dönemin gözde traş jiletini kullanmış. Son şaşkınlığı aynada yaşamış: Oraya yansıyan görüntüsü, iki yıl önce Paris'te bir sergide karşısına çıkan resimdeki gibiymiş, aynı: Kıpırmızı, paramparça, yüzü de gövdesi de bir merkezden belirsiz bir sınıra doğru büsbütün dağılmış—artık hiçbir şey yerliyerinde olmayacakmış.

GOETHE EVİ

Artık unuttum
kaç defa kapı duvar gerisin geri döndüm
Goethe'nin şimdi müze olarak kullanılan
evinden. Bir seferinde ucu ucuna kaçırmıştım,
bir seferinde erken: Main kıyısı boyunca
dolaşmak ve dönmek varken
vitirmiştım yön ve vakit duygumu,
peşisıra hayalet düşüncelerin – Hayat kilit dilidir,
ne zaman nerede kesişir eğri paralelle
doğru meridyen, bilsem onu açmayı
tutardım içimden hızla akan zamanı
ve altımdan hızla kayan zemini boşlukta,
çıplak ve soğuk olmasa içine düştüğüm tuzak.

Bir resimdi aslında beni o eve çeken.
 Biliyordum yoksa Amerikan uçaklarının
 22 Mart 1944'de yüksekten saldığı bombalarla
 yerlebir ettiklerini Frankfurt'u, taş taş üstünde,
 taş üstünde taş kalmadığını
 Goethe'nin doğup büyüdüğü evin arsasında,
 eski fotoğraflara ve planlara dayanarak
 mutfağın yeniden yapıldığını öğrenmişim
 düzenlendiğini oldukları gibi eskiden
 şairin çalışma odasının ve salonun:
 Aslına tıpatıp uygundu herşey, asıl
 asıl sayılmayacak olursa.

Goethe'nin evini gezmeden önce ve sonra beni sarmalayan hâlenin içine doluşan hayaletler, beyaz kâğıdın önüne oturduğumda, bir biraraya gelen, bir paramparça dağılan gözlemler, görüler ve görümler hem gerçeklik bölgelerine, hem sanrılara ve imgelem yanılısamalarına bağlanabilirdiler.

Zihnimdeki sarmalın kargaşası, zaman geçtikçe daha da yüksek bir gerilimle sarsar oldu beni. Uykumun içinde kurulup dağılıyordu bazı anların denklemi. Güpegündüz yüzdüğüm oluyordu, sonuncu bir boyutun ötesinde. Yıllardır tek doğru bellediğim şiir ayıklamak ve arındırmaktır yollu ölçek tersyüz olmuştu handiyse: Şiir yüklemek ve boğmak neden olmasındı?

Herşey yeniden yapılabilir, asıl asla.
Rudolf Steiner'in mimarları çileden
çıkararak ilk Goetheanum'u
31 Aralık 1922 gecesi
nasıl başladığı anlaşılamayan
bir yangının sonrasında yok olmuş.
Aynı yere bugün de mimarların burun
kıvırmayı sürdürdükleri başka bir yapı
dikmiş. Dornach'taki ev
gerçekten de konuşuyor bana kalırsa,
duymak ya da duyamamak, burada bütün
sorun buradadır, bir de ilk evin yerine
neden onun aynısını yapmaya
kalkışmadığını düşünmek gerekir.

Goethe evinin merdivenlerinden döne döne çıkarken bunlar fırdönüyor aklımda, bir de: Bengi dönüş konusunda birden fazla yorumun varolduğu – Zaman'ın akrepte yelkovanda yol aldığı inancı ola ki hepten boştur: Goethe'nin eşyası özenle yerleştirilmiş camlı vitrinlerin içine: Kalemleri, mühürlü yüzüğü, aldığı ve saldığı mektuplardan bir demet. Bu yıl "Ölümsüzlük"ü okurken birden anladım, onu hiçbir zaman sevmemişim.

Goethe öleceğini biliyordu – "Dîvan"ını yazarken.

Ben, öldüğünü biliyorum – "Dîvan"ını okurken.

Öleceğimi de – "Dîvan"ını yazarken.

Herşeyin temel bilgisi, hatta oluş nedeni budur, biz artık onu öylecene düşünüyor olmasak da.

Yılgı verir ölüm, ölümlülük. Boşuna ya da değil, ölümsüzlük için arayış, çırpınış, diklenme hayat ekseninde yer ederse, bu ölüm gerçeği hayatın gerçeğini biz (daha) yaşarken, hızla, ağır ağır sildiği içindir.

Goethe'nin Mefistoteles'le gerçekten anlaşmış olduğu düşünülebilirdi: Yazdıklarını okurken, evini gezerken, eşyalarına bakarken, "Karabasan"ın tenini delip geçmeye çalışırken

gerçeklik, buhar, düşlem içre bocaladım.

Goethe'yi sevmişim sevmemişim, kimisi anlamsız bulur bu cümleyi kurmuş olmamı, çoğu kişinin gözünde gülünç bir büyüklenme işareti sayılır böylesi bir itiraf, pek az okur kelimenin arka sokaklarına gitmeye kalkışır, insanın aslı imgeden ayırmak için öylesine yaklaşması gerekir ki alev çeker ve kavurabilir ya sokulanı, geri çekiliriz. Balzac'ın ağzından "yaşamöyküsü yazarlarının lâf salatalarına bakmayın" der Hofmannsthal: "Goethe otuz kırk cilttir". Bunu söyler söylemesine, gene de ihtiyarın dipsiz kuyu gözlerinde ruhu da gövdeyi de tutuşturabilecek, sonra da ateşinden beslenebilecek bir ifrit gördüğünü ekler.

Ben başkalarından, başkaları benden mühürlü,
kimse çıplak gözle görmez olmuş ötekini,
doğduğu odanın eşiğinde, ikinci katta,
ömrünü delik deşik eden kararsız karakamu
azametini içimde bir kıvıldanan bir sönük
erk isteğinin kanlı gölgesi yüzünden mi
itici bulduğumu tartıyorum. Bir zamanlar
ben de iblisin elçisiyle kömür gibi gecede
buluşmayı gönlümden geçirdim,
ikidebir bavulumu hazırladım
evimi evimden uzakta aramanın doğru
olduğuna bel bağlayarak, Dîvan'sa –
benimkisi de açık örtük bir bölünüşün
ortasında ıssız geçit, duruyor.
Böyledir işte: İçimizde yaşayan kem
cini sevmeyince onu başkasında ateşe
vermek için kıvılcım toplar ellerimiz.

*Yüzer fantazma zamanı, "Gri Dîvan"daki
uzam-eşya-aura üçgeninde bir eksen işlevi üstlen-
mişti. "Seferi Dîvan"a geçerken, üçgenin açılarını
zorlamaya koyulduğumu farkettiymdim. Bazı parça-
larda uzam geniş açıyla öne çıkıyordu artık, bazıla-
rında şey ya da atmosfer. Açı kombinasyonlarıyla
mı oynuyordum? Bütün yaptığım, büzüşen köşe-
nin büzüşmesine, dikleşen ya da olabildiğince ge-
nişlemeye davranan açının dikleşmesine ya da ge-
nişlemesine yol açmaktı. Kimi şeyler ondan loşlaş-
tı. Sevdim o loşluğu; korudum, pekiştirdim. Kimi
şiirlere ışık yürüdü, öyle ki: Gün, patlak verirken,
albino olmak ve kılmak istedim.*

Uçüncü katın basamaklarında anımsıyorum,
bir resimdi aslında o eve çeken beni. Freud'un
Viyana'daki çalışma odasının duvarına
astığı tıpkıbasımı Ernst Jones armağan etmiş,
"Düşlerin Yorumu" üzerinde çalışırken
iki canlı bakış durmadan kesişmiş olmalı.
Ben kendi kendime armağan
ettim 73'de aynı resmi ve çerçevelettim.
Yıldan yıla, kentten kente, odadan odaya
birlikte sürüklenirken ölümle ölüm korkusu
arasında bölünüşümü besledi ucundaki ayna.
At korkusu sahiden de bütün korkuları
yeğînleştirmiş bir hiyeroglif harfi sayılabilir mi,
yoksa atın korkusunun kaynağında erişemediğim
kozmik bir işaret mi bekliyor, kestirmek güç
dışarıdan: Ben ki kapıyı açabilecek
tek anahtardan yoksun kalmış çilingirim,
ne çıkabilirim buradan, ne içeri.

Oynaşıp durduydum gene de, yıldan yıla,
duvardan duvara geçtikçe “Karabasan” –
okuduğum yorumlar, katettiğim bilgiç
çözümlemeler arası kurduğum bozbulanık
görüntüler büyüdüler ve çoğaldılar gerisin
geri döndükçe kapı duvar Goethe Evi’nden,
zihnim saydam bir engele çarptı gövde mi
resmin aslından uzak tutan kör rastlantı
düşümü boğazımda soluğumu kesince:
Oturdum Römer’deki bir kahveye, yazdım
içinden çıkamadığım ağın içine bir ağ
daha: Yakınımda bir yerden yumuşak
bir piyano sesi geliyordu, sandım.

*Bir şiirin yükünü, sığasını, genişleme eğilimini
belirleyen etmenler onu doğuran atmosfere sıkısı-
kıya bağlıdır. Yükleme, istif, şiirin daha çok eksilt-
meyle yazıldığını bilen biri için riziko dolu yüksek
kavramlardır. Boyölçüşme çeker, öte yandan; o
an’a, böylesi bir istek kabarana dek karşıçıkılmış
kimi anlayışlara farklı bir gözle bakma durumu do-
ğar. Yenidendoğuş döneminin yapıtlarına (özellikle
kapılara), antik çağın kimi ifade yollarına (sözgeli-
mi Trajanus sütunu gibi dikey ve sarmal bir eksen-
de içeriğini ilerleten dikilitaşlara), farklı uygarlık-
ların istifi yücelten örneklerine (Mısır, Aztek yaz-
malarına, çivi yazısı tabletlere) uzanılır. Cüret
yoklar, kıskırtır.*

Doğru değil herşeyin bende ikiye bölündüğü, doğru olan herşeyin kendiliğinden bölündüğü bir yerden herşeye her an bakılabileceği. Bir ev seçip ona gözümüzü diktiğimizde, diyor Merleau-Ponty, bakışımız gider o evde oturur. Buradayım şimdi, bakışlarım bomboş. Hem de ötedeyim, atımın üzerinde: Nereden nereye gittiğimi bilmeksizin yoldayım gece gündüz. Bir ışık görsem uzakta dağılacak ortasından çıkamadığım karanlık, bir iz bulacak olsam belli ki süreceğim onu ilk noktaya kadar, bir kök var elimde onu salacak topraklar cansız, içine girmeye çalıştığım resmin dışındayım ben.

Main'ın bir kıyısından öbürüne geçerken düşüyor aklıma birden, Hâşim'in hastanede yazdığı satırlar: Bir savaştan sonra, bir başka savaştan hemen önce, herşey aslına uygunken gezdiği bu evden kopma izlenimlerde kıvranıyor "Faust'un Mürekkep Lekeleri"nden sanrılar: Bir, şehzâde Abdülmecid'in "Harem'de Goethe"si – boğuk, sıkışık sonbahar ikindilerinden sökün eden melankoli; bir, Goethe'nin güpegündüz gördüğü ve ruhçözümün bir sadakatsızlık andı olarak yorumladığı düş: Gri üzerine altın yaldızlı giysisiyle at binmiş karşıdan gelen de kendisi hani, durduğu yerden durduğu an ona bakan da.

Bir gün nasılsa yolumu yitirdim, bir daha onu bulamadım. Kimse, bile isteye, evini yurdunu terketmez: Kişiyi saran koşullar, kuşatan vakit, sıkıştıran ötekiler hazırlar izlerin silinmesini. Neden sonra, nice çırpınışın ardından, yeniden kendi evini yapmaya kalkışır. Onu üzerine kuracağı yer kalmamışsa evini oradan oraya taşıyacaktır. Kara Ormanlardaki adama hak veriyorum: Şair, inşa eder. Eklemek gerekir: İçinde oturamayacağını bile bile.

Hiçbir yerden görünmüyor, her yerden görülebilen evim.

Kimim öyleyse ben? Çarptığım hangi camda
hangi encâm, ne kadarı birinci tekil şahıs,
ne kadarı benden içeri başkaları – soruyorum
yeni sorularla buluşana dek: Derin uykusunda
kıvranan güzel kadının karabasanına dalmış
alaca kır mıyım, o fodul ifrit mi düpedüz,
çehreden çehreye bürünen, atından uzakta
düşmüş ve kaybolmuş yapayalnız yolcu mu,
herşeyin baygınlığında olup bittiğini sanan?
Gezdim sonunda evi ve dikildim önünde en
üst kattaki resmin: Kâh bulunduğu yerden
andan, kâh kendinden ürperirken gövdem.

Başka biri olsaydım: Müze bekçisinin
 geceyarısı cep fenerinin ışığında Daimon'un
 tabloda artık olmadığını farkettiği anda
 düşümlerdim bu düşsel seferi. Bir başkası
 olsaydım: Daimon'un yüzü Goethe'ninkine
 dönüşürdü ağır ağır kâğıtta. Bambaşka
 biri olsaydım: Kişnerdi belli belirsiz at.
 Enis'tim oysa ben: İçindeki ufuktan,
 ufuktan gökkubbeye tırmanan alkımdan,
 en çok da kendinden ne yazsa korkmamayı
 öğrenemeyen câni: Geçip gittim tablonun
 dibindeki tül perdenin örttüğü aralık pencereden,
 katışıksız geceydi beni çağıran, onu bulmaya
 döndüm.

Kimim ben kimlerle yanyana bunca kimsesiz.

DAHA SONRA

Elimde nirengi noktası yok şimdi.
Kuzin Hannah'ın 27 yaşındayken
çekilmiş bir fotoğrafı ve Kudüs'e
gönderdiği kısa, kuru bir mektup.
Midem bulanıyor ve gözlerim bulanıyor
oturduğum koltukta. Alıp önüme fotoğrafı
bakıyorum: Ben hep böyle uzun uzun
bakıyorum fotoğraflara, ürperiyor
zamanın içinde derbeder dolaşan
zihnim ve tenim, inleyerek indiğim
şimdiki zaman sert bir sesle yırtılıyor.
41'in hemen başlarında gitmiş Portbou'ya.
Gözümün önüne geliyor kıyasıya soğukta
dağılan kıvırcık saçları ve hızlı adımlarla
sessiz mezarlığı boş yere tarayan küçük,
parlak, isyankâr gözleri. Yenik dönmüş
olmalı Marsilya'ya, ağtabakasında koca
bir boşluk – bazen, soru işareti neşter.

İTALYAN APARTMANI

Haydarpaşa garı inşaatında, Fransa'dan gelen mühendislerin ve ustabaşlarının aileleri için yapılmış. Demiryolları'ndan emekli bir mahalleliden öğrendim, ne biliyorsam. İstasyon için getirtilen malzeme kullanılmış burada da: Ondan gar binasının esintileri. Yıllar geçti – bir gece geç saat bir daha hiç görmeyeceğim birini yolcu ettikten sonra uğramıştım sokağa: İçimde eve dönmek istemeyen gölgem, dikilip uzun uzun bakmıştım karanlık cephesine: Derinde karıştıyordu lokomotifin ağır dili perondaki düdüklere.

SON MASA

Upuzun, perspektif kurallarına aykırı biçimde daralan bir lokantaydı bu, dipteki mutfağın ışıkları çoktan sönmüştü, çoktan gitmişti iki emektar aşçı, paltolarını giymiş ve önlerinden geçerken saygıyla selâmlamışlardı onları, iskemleler toplanmıştı sessiz hareketlerle, gerideki bir masaya oturup fısıltılarla bir süre konuşmuştu kalan tek garsonla komi çocuklar, sonra susmuşlardı, günün üstüne binen geceden yorgun, eve dönerken başlarının düşeceği minibüslere şimdiden binmişcesine gürültüyle sallandıklarını sanarak gevşemişlerdi, hemen arkalarındaki masada sırtı dönük oturan ve irsaliye defterini kan çanağı gözleriyle dolduran patronun sigarasından çıkan duman tavana doğru kıvrak salvolarla dağılmayı sürdürmüştü.

Sönmüştü son masadaki son tartışma da.
Meze tabaklarına uzanmıyordu artık
hiçbirinin çatalı, bitmişti üstüste açılan
büyükler de küçükler gibi, yollukları içip
hesabı yazdıralı beri bekliyorlardı belli ki
kalkmayı önersin aralarından biri.

Bulamıyordu ki kimse, en doğru kelimeyi.

ÖKSÜRÜK NÖBETİ

Fugue Sanatı üzerinde çalıştım bir uzun kış, bir uzun bahar ve yaz geçti, diyordu belli belirsiz gözlerini kaçırmaya çalışarak karşıdaki evin çinko çatısından yansıyan ışıktan, durmadan onu anlamaya çalıştım, nasıl bir ses uzlaşabilir kendisini bir adım sonra izleyecek bambaşka bir sesle, nasıl uzlaşmayabilir hem de: Hiçbir ses boşlukta bir başına kalmadığına, kalmayacağına göre, size bu sorun için onca vakit ayırmış olmam garip görünmüş olabilir, haklısınız, ben de anlamamışımdır çoğu zaman sürüklenişimi hazırlayan gerekçeleri, kış da kıştı üstelik, kepenkleri çekip kopartıyordu bir geceyarısı pencereden, boşanıyordu gökkubbe bir an gelip camlara dimdik, ellerini kullanıyordu yağmurun şiddetine ilişkin kelimelerini pekiştirmek için, bir de gözlerini tabii: Gözlerinin dibinde bir yerde kıpırdanıyordu küçük hareketlerle simsiyah bulutlar sanki.

Yanyana, biri öbüründen çoğu kez habersiz, bir başka açıdan bakarsanız da bütün o yapayalnız adamlar günügününe izlemiş sanırsınız biribirilerini, iki yüz yıl içinde olmuş ne olmuşsa – ölçüler ve ölçsüzlük herkesin kanına işlemiş belli ki an gelip, Kepler'in bulgularıyla Toskana'da yaratılan mükemmel kübü ardarda dizin, Dürer'in geliştirdiği teknikleri Monteverdi'nin cins Tirse e Clori'siyle birleştirin bir: Mantığın kalıbını altüst eden ortak bir güdü belirir gözümüzün önünde, diyordu o anda gözlerini faltaşı gibi açarak, Arapların deneylerini taradım yazmalardan, pek çok simyacının yalan yanlış okuyup çevirdiği anatomi risalelerine de baktım gücüm yettiği kadar, kimse anlayamaz onca kayboluştan nasıl doğup serpilmiştir bunca buluş, kim kalkışmışsa bir açıklama getirmeye bütün bunları doğal bir zincirin halkaları sayıp, gülünç bir tablo çıkmıştır ortaya, sesi gizli bir hiddetin tınlarıyla dolu, kibritin alevi parmaklarına yaklaştığında anlıyor ki unutmuş çoktan varlığını karşısında onu dinleyenlerin. Adaçayını tazeliyor karısı. Bembeyaz saçlarıyla çelişen genç, neredeyse saydam yüzünü yumuşak bir gülümsemeyle tamamlıyor. Oturuyor şöminenin yanındaki

tek boş iskemleye ve bu özel iklimin koşullarını nasıl öğrendiğini tatlı ama sağlam bir ironiyle anlatıyor: Savaştan hemen sonra üniversiteye girdim ben, Romanolojide Auerbach'ın öğrencisi oldum, herkes tarih dersinden söz ediyordu çevremde büyülenmişcesine, hatırlıyor musunuz diye dönüp bakıyor yarı çapkın bir hareketle, ilk seferinde Petrarca'nın Laure'a soneleriyle Karacaoğlan'ın aşk türkülerini karşılaştırmıştınız uzun uzun. Sessizce gülüşüyoruz. Keyiflendiğini gizlemiyor. O gün kaldığı yerden sürdürmek istermişcesine kalkıp raftan bir kitap çekiyor: Ne varsa Gongora'da vardır, bunu geç anladığımı itiraf etmeliyim, ses ile anlam saltık uyumda bir tek onda buluşmuştur, savaş bittiğinde Leyden'e gittik biz, orada karşılaştım yaşlı kurtla, Franco rejiminden kaçıp kurtulmuştu nasılsa, kuzeye ölmek için geldim ben derdi hep: Herşeyi gösterdi bana ve iki yıl sonra öldü gerçekten de. Bahçeden en küçük torunun sesi geliyor. Nuhun gemisi gibi bahçe, ateşle barut yanyana yaşamaya çalışıyor: Sakadan alakargaya pek çok kuş, bir tilki, bütün gün çamurlar içinde debelenen domuzlar, seksen çeşit horoz, nedense en büyük tutkusu. Vakit doluyor. Yavaş yavaş yayılıyor diri bir mavi, salonun tavanında. Pinekliyor şöminedeki ateş. Birer tane imzalıyor

geçen yıl yayımlanan son araştırmasının ayrıbasım nüshalarından, temizlerinden seçmeye özen göstererek: Fatih'in şahsî kütüphanesi üzerine gözlemler. Masasının üzerine yayılmış kâğıtları göstererek oturduğu yerden: Şimdi sıra bunda diyor, bir öksürük nöbetini geçiştirmek için uzun bir ara verip: Kuğunun son şarkısı.

OTEL ODASI, 1931

Işığın kaynağı belirsiz: Arkada çok sevdiği pencelerden biri, dışarıda pek çok resminden etkisini tanıdığımız çiğ, nemli ışııyla yaz güneşi mi var, yoksa çiğ, kuru ışııyla tepeden sarkan bir lambayla mı aydınlatılmış oda, söylemek olanaksız. Sağda önde açılmamış koyu renkli bir valizin yanında açılmamış, derisi zamanla yıpranmış, solmuş bir dönemin tipik yolculuk çantası, odaya girince soyunup dökünmüş de yerleşmeye kalkışmamış. Adı ve tarihi olmasa olurmuş pekâlâ: Bir otel odasına çağrıldığımız belli mobilyalardan, atmosferden ve durumu belirgin belirsizlik içinde veren renk ve dağılım geometrisinden. Dönem de, bana kalırsa: Saçı şapkası değil bir tek bu izlenimi doğuran, her yerde kriz sonrası işaretleri okunuyor: Çırılçıplak duvarlardan başlayarak.

Gene de resmin asıl büyüğü okunaksızla okunuru anlaşılmaz bir dengenin anlaşılır kurallarına bağlayışından geliyor: Otele ait anonim bir broşür mü kadının elinde tuttuğu, kendisine yeni ulaşan ama ezberleyesiye defalarca baştan uca katettiği, her kelimesinin, noktalama işaretinin yarattığı anlam pususundan akla gelebilecek bütün olasılıkları kurcaladığı bir mektup mu, bilemiyoruz. Ben diyorum ki mektubu almış ve sabit hareketlerle çoktan küçük parçalara ayırıp atmış, yatak odasına gidip sabit hareketlerle valizi ve çantayı hazırladıktan sonra çıkmış, şehirlere bir bilet alarak daha önce hiç uğramadığı bu kente gelerek öylesine seçtiği bu otelin resepsiyon memuruna "kaç gece mi kalacağım?" diye sorusunu yineledikten sonra "henüz karar vermedim" demiş. Resimde bu varsayımlara ilişkin hiçbir kesinlik olmadığını

söylemek güç değil, hayatta da herhangi bir kesinlikle yüzyüze gelmeyiz kolay kolay, bizi, bırakın ötekilerin yaptıkları konusunda yürüttüğümüz fikirlerde bağlayan o yakıcı şüpheleri, asıl yoran kendi seçimlerimizin bulanıklığını gidermede işe koştüğümüz yorumlar değil midir sanmak ile bilmek arası durmadan sallanmaya götüren, yoksa resimde gördüklerimi varsayım olmaktan şüphesiz çıkarabilir bazı ışıklarla bazı gölgeler: Şu yorgun, yarıyarıya çökük omuzlu duruşunda kadının, kendini terketmek isteyen oturuşunda yazmıyor mu herşey örneğin, varsın yüzü net bir gölgenin içinde loş bir gizin alfabetesiyle örtülmüş olsun. “Resimler bir hikâye anlatmalı mıdır?” sorusuna Huxley’in verdiği yanıtı paylaşıyorum: “Kötü bir ressamın elinde, bir hikâyenin resimle anlatımı, konu ne kadar yüce olursa olsun, büyük boy bir karikatürden başka birşey olmaz” dedikten sonra ekliyordu: “Ama iyi bir ressam aynı hikâyeyi anlattığında, durum tümüyle farklıdır. Tasvirin getirdiği zorunluluklar –şu insanları, şöyle bir ortamda, şunları yaparken göstermek zorunda olması– imgelemine her düzeyde, saf resimsel düzey de dahil olmak üzere kırbaçlar ve sonuçta, yazınsal olmasına karşın, formel kompozisyon olarak en üst niteliklere sahip bir eser üretir.” Ben resmin önünden çekildiğimde yerimi arkada bekleyen, farklı bir dil konuşan, başka bir ülkeden olduğunu hemen kestirebildiğim yaşça benden hayli küçük şu genç kadın alacak. Sonra, bir yenisi geçecek yerine. Sonra, peşpeşe, gün be gün bu noktada duran, durakalanlar okuyacak resmi. Kimsenin aynı hikâyeyi bulmayacağı, aynı duygu ve düşünce toplamıyla o noktaya bu noktadan bakmayacağı o kadar açık ki. Aynı otel odasından nasıl durmadan farklı hikâyelerle geçip gidiyorsa insanlar, resmin önünden de öyle geçip

gideceğiz. Tek hikâye bu belki de: Müzenin duvarında yapayalnız, hüzünlü, sürgün bir resim, resimde bir otel odası, odada bir kadın, kadının kafasında ağır ağır boşlukta dönme hızı düşen bir burgu, burgunun merkezinde elinde fırça ve palet, bomboş, bembeyaz, 152,4 x 165,7 cm'lik tuvale bakan ressam: Bembeyaz bakış.

KÖK

Penceremden bakıyorum: Nehrin
iki kıyısına inen tepelere çıkıyor
eski kent. İleride, sık ağaçların
ortasından yükselen kulenin tepesinde
bir rüzgâr gülü. Hiçbir yerde kaydı
yok, bin dört yüz yirmi yedi yılının
sonbaharı geldiğinde, taş köprüden
suya atlayan teoloji öğrencisinin kör
karanlık hikâyesi. Bir gece önce,
sabaha kadar İsa'nın Tanrının oğlu
olamayacağını kanıtlamaya çalışmış
Seminer'deki arkadaşlarına. Şimdi
bir güneye, bir kuzey-doğuya dönüyor
yüzü, bir batıyı, bir güney-batıyı
gösteriyor içini darmadağın eden,
uzayın kökünden gelen soğuk soluk.

DÜELLO

I

Dün, bir dostumla oturup katalog karıştırdık;
ABD’de yayımlanmış binlerce kitabı içeren
ve bir metropolün telefon rehberini çağrıştıran
ipince kâğıttan ağır cildin kuytu bir yerinde
bulduk, nicedir izini sürdüğüm bir kitabı:
Nabokov’un Rusçadan çevirdiği, Puşkin’in
ünlü şiir-romanı Yevgeni Onegin, iki ciltlik
karton kapak baskı, kod numarasını ve fiyatı
özenle doldurdu dostum sipariş listesine ve
postaladı Okyanus ötesine.

Kitaplar geldiğinde, her zaman yaptığım gibi, önce heyecanla evirip çevireceğim elimde tok kütleleri ve geceye erteleyeceğim en çok merak ettiğim bölümlere göz atma işini: Herkes çekilsin istediğim koyu saatına kör uykunun. Yanyana gelecek, iki ayrı Fransızca çeviriye dayanarak çevirdiğim ve Wilson'un kiyle de karşılaştırdığım birkaç dizeyle Nabokov'un kurdukları- onca polemik, soğukluk ve bir duvara dayanan dostluğun peşisıra koşup gidecek bir an, tıkabasa dolu imgelemim. Oysa, bir açıdan bakıldığında ne kadar da yalın ve acılı bir yakarış, Tatiana'nın ki: "Unutma ki yapayalnızım burada ve kimse yok beni bu konuda anlayan, aklım sıvışıp gidiyor sanki öldüm demek olacak: Sussam"

II

Biliyorum, çeviri de bir düellodur aslında.
Silâhları, saati ve mekânı kim seçerse seçsin,
sonuçta ölümdür paylaşılan tutuk bir solukta,
paylaşılamayan: Şairin kelimeleri değildir
tuttuğumuz an yitirdiğimiz, ne de bir anlamın
ortasına gerildiği zarif ve kırılğan ak ağ:
Hiçbir kurala bağlayamadığınız bir ezgiyle
yüzyüze, içiçe, sağır, kalırsınız: Bunlar mı
kelimelerim, diye sorabilir, düştüğünüz
düşün içinden, Tatiana'nın gitgide hızlanarak
uzaklaşan sesi.

Kitapları beklerken, masada önümde duruyor
Nabokov'un şiiri: "On Translating Eugen Onegin"
Bilmiyorum doğrudan İngilizce mi yazılmış
"Çeviri nedir?" diye başlayan ve Puşkin'e
yapılmış bir yolculuğun dökümünü çıkaran
bu şiir, yoksa kendi kendisini mi dilden dile
taşımış Vladimir Dimitriyeviç – bütün bildiğim,
bir düellodur şiir: Gecenin sonuna doğru, çoktan
ayak izleri silinmiştir karda: Petersburg kışı
bir kez daha çöker üstüme, gökyüzüne, ardına
kadar açık bir pencereden dalıp gittiğim an:
Yürürüm boşlukta, beni orada bir tek bana ait
bir ölümdür, bekler.

TEMmuzLAR

Yeniçeriler Caddesi'nde yapış yapış bir temmuz kalabalığı: McDonald's'dan yüksek sesle tartışan Hukuk Fakültesi öğrencileri çıkıyor, iki adım ötede, köşebaşında, yarı Lehçe yarı Türkçe pazarlık yapılıyor, bir Nakşî geçiyor hızlı adımlarla, turist kafilesinden kısa şortlu bir İtalyan kızı kopup helvalara bakıyor, taksi kornaları, halk otobüsü dumanı, fren balatası erimiş bir Mercedes'in kulak tırmalayan sesi, ter, nem, camdan yansıyan köredici güneş, megafonla trafiği dağıtmaya çalışan polis, seyyar satıcıların tezgâhlarında saatler, piller, simit, buzlu su, renk, ses.

Bir dizinin üstüne çöküp eğilmiş, mermer bloğun üstündeki kopuk figürü sökmeye çalışıyor Norveçli yaşlı Bizantolog. Kömür siyahı boya ve kaba fırça darbeleriyle numara verilmiş büyük kütleye. 17 D, Arkeoloji Müzesi, envanter defteri 343, sayfa 27. Forum'dan mı gelmiş bu ağır, muntazam taş, yoksa Hipodrom'un iç kolonlarından biri miymiş zamanında, yıllardır Berlin'deki birkaç kopuk parçayla Yeniçeriler Caddesi'ndekileri yanyana getirmeye uğraşıyor kafasında. Doğrulup oturuyor sonra, mermerin üzerine: Defterini açıyor yeniden ve duraklıyor o an: Gözünün dibinden bu zamana yenik bir başka zamanın görüntü ve sesleri geçiyor: Marmara'da bir ada, adada ocaklar, işçiler, ter, toz bulutu, taşları bölen güçlü darbeler, teknedekileri azarlayan kaptanın sesi karışıyor bir temmuz başkasına.

YAPRAK RENKLERİ

Edebiyatçılar Evi'ni dört mevsim beş kıtadan şairler, romancılar doldurur. Kimse duymasın, kuşlara benzetirim onları ben: Bazıları saksığan sesi çıkarır, bazıları leylek takırtısı. Aralarında baykuş gibi devamlı gamlı duranlar da olur, hüznün verip neşe toplayan balo müdavimi penguenler de. Geçenlerde sözgelimi, İzlanda'dan beş şair gelmişti, gün boyu içiyorlardı müthiş bir susuzlukla, başedilmez bir yalnızlık korkusunu hep birlikte kovmaya çalışıyorlardı. Önceki yıl bir kadın romancı kalmıştı üç hafta kadar, Chicago'lu bir havai fişek, bütün coşkusunu yaydıktan sonra Berlin'e, ölü bulunmuştu son gün üst kattaki odada – belli ki gideceği tek bir ülke kalmıştı.

Geç döndüğünüz için ne kadar erken kalktığını bildiğiniz Türk şairi üç aydır burada. Bana sorarsanız iyice katılaşmış içindeki şizofreni – ilk zamanlar yoğun biçimde göçmenlik sorunuyla uğraştı burada, derneklere girip çıktı, neredeyse bütün araştırmaları elden geçirdi kütüphanelerde. Kaybolurcasına çalışıp sayfalar dolusu yazdı ve birden koptu herşeyden. Bir pazar sabahı koşarken rastladım ona, Wannsee kıyısında: Bana yaprak renkleri üzerinde durduğunu anlatırken durdurulmaz bir ışık geçti, gördüm: Bakışının içinden. İki adım ötedeydi Heinrich ile Henriette'nin ortak taşı.

JEST DİLİ VE YAĞMUR DAMLASI

(*Me-Ti hakkında Me-ta Şiir*)

Ozan Kin-Yeh hem yanılıyordu,
hem de yanılmadığının farkında değildi.
Şiirlerimi okurken aynı zamanda
uçuruma düşebilir,
yıldırım yemişken dönebilir miydim
gerisin geri?

Apaçık ki, gibi yapılmasını öneriyordu Kin-Yeh:
Kendi kendimle konuşabildikten sonra
başkalarıyla da konuşabileceğimi sandığımı
kendi ağzından duydum. Çıktım evimden
ve aylar boyu dinlenmeden yürüdüm uzaklara doğru-
Döndüm geldim sonra, ilk yola çıktığım noktaya.

Ozan Kin-Yeh aslında yanılmıyordu,
tek yaptığı yanılığını görmek
ve ona yapışıp kalmaktı.
Gözünü korkutan
yağmur damlalarının her zaman
insanların yakalarından içeri akacağına
aynı olmuş olması mıydı, yoksa yağmur dilini
doğru bir hecelemeyle verememek mi –

su ve taş, göz ve yaş kadar birbirine yâd ve yakın,
çıktım gece evimden ve saydım
bir damlayı ötekinden ayıran zamanı,
geçti gitti bulutlar: Kubbesinin altında bekleyene
doğru.

KAYITLAR

I

Kayıtlar doğruysa –doğru olabilir mi ama kayıtlar?– 48’de yerleşmiş bu bahçeli eve. İlk zamanlar, şehrin dışında oturan annesine gitmek için çıkıyormuş bir tek, kadın öldüğünde, demek 60’dan sonra, iyiden iyiye kapanmış. Gözleri neredeyse görmeyen bir kitapçıdan öğrendim evin yerini: Haritayı elimden alıp burnuna soktu ve parmağını basarak sordu: “Kampe’yi biliyor musunuz?”

Nehrin öteki yakasında, köprünün ayaklarının bastığı küçük adayı görür görmez tanıdım: Bu şiirin ışığı başka bir şiirden geliyordu. Köprüdeydim ve “yabancı!” diye sesleniyordu bana – tek tek vurgulayarak her heceyi. Ağaçlarla kaplıydı ada, koyu bir orman yavrusu, görür görmez tanıdım: Bu sağır pencereler, bu dilsiz baca, bahçeyi kuşatan kararlı çit tamamlıyordu içine kilitlendiği her geceyi.

Dönüp öbür yakada bir sıraya oturdum ve ağır ağır akan suyun karşısında sabahı bekledim. İliğime işliyordu nemli soğuk, huzursuz bir uykunun üst katında bir oraya bir buraya dönüyordu şehir, karanlığı delerek yanaşıyordu bir yük teknesi, adanın ucundaki rıhtıma. Işık önümdeki parmaklıklara vurduğunda gördüm ağlarında çalışan ince uzun parmaklı onlarca örümceği: Aklın uçurumunun eşiğinde, gece biterken dönüyor olmalıydı kendisini gömmeye – usulcana kapatmadan kapıyı, uyanmaya hazır sokaklara doğru.

II

Mimar olmalıydı kadın. Hızla yemeğini bitirirken karşısındaki, peşpeşe sıralıyordu tanıtılarını: Gerçek başkentiydi burası, Jugenstill'in. Cephe özelliklerinden trabzan kıvrımlarına sığıyordu paragraflar kurarak konuşmasında, çatılara ve çatı pencerelerine uzandığında seziliyordu göremediği loş caddelerde dolaşan başıboş hiçbir hayaleti.

Sinsi bir ıssızlık çökmüştü oysa, çevredeki evlere. İpeğin tene değmesinden doğan saydam ses duyuluyordu uzun bir bekleyişin ardından. Redingot düğmelerinin ışığı kamaştırıyordu gözü, dikkat kesilindiğinde yakıyordu genzi yüz yıl önce söndürülmüş mumlardan taşan duman ve onları taşıyan kararmış şamdan sim beyaz yansıyordu arkadaki pırıl pırıl aynadan.

“Şu karşıdaki kilisenin hemen yanındaki yapı sözgelimi”
diyordu peçeteyle silerken ağzının kenarını,
“ilk şiirlerini orada otururken yazmış Maria Rilke”
–İyi ama: Doğru olabilir mi gerçekten de kayıtlar?–
İpeğin tene değmesinden doğan saydam ses çoktan
harekete geçmiş, kilisedeki orgun en ince borusunda
donakalmış eski bir çingene ezgisinin içinden
geçiyordu: “Po che partir”. Birden balkona
tırmanıyordu güller, kaybolmuş bir sonbahar güneşi
camlarda parlıyor, yağmur iniyordu meydandaki
masaların üzerine – ıslatmadan hiçbir gezgini.
Besbelli bilmiyordu kadın: Onun ne zaman neden
yitirdiğini yurdunu evini.

III

Ne çok taşınmış. Kayıtlar iyi kötü doğru olmalı: Doğduğu, büyüdüğü evler; daracık bekârlık odaları, “Başkalaşım”ı yazdığı tepedeki huzursuz stüdyo, 1917’de çekildiği yirmiiki numaradaki dar ve basık hücrenin soluk kesen geometrisi... Doğru olabilir miydi aslında durmadan göğsünün ortasında bir in, bir mağara açmak istediği: Beyninde büyüyen, kimsenin tanımadığı o ur için.

Kent rehberi aynı bölüme toplamış Kafka’nın evleri ve gözde sokaklarıyla, sinagogu ve eski Yahudi mezarlığını. Çoktan toz olup toprağa karışmış kemiklerin içinden fışkıran okunaksız taşların sahiplerine ait hiçbir bilgi kalmamış elde – tıpkı kapıda bilet alıp içeride fotoğraf çekenlerin çantalarındaki kimlik kartlarını ve pasaportları sileceği gibi Zaman’m: Gülümsüyor bir yerde Golem.

FA BEMOL

Sanmıştım ki: Gidersem dönebilirim.
Bilirsiniz, hem de nasıl basmakalıptır
zaman tüneli imgesi. Girdim oysa ben,
çıkamadım: Uzun, hızlı, girdaplı bir
tek yöndü – vardığımda ne kendimdim
artık, ne başkası: Ne canlı, ne cansız,
eskimiş nota kâğıtları üzerinde bir avuç
kanlı ses, mürekkep lekesi, iç çekiş;
ne olmuşum, ne olmamış.

PLATANUS ORIENTALIS

Hayatının en verimli dönemini kırk çınar üzerinde çalışarak geçirdi: Bir gövde nasıl aslında birkaç gövdedir, üstüste doğurduğu iki kızı emzirmekten bezmiş Piraye'ye aylarca tek kökten beslenen, hiçbir zaman görmediği Büyükdere canavarını anlattı: Bir yaprak ormanını başına geçirmiş dev bir ahtapotun kımıldamadan uçsuz bucaksız çayırda beklediğini kuruyordum küçük kafamda. Karadeniz kıyılarını gezdik, ilkokulu bitirdiğim yıl. Sarkık küpeli fındıkları, papaztekkesini ve üvezleri tanıdım o yaz, kav mantarı nasıl oluşur öğrendim. Aklımdan, çıtırdayan kuru gazellerin sesinden ürküp kaçan kestane kargalarının parlak lekeleri hiç çıkmadı.

Bakanlıktan aldığı bursla Niş'de Osmanlının diktiği bir çınarı ve etrafındaki boya ağaçlarını incelemeye gitti ertesi yıl. Döndüğünde, Çengelköy'deki eve taşındılar. Godefroi de Bouillon'dan söz etmiyordu artık, zihninde açtığı sonsuz kovuğa yerleştirdiği iskeledeki çınarın kol kol büyümesi için takvimin hızla birkaç yüzyıl atmasını bekliyordu besbelli: Kızlarını alıp İzmir'e gitti Piraye abla, iki sömestir boyunca derslerine girmediyi sonra öğrendik biz. O sabah, kıyı kahvesine kahveciden önce geldiğini herkesin bildiği İsmail beye söylemiş: Gece boyu ağır müziğini dinlediğini.

YEŞİLYURD

"Memlekette hüküm süren istibdat ve tazyıktan kurtulmak arzuları kalbde pek canlı idi" diyor Hüseyin Cahid bey: "Ortaya Nuvelzeland adalarına hep birden muhaceret etmek tasavvuru çıktı" Mehmet Rauf bir broşürde yazanları okuyup çeviriyor onlara, yüksek sesle. Karizmatik Fikret hepsini kışkırtıyor hemen. Bana kalırsa önce kendisini gidebileceğine inandırmıştır. Gözümün önünde halleri: Heyecandan neredeyse eli ayağı boşalarak Esat Paşa Ankara'daki çiftliğini nasıl satacağını anlatıyor; Hüseyin Kâzım'ın öylesine başını döndürmüş ki proje, ağzını bıçak açmıyor; "Hayatı Muhayyel"de betimleyeceği gökyüzünden tek tek yıldızları topluyor Cahid. Gece ağır ağır ilerliyor duvardaki saatin yüzünde. Hiçbir zaman o kadar uzağa gidemeyeceklerini anlıyor Fikret.

Mahmudiye'den tepeye yönelirken arabamız, ağaçların arasından seken ışık okları deliyor aşağıda durgun bekleyen gölün karanlığını. Hüseyin Kâzım'ın Sarıçam'daki çamlık tepesine Fikret'in kurşunkalemle çizdiği köşkü hemen koyuyorum, dönüp arkada hikâyenin gerisini merakla bekleyenlere: "Ortada müşterek ve zemin katından ibaret bir salon. Burası hem oturma hem yemek odası vazifesini görecek. İki kenarda iki katlı birer cenah yatak odalarını teşkil edecekti. Fikret, salonumuzu nasıl döşeyeceğimizi bile kararlaştırmıştı" Tepede manevra yapıp, elma ağaçlarının ve asma çardaklarının arasından geçerek aşağı iniyoruz – anayola girdiğimiz an içimizden biri anlıyor ki: Uzağa gidilemeyecek hiçbir zaman.

SEYYARE

Zaman, bu kütüphane binasının içinden başka bir hızla geçti. 47’de başladım ben göreve, Saffet Nur bey müdürdü o sırada, yanıbaşında genç yaşta yitirdiğimiz Gülay hanım, yandaki odada iki stajyer öğrenci, bir de odacı Muhittin efendi, çay ocağında kısık sesle durmadan radyo dinleyen küçük oğlu Celâl’le tek neşemiz. Tıptan öğrenciler gelirdi kitap almaya sık sık ve fiyakalı romanları peşpeşe okuyan ekâlliyyetten bazı hanımlar, araştırmalarım için her vakit beni kolladılar burada: Geldim ve hemen gömüldüm şimdi Nuri beyin çalıştığı şu büyük odaya: Sabahtan geceye içimde hep kurulu kaldı saat, bilmem ayarımı kim yapmıştı.

İlkin seyahatnâmeler üzerinde çalıştım;
hem Almancamı ilerlettim, Arapçayı
söktüm bir yandan da. Yazmaları toplattık
başka kütüphanelerden, Viyana'dan geldi
mikrofilmlerin çoğu, Vaşington sefiremiz
çok meraklıydı edebiyata, sağolsun Kongre
Kitaplığından ne bulduysa aktardı bize,
gördüğünüz raflar kolay dolmadı öyle.
54'de tekaüt oldu Saffet bey, uzun süre
vekâleten baktım yerine, Gelibolulu Ali Rıza
beyi o dönemde hazır ettim neşriyat için,
Kantemir'i o dönemde tercüme ettim.
Seyyahlar bir sürü çukur açıyor insanın
önünde: Akreple yelkovanın manâsı
değişiyor kafanızda, bütün arz ve tûl
hesapları karışıyor: Onlar mı gidiyor
bir yerden bir yere hiç konaklamadan,
siz mi seyyaresiniz odanızda aslında:
An geliyor karışıyor görüntüler, sesler,
hatıralar birbirine.

CASTEL PULCİ'DE

Cenova mezarlığından bir heykel yüzü
yer alıyor Orfeus Şarkıları'nın yeni
basımının kapağında: Yuvasından
uğramış gözler, çökmüş avurdaların
üstünde patlayasıya şişmiş elmacıklar
ve yılgı içinde dipsiz bir dehliz gibi
açılmış bir ağızdan altildilmez sesi
geliyor acının: Şimdi delilik moda,
Dino, elektroşokları ve hastanenin
ışksız, boş koridorlarında canlanan
sürekli karabasanları bir gül yaprağı
sanıyorlar: Tutuşturmuyorsa şiirler
kitabı tutan elleri, okunaksız demektir
kurbanın çığığı da cellâdın sesi kadar.

Doktor Pariani'nin yazdığı raporlara
bakıyorum tek tek ve önümdeki boş perdede
kurmaya çalışıyorum yeniden içimizde
tıkanan dilsiz tragedyayı: Doğruydu
besbelli, Dino, İtalyan toplumunun o
karman çorman düzenliliğinde bile
bir arıza oluşturduğunuz, bütün sesleri
duyduğunuz ve bütün yazılanları sizin
yazmış olduğunuz, doğru hâlâ, Dino,
gecenin çekirdeğinde kunt ve dipdiri
Sibilla'yla Fanny'nin içiçe geçtiği:
Yüzler ve tenler arası kuduran bellek
kimseyi avutmaz ve gevşetmez
gene de
ne yaparsınız delilik nicedir moda,
özünde ürpermeyen insandan artan
bu utanmaz bakıştır, vermez ki mola.

HASRET

“Onüç yaşımdaydım gelip beni babamdan istediğinde. Tırana’ya kar çökmüştü onun gerisin geri yola çıktığı sabah, bir daha gelesiye içim dışım erimedi” Neden sonra eczacı çıkmış, at sırtında varmışlar ilk yazlarını geçirecekleri Bozöyük’te, tepedeki sırça köşke; bahçıvan, aşçı, temizliğe gelen iki dilsiz kızkardeş, saatlarca sessiz oturan Çerkez Ethem ve namluları upuzun gökyüzüne çevrili bekleyen adamları. Anlamamış pek bir şey o sıralar, bütün bildiği her gün İstanbul’dan atını çatlatarak gelecek ulağa dönmüş kaygılı dik bakışlarmış. Sürgüne çıktığı nisan gecesi susmuş sadık tazıları, yedi yıl sürecektir koyu ses orucuna durmuşlar birlikte. Büyük oğlu İskender yeni kopmuş memeden, karnında ikinciye tuttuğunu son anda söyleyebilmiş ona: Gözünde üstüste çakan iki şimşegi görmüş.

"Sivrihisar'da kalıp beklediğim çiftlik evini, eli kırılınca, Demokratların ilk işi olarak Belediye Başkanı Halim yıktırttıydı sonradan. Önce okumayı öğrendim, mektup için yazmayı. Sonra saymayı öğrendim: Saatları, günleri. Mevsimlerin içinden karakış geçtim. Bir gece, düş sandım, tazıları duydum ve hasır iskemleyi ahır kapısının önüne koyup bekledim" – karanlık düşerken emektar Alpöge getirmiş onu aksak arabasıyla: Yorgun hasretin billûr birikimini söküp gömmüş o an yüzüne. "Evlendiğimizde çocuktum daha", demişti neredeyse artık ona gittiğinden emin: "İki yıl dokunmadı bana, seni ailede ona tek benzeyen olduğun için ayırdım"

AT THE ZOO

Sizden Thomas Bernhard söz etmişti,
hatırladım Herr Batur: Şairlerin
hayvanlara duydukları abartılı ilgi
oldum olası ırkiltmiştir beni: Tilki de,
kuzgun da birer imgedir toputopu sizde,
öldükten sonra içleri hemen doldurulmuş,
bakışsız ve telâşsız mısraların arasında
kıvranıp durmaları, inanın, kafesin
parmaklıkları arkasında onları bekleyen
sert hayattan daha gerçek bir çaresizlik
değildir. Gece hayvanları bölümündeki
dikkatinizi çeken uzun samur kuyruklu
çöl faresi sözgelimi - bir Eliomys Melanurus.
Hiç düşündünüz mü onun İsa'dan çok önceleri
yerlisi olduğu Filistin'de tepelere çıkıp
inerken orada ne aramış olabileceğini?
İyisi mi beni görmemiş, bana sormamış olun,
nereden bilebilirim akrebin asıl gerekçesini.

SUYUN ÜZERİNDE ADIM

yarım konia

Yolculuklar kuruttu içimi Enis,
 masamdan kalktım ve döndüğümde
 mutlak bir karanlık buldum hep;
 pusulam kırık, lâmbam sönmüş,
 içimde çoktan yer etmiş o yarasaydı
 kan çanağı çırpınan. Bir köpüğün
 iki yakasında ayrı ayrı durdum: Beni
 sürdüren nedir? Herşeyi kendime
 yapılmış bir erteleme saydım: Köpürmüş
 suda dinlendi amansız kasırga tohumu
 ve toplandı ebabil dolu taneleri birden,
 soyunduğum gün bana koyu gece giyindi.
 Geçseydim karşı yakaya, geçebilseydi
 içimdeki avâre tin bir kararsızlıktan
 ötekine doğru koşardım
 erişecektim yarım bıraktığım telâşa,
 ona artık eksildim: Doğudan gelen bir
 suyun üzerinde yazılı kaldı adım.

Neden sonra
 yeniden sökün etti sert yüzlü başıboş atlar
 tepelerin ötesinden, yeniden çıkageldiler
 üzerlerinde büyük göğüslü Tatar kadınları;
 bir kez daha kalkıp giyindim hızlı hareketlerle,
 gecenin sonuna dayanırken gece çıktım dışarı
 ardına kadar açık bırakıp kapısını evimin.
 Yoktu sokaklarda bir siluet, tek bir nefes,
 kimse dokunmamıştı günbegün uzayan
 buzul sarkıtlara henüz, sesse, erişmeden vakit,
 kaldırımlarda yumuşak adımlarım,
 yankılarından büyük bir çukur.
 Yılgı dolu âyinler geçti peşpeşe cinnet üzre
 çalışan bozuk zemberek aklımdan o an,
 biliyordum bulvarları yalayan sahte
 ışıkları kamaşmış gözlerim tararken:
 Uçmayı yaradılış günü unutmuş kuzgunlar,
 çökelek bekçi lekeleri, uğursuz birer kömür

parlak karanlığın içinden artan hışırtısında
nemli kanat tüylerinin — kâbuslarımı
biriktirmişti eski gövdelerimden anımsadığım
tozaran kemikler, onca kafatasım, gözçukuru.
Sıçradım ve alnıma dizilmiş boncuklarda
kırıldı ilk ışık. Ardarda çaktı pencereimde
nikel kıvılcımları. Sıkışmış bir yumaktı
gök sıkıntı. Aynı noktada topladılar ölüleri.
Kış geliyordu sahiden: Herşeyi kendime
kurulmuş ince ayarlı bir saat sandım.
Silindi belleğimde sessizlik korosunun harfleri
ve ağır bir suç anlatıldı bana. Onu çok iyi işledim.

İşte kaçınıyor içimdeki bronz çelişki, uzaktaki
 hırçın kayalığa çarpmaktan. Peşimi bırakmıyor
 yaylı sazların havayı doldurduğu gam ezgileri.
 Kim, diye deliyor akkor sorunun işareti
 tenimi koruyan ince zarı: Bilmiyorum ki
 kim sorumsuz uykunun ülkesine tıkabasa
 doluşmuş bu görüntüleri aşıp gelebilir, kim
 ağrımın çekirdeğinde salıncağını kurabilir,
 bilmiyorum kimim aslında ben, nedir
 yürürken ikiye ayrılan içimdeki gölgem—
 yazdığım bulanık tarihlerdedir uçarı adresim,
 çizdiğim ölçeksiz kayıtlardan sildim çünkü
 zamanın kapalı yüzüne gömülü kentlerle
 suların örttüğü adaları. Elimde bana geçit
 ve yön bırakmayan esrik pergelim kaldı.
 Durmadan gecenin arkasına bakın Enis,
 esirgemeyin benden son siyah ışığı,
 anlama kılıf tek bir hece olsun sakınmayın,
 kalmadı adını koyabileceğim kimse ve nesne,
 kalmadıysa eksik bütünlüğünü aramak için
 bir daha seferî çıkacak ses. Vakit tamam.
 Herşey ayarlandı. Beynimde hazırladığım felç
 usulcana alışıacaktır gövdeme: Çözölsün
 çıkınlarım ve yakılsın elimden çıkma haritalar;
 bu diyar yok şimdi, bu belde erisin güneşimde,
 bu boşluk, bu zedelenmez sessizlik, bana arsız
 gerçeğin sunduğu armağan: Suyun üzerinde adım.

Alaca Dîvan

*“Geldik kaldık ve gittik ammâ ne için
Kerhen göçüverdik ermeden mânâyê”*

ÖMER HAYYAM

İÇİNDEKİLER

Kapak siyah sessiz olsun istiyorum
olmuyor: Adım, adı, logosu, ISBN
numarası ve beni hep güldüren künyem:
Ne doğmadan önce yaptıklarım, ne de
öldükten sonra yapacaklarım hakkında
herhangi bir iz. Sonra iç sayfalar başlıyor,
bildik düzenleriyle: Ana başlık, ara başlık,
alt başlık, varsa biriki motto, bir ithaf,
sonra sonra içindekiler ve içindekilerin
içindekiler, bir sayfadan ötekine peşpeşe,
sıkıştırılmış hayat: Biriktirilmiş boş
yüzlerin arkasında yarıyarıya örtünmüş
hevesler, kırılğan hırslar, acı ve şüphe,
kan ve pıhtıdan soru işaretleri. Hemen
hepsi bir şimdide donakalmış, bölük pörçük
geçmiş ürpertici gelecekte ayırmamak
ellerinde olsa, olayları ve insanları
belleğin karanlık vadisine terkedecekler,
uzun, uzaklara yayılan bir şimşek cümlesi
kuruyorum her şiirimde: Işık düşüyor bir an,
köredici ışık, bir an'a ya da bir kesite, sonra,
sonra sonra, yeniden herşeyi başlatan, bitiren
kadife karanlık.

Herşey iki şiirin arasında salınıyor
 aslında: Bir şiirle bir şiirin, bir şiirle
 öbürünün arasında ancak yakından
 bakıldığında sıcaklığını ele veren kayboluşa
 çiziliyor zaman ve mekân ve edimler zinciri,
 bilmiyorum bulutla köpüğün ortasında
 düşünürken mi kurdu o cümleyi Aristoteles,
 bilmiyorum "eğer yıllarca dayanan beyaz,
 bir günlük beyazdan daha iyi değilse" nasıl
 ayırdedilebilir bir sessizlik türü ötekinden,
 kim delip geçebilir çattığım susku denklemlerini
 bir bir, herbirine ayrı özen ve dikkatle eğilebilir,
 kim bekler ve tartar simsiyah gecenin teninden
 geçen oklarını ışığın? İnsanlar tanıdım ben,
 böylesi yangılı soruların korunu tutmaya kalkıp
 kömürleşmiş, insanlar tanıdım: Çelişkilerin,
 ikilemlerin, kördüğümmlerin ortasından kafasını
 kaldırmadan geçtiği için hiçbirini görmemiş,
 insanlar: Tanımadığım, görmediğim insanlar;
 kimsenin tanışmadığı, görüşmediği, dokunmadığı
 yüzlerin ve gövdelerin arkasında birer duman tarihi.
 Dramatis Personæ: İki ucu açık bir albümü
 sonsuz katsayısında dolduran figürlerin loş
 hikâyelerinden dikkatle geçtiysem, bildim
 bir hayatta kilitlenen bir başka hayata
 çilingirdir, zamanlar çöldür çöller
 birer vahâ, kumu su tanesinden ayıran
 gerçekte içimde beklettiğim saf fikirdir.

İçindekilerin içinde ayrışır, birleşir, yeğîn,
içimdekiler. Geçip gider içimdekilerin dışındakiler
başka bir şaire başka bir dîvana doğru pupa yelken,
onlar ki bir göz ile bir elin bu saat bu sokak
dışındakiler: Gün buz tanesi, günler erimedeler.
Kapak siyah sessiz olsun istiyorum, olmuyor.
Sayfalar bembeyaz, suskun olsun istiyorum, lekeler.
O lekeler ki Lady Macbeth'in temizleyemediği
ellerinden çıkagelen kurumuş ıslak kan sesleri,
öteki ben bendim belki, bu ben başkasıdır hep:
Biri yaşarken bilmem öteki nasıl yazmış—
ne aynı yer, ne aynı zaman, ikisi birden
bir üçüncüde kördüğüm: Gitmiş, kalakalmış.

KÖŞK

“Bahçeye nazır cihetin alt katında bir salon”
diye giriyor köşkün içine Şemsettin Sami: “Mermerden
büyük bir ocak, ocağın üstünde büyük bir ayna, önünde
beyaz bir ayı pöstekisi, ortada Louis XIV zamanına
mahsus olan asarı sınaie ve zarifeden bir masa,
etrafında ayakları ve arkaları yaldızlı iskemleler”
ve tamamlıyor panoramayı yazıhane, kanapeler
ve saksılar, kalıçeler ve koyu kırmızı kağıt kaplı
duvarlar ile. Rengârenk karpuzlardan sızan ışık
yarıyariya aydınlatıyor salonu. Ocağın öteki köşesinde
genç bir kız Mazurka çalıyor. Belli belirsiz bir sıkıntı
biriktirmiş köşk, yılların içinden geçerken: Hayat,
hastalıklar, kırılğan yerinden tutulmuş biriki
unutulmuş düş: Eskimiş imparatorluk, çağ geri
dönülmez bir yoldan varmış şehre – kimsenin bir
başkasına vereceği vaat yokmuş şimdi: Gece, koyu
ve pıhtılaşmış kan gölü, durmadan artıyormuş...

BAZI ŞEYLER

Kaplumbağanın Őirin gömölüş hikâyesiyle bitiyor o bölüm, bir sonraki Cambridge'e taşındığı günleri anlatıyor. İki sayfa arasında sıradan bir boşluk. Dash'in orada öldüğünü hemen anlıyoruz. Bazı Şeyler susulur. Bazı Şeyler ancak susarak anlatılır. Bazı Şeyler anlatılmayacaktır. Kış biterken ölmüşsem erguvanlardan yola çıkılabilir. Yaz başlarken ölmüşsem eski bir yağmurdan söz edilebilir. Güze doğruysa, önceki kara bağı olarak gelecek ilk karlı sabah için öngörülerde bulunulabilir. Herşeyi bir odaya kilitleyip pencereden geç vakit kentin ışıklarına sessiz sedâsız bakmak en doğru çözüm yolu olabilir. Bazı Şeyler gider, bazıları kalır.

MASTAR

Bu iki paragrafla açılıyor "Karanlıkta Kahkaha"
Anlıyor ve hak veriyorum Nabokov'a, görüyorum
bunu ölçüsüz bir zekâ ve ustalıkla kotarışını da.
Benimkisi neredeyse ters çevrilmiş dürbün oysa;
ne keyif ne kâr, öyküyü bulsam da kursam da bir:
Omurgayı kırıp gömmek, ayrıntıları gece teninde
yoklamak, bütünü kendimden bile esirgemek-
şiirin kullanacağı her mastara yer etsin sustuğum
ses, olduğum gölge, tutup yitirdiğim kök çekirdek.

İÇ KUŞ

“İçimde kimbilir kaç kadın var”, diyordu son gördüğümde: Rosa, Lilian, Djuna, Suat, Ayhan, “saysam bitmez bir koşu” Kiminle yaşadı ve cüret etti, hangisiyle sustu ve bekledi, saçlarını uzattı ve kızıp kafasını kazıttı, ne zaman bekledi ve bekletti, öldü ve teslim etti içindeki karanlık kesif ruhu – arabaya bindirirlerken hafifçe aralandı tabutu: Sandım ki bir adım daha kalmıştı atacağı, artık boşluğa salınmış iç kuşu.

KİREMİT KOKUSU

Keskin, iki şimşek kavis. İlkinde cam buz, ikincide asfaltın sıcaktan biraz gevşemiş dokusundan kokusu, kan hızla akıyor kulağımdan çeneme doğru, gömleğim berbat oldu. "Sakın dokunmayın", diyor bir erkek sesi. Bir kadın "telefon var mı" diye soruyor. İkisinin arasından kilitli ve şaşkın, etrafımda dönüyor bacakları yaprak gibi titreyerek, genç şoför. Görüyorum, gülümsüyor annem, çok uzaktaki bir evin önünde. Üşüyorum. Kiremitler ne güzel kokuyor.

TEĞET

“Bilemiyorum”, diyor, derin bir nefes çekip sigarasından: “İnsan sahiden de tutsağı olur mu kendi şiirinin?”. Belli ki ödü kopuyor ‘tekrar’ dediğimiz yaylı hareketinden şiirin, bir yandan da tehlikeye yakın komşu olmak ölesiye çekici geliyor zamanın içinden geçtikçe: “Geçen yıl başladım teğet üzerinde çalışmaya – teğet diyorsam, bir tek insan ilişkileri, ölüm dirim düğümleri gelmesin aklınıza: Teknik de bu anlamda rizikoyla beslenir, şiirden bir durumun bütün hallerini kucaklamasını beklerken”. Söndürürken iyice ufalan sigarasını takılıyor bakışı kristal kül tablasında ayrışan ışığa ve gözünün içinden bir an duraklayan İbrahim peygamber geçiyor sanki – bir kez daha elinde bıçak, hem de sunak taşında kanlı başı.

FANTOM AĞRI

"Ayaspaşa'daki köşkte", demişti Semiha hala,
 "Wiener Magdeberg almıştı bu fotografisini"
 Kararmış bir yüzü delip geçiyordu açık renk
 gözleri. Dördüncü cephedeymiş Anafartalarda,
 top mermisi birkaç metre arkasında patladığı an.
 Bizzat Talât Paşa göndertmiş, Tübingen'deki
 askeri hastaneye: Sağ bacağını dizin bir karış
 üzerinden kesmişler. Bir yıl kalmış orada,
 sağlığının iyi olduğunu yazmış, haftada
 üç-dört kez düzgün elyazısıyla doldurduğu
 kartpostalların arkasında. İyice kapanınca
 yarası, hiçbir masraftan kaçınmadan
 protez yapmışlar – her gün yürüme alıştırmaları
 ve psikolojik tedavi, Mütareke İstanbul'una
 doğru yola çıkmış sonunda, Hamburg'dan, gemiyle.

Karaköy'de kucaklaştıklarında sezmiş halam,
 asıl yaranın içinde yürüdüğünü, durmadan.
 Kış başladığında gelmiş yüksek ağrılar dönemi,
 bir Fransız hekimi söylemiş bunlara fantom ağrı
 dendiğini. 17 Mart 1920 sabahı açılmış kayıkla,
 Kalander'deki küçük iskeleden. "Her gece uyanırım"
 demişti Semiha hala: "Elimle yoklarım yataktaki boşluğu,
 'gene uykusu kaçtı' diye düşünürüm önce.
 Beni hayata her gün birkaç saniye süren
 bu fikr-i sabit bağlar"

ASLA

Uzun, upuzun cümlelerle konuştuğunu aktarıyor
Forster: Dinleyene bir türlü bütünlenemeyecekmiş
gibi gelen, ikide bir açtığı ayraçlarla delindiği,
imâlar ve serzenişlerle süslendiği için iyicene
karışık, karmaşık bir görünüm kazanan
o cümleleri sokak ortasında karşılaşip
konuştuklarında da kurarmış üstelik.
Belli ki, ne yapıp edip bütünlermiş
başladığı her cümleyi, düzensiz akan,
kıvrımlar ve taşkınlıklar arasından
yatağını ezbere izleyen huysuz bir su
nasıl zerrelere dağılarak toplanıyorsa
sessiz dingin seyrinde sonradan, anlam
ve garip musikisi belirliyormuş orada o an:
Serin, durulmuş, kendi üstüne katlanmış,
her tabakasına ayrı bir giz dağılmış ve
peşpeşe dizilen akik tanelerini iki parmağın
aniden gerdiği ince, görünmez bir ipte
düzene kavuşturduğu bir ses ve söz yumağı-
boşuna dememiş, bir akşam, "sevgili dostum,
asla anlayamayacaksınız şiirlerimi"

PAPAĞANLAR, GECE

Tülay Tura anlatmış geçen gece masada, Koço'da, nasılsa duymamışım ben: Göztepe'deki ağaçlarda bu yazın başından beri papağanlara rastlanıyormuş. Garipsemiş çevredekiler, neden sonra soruşturup öğrenmişler ki, kışın sonuna doğru papağan yüklü bir kamyonet, neden nereye kimbilir gidiyorsa, devrilmiş, ortalığa dağılmış hayvanlar. "İşte kendiliğinden poetik bir durum" diyorum, durup dururken, küllenmiş bir tartışmanın artıklarını karıştırıp alevleri yeniden yükseltmek istercesine. Kendiliğinden poetik olmayan bir durum mu getirmelidir peki şiir. Ya kimse sormuyor bu soruyu, ya da kendi kendime soruyorum, belli değil konuşmanın gerisi.

Geceyarısı uyanıyorum sonra, sessizce kalkıp içeri geçiyorum, jaluziden sızan sarı ışığında sokak lambasının, koltuğa oturup sigaramı yakıyorum. Bir kamyonet dolusu papağanın buraya getirilmiş olması tuhaf zaten. Tam köprüden geçerken devrilmesi kamyonetin, daha da garip. Sıradan olayın sıradışılığını bu türden örneklerle kuşatmıştı bir yazısında Roland Barthes. Kaza içinde kaza bir yanda, konuyla mekânın uyumsuzluğu bir başka yanda, insanın aklını kurcalıyor ortaya çıkan durum. Bir şiir yok gene de burada, papağanların Göztepe'ye yerleşmeleri şiirsel bir öge yaratmış olsa da. Yakında bir yerde belki şiir, buradadır diyemeyiz ki ama. Uykumu kaçırın bilmiyorum bu mu, birkaç saat önce içtiğim rakının gövde-me yaydığı susuzluk mu, evet bilemiyorum şimdi şu anda olan neden ve nasıl oluyor, henüz olmayana yakınlığının ölçüsü ne, evet biliyorum ışığın kaynağı dışarıda ve ben kendi gölgemin gölgesiyim şimdi şu an, duman pencerenin aralığından sızıyor özel dansıyla gecenin çekirdeğine doğru, yerimden kalkıp oturduğum masada bembeyaz kâğıtta ilerliyor mürekkep.

MOTİF

“Bulmak zaman alıyor” demişti bir seferinde, bahçede oturuyorduk, masada, demlensin, çay. Belli belirsiz hışırdıyordu genç kavakların yanar döner yaprakları, söze başlamak için bekliyordu sanki: Sussunlar. Kevser hanım öldükten sonra satın almıştı araziyi, “elleri dert görmesin Turgut hem çizdi evi, hem de yaptırttı: Farkındaysanız İstanbul’daki düzenimden eser iz yok burada” Beş vakit namaz kılıyor artık, sabahtan akşama toprakla uğraşıyor ve hayvanlara bakıyor. Yüzü yumuşamış görmeyeli, çelik gibi ifadesi enikonu aralanmış, tıpkı kendisini yıkadığını söylediği uçsuz bucaksız soruları: Ne Berberî çadırlarında yaşama düzeni, ne de Endülüs musikîsinin kök bileşkenleri: “Bütün motifler, çok geç anlıyor insan: Tek bir motifin sözümona değişkenleri”

YUMAK

Derin bir uykunun kokusu sinmiş odaya,
ağır havanın çizdiği düş haritasından
kopup gelen imge ve görüntü parçaları yere
düşüp dağılıyor perdeleri çektiğimde,
ne söz artıyor odada ne de ses pencereyi
açmadıkça: İmbikten geçmiş ve gece boyu
birikmiş tek bir soluk görünmez bir bulut
yaratmış , bölünse bileşkenlerine
onca zaman toplanmış kahır, korku, pus
içinden katı kem çekirdekli bir yumak
çıkacak: Neyyire hanım 34'ünde ayrılalı
beri kocasından, çocuksuz parçabaşı terzi,
ne kimseye gitmiş ne kimse ona gelebilmiş.

HIÇ

Hrand Lusigyan'ın anısına

Yıllar yılları kovaladı, kırık,
uzun cümleler kurdum klarinetimle
yıllar nasıl geçti anlamadım,
anlamadım: Nasıl birdenbire öldü
hayatıma dadanan o genç kadın,
Kurabiye sokaktaki komşularım neden
çekip gittiler hepsi birden
nasıl kalakaldım
çıplak ve yaralı ve
sessizlikle hıncahınç kalabalık.
Elimde cümleler,
arkamda keşmekeş günlerini
emziren ışıksız geceler uzuyor,
bir kuyrukluyıldızın
yaratığı korkudan habersiz
akıp gidişindeki gibi, kırık.

Vakit doluyor olmalı burada.
Gözetim altındaki sıkıntılı
bir görüş seansını andıran
zoraki anlamından hayatımın
geçiyor, klarinetimden
fırlayan çığ ünlem:
Aklımda işlemediğim bir suç,
üstümde çekmediğim cezadan
ardakalmış birkaç endişe izi:
Güneş patlasa bir hiç artık,
yağmur ve kasırga ve doludizgin
karanlık, hiç:
Boğazımdaki düğümdür büyüyen,
iskeleye atılan bir halat gördüm.

DAHA DA SONRA

Herkesin kendi sınırı var, başkasının sınırına sokulan bilir. Bir duvar, toprakla suyun, havayla toprağın, suyla havanın arasında bir duvar daha, üçünün ortasında içinden çıkılmaz örgü, içine giriyorum. Bana bir eşik çizin. Orada bir an dursam, belki onu aşmam da. Dağın tepesinden eteklerine yol yılan, rüzgâr uğulduyor durmadan, deniz bembeyaz güneşin altında, köpüklerden bir çiçek koparsam solar, yaz sertmiş. Beklesem geceyi, karanlığa bir ışık, çaksam, sesime gelir mi uzaktan: Kırık kaynaklı yankı kırıkları? Ben buraya size gülümsemeye indim. Kimse bilmez bilirim neredesiniz – bir duvar öbürüne dayanmış, kör, sessiz.

SADİ'NİN MEZARI BAŞINDA

Ne zaman gözlerimi yumup ılık ilkyaz güneşine baksam, Şirazlı Sadi'nin mezarı önünde bekleyen bir kadın görüyorum. Hatları silinmiş bir yüz bu, yalnızca uzun siyah saçları yayılıyor perdemde halka halka. Mezarın arkasında, epey uzakta, bir atlı bekliyor kadını. Koşumları çözülmüş atın, mahmuzdan yansıyan tek bir güneş ışını mı yanıltıyor beni bilmem, bir anda tutuşuyor uzanıp dokunmaya çalıştığım saçları kadının, güneş tutuluyor. Sonra mezarın yanbaşındaki kuyuya doğru yürüyorum, sanırsınız düşümde düş görüyorum. Derinmiş kuyu, kaynağı belirsizmiş suyun, nereden geldiklerini kimsenin bilmediği kutsal kuş balıkları varmış orada, onlara yaklaşan ölürmüş o an, oysa ben—

YARIM KALMIŞ BİR ANTOLOJİ

Yalnız onlar mı, bir dönem de pire ve bit üzerinde çalıştım. Çalıştım diyorsam elbet bilimsel bir edâ çıkarmamak gerekir bundan, Goethe'nin bir şiiriyle Hâşim'in bir yazısını yanyana getirdim aynı dosyada, Hesiodes'in ünlü metniyle Akif'in ve Ahmet Râsim'in yazdıklarını buluşturdum, küçümen antolojimde Ömer Seyfettin'in bit üzerine öfkeli satırlarıyla Dr. Karl von Frisch'in pire cambazhanesini konu edinen nostaljik paragraflar yer alacaktı. Bir fotoğraf herşeyi altüst etti sonra: "Bit" in provaları sırasında çekilmişti, 28'de: Piyanoda Şostakoviç, hemen arkasında Meyerhold ve ağzından düşürmediği sigarasıyla Mayakovski, en geride Rodçenko: Öylesine sessiz ki, yaşanılacaklardan sanki şimdiden bitkin— bir süre masamda dolaşan dosyayı neden sonra dolaba kaldıracaktım.

Mayakovski, Şostakoviç, Meyerhold, Rodçenko. Moskova 1929.

AN

Vulpus'un öldüğü gece yazmış bu şiiri,
ölmeye yatmış birinin penceresine gelip
büyülü sesiyle şarkı söyleyen boz kuşu
duyuyor musun? Enikonu yaşlıymış artık,
ışığa susamış kelebeğin tutuştuğu an'a
dikmiş gözlerini, kendi hayatını, ölümünü,
nefesini dinlemiş o anda: "Öl ve Ol!"
diyesiymiş: "Kapkaranlık toprakta gamlı
bir göçebesin bundan böyle" Bilmiyorum
tam böyle mi olmuş olan, kim bilebilir ki
zaten, ben Hofmannsthal'dan okuduklarımı
bozdum bir gece – penceremden bakarken.

KAYNAKÇA

I

“Ameliyatından biriki gün önce, hastanenin merdiveninde, babamın benden ayrılırkenki bakışını anlatacak gücüm de yok”, diyor Danilo Kiş’in kahramanı, belki de kendisi, “Bu bakışta aynı zamanda hem bütün bir hayat, hem de ölümün...*bir canlının bilebildiği kadarıyla ölümün* (italikler yazarın) bilincine varıştaki dehşet okunuyordu.” Gözümün dibinde bir halka açılıyor, bir dizi ışıklı halka, Danilo Kiş’in yüzü beliriyor orada: 54 yaşında, Paris’te yattığı hastane yatağında kanserden ölmeden az önce bakışında yer eden dehşet birden yerini Timur’un yüzündeki manâya bırakıyor –

48 yaşında Timur, geçen hafta *öğrendi* (italik benim) önce kemiklerine, sonra da akciğerine sıçradığını süratle yengecin. Neredeyse durmadan ağlıyor metastaz sözcüğünü duyalı beri, durmadan ağlıyor mu, arada, hayır, bilincinin yarattığı kısa kesitlerde güldüğü de oluyor ve kasılıyor sonra, hemen: *Bildiği* (italikler benim), bir insanın öğrenebileceği en yakıcı gerçek: *Kesin olmasa bile, yaklaşık olarak ne zaman öleceği.*

II

Bir sokak ötede Timur'un yaşadığı umarsızlık karşısında yaşadığım umarsızlık şaşkın hareketlere bölüyor beni. Raftan kitapları çekiyorum önüme: Arthur Koestler'in mahut "Ölümle Söyleşi"si, daha çok sivil savaşla ilgili, ama onun Cynthia'yla birlikte ölüme seçerek gidişlerinin belki bir hazırlığı vardır satırların arasında, diye bakıyorum, bu türden bir ön açıklaması varmış gibi ölümün; Kübler-Ross'un "On Death and Dying"i ve Hinton'un "Dying"i sonra: Biyolojik süreç olarak ölümün evreleri ve onun izdüşümünde görülen tepkiler: Öfke, depresyon, umudun kısa süren utkusu ve kabulleniş; farkına varma, didişme ve katlanış,

Hinton'un özenle üzerinde durduğu "ölenle ölüm üzerine" (ölümü mü demek gerekirdi?) konuşmak ve Thomas'ın hazırladığı, "Cep Üniversitesi" yayını –acı veren komik– "Ölüm", istatistik ve eskatolojik bir yığın verinin arasında fırdöndü, *ne arıyorum* ve *kimin için* (italikler benim): Artık ölmeye başladığını bilen Timur'a mı yararı dokunabilir bulacağım biriki dayanağın, yoksa tanıklarına mı o ölümün –ben miyim yoksa, hazırlanan, kendi ölümümün kör takvimini izleme korkusuna doğru?

III

Tabii biliyorum öleceğimi. Bu ön bilgiyi beynimde durmadan dönen bir vida gibi taşıımıyorsam: Ne zaman, nerede, nasıl öleceğimi bilmiyor olmamdan, *şimdi* (italik benim). Onun için vız geleceğini sanıyorum Timur'a, tırıs gideceğini: Sedat Veyis'in ölüm üzerine –Sedat bey de kanserden ölmemiş miydi?- güçlü etnoloji çalışmalarının, Ariès'in kitaplarının ya da Metalnikov'un "Ölümle Savaşım" da üzerinde durduğu genetik sorunlarının – geçen gece geç saatta yabancı bir televizyon kanalında izlerken ötenaziyle ilgili bir tartışma programını, onu düşündüyüm:

Timur da ekranın karşısında olabilir mi şu an, uyuyamayacağına göre kolay kolay ve öfkeyle göğüslediği hayatının son perdesini oynarken *uyuyabilen* (altını ben mi çiziyorum şu anda, o mu çiziyordur?) tanıdıklarını tek tek aklından geçirip hızla ömrünü katediyor olabilir mi: Boşuna sertlikler, hüznler, korkular, coşkular, acılar, umutlar ile dolu çarkı hayatın – nasıl ki, alışverişe çıkarken "birşey ister misin?" diye sorunca Ayşe, yanıtlamış kafasını kaldırmadan: "Gürgenden olsun"

IV

Bu iğneleyici, ekşi üslûp bir zaman sonra yumuşayacak da. Yerinden, yatağından kalkacak gücü bulamaz hale geldiğinde uysal, yakarı ısıltıları taşıyan bakışlarının altında sessiz, suskun, *beklemeye* (vurgu benim) kendisini artık alıştıracak. Tuhaf şey alışılabilmesi herşeye, hayata olduğu gibi ölüme ve ölümün yaklaşıyor oluşuna da: Yoruluyor herhalde insan, didinmekten ve burada kalma savaşı vermekten bitkin düşüyor. “Ölümden Sonra Yaşam” izlekli kitaplara geliyor sıra bu aşamada, Tibet’in ünlü Bardo Todol’u ya da aniden kısa devre yapan ve çoğu zaman etkisini gösteren bir inanç krizinin peşisıra üst raflardan indirtilen “Kur’anı Kerim’in Türkçe Anlamı” –

bundan sonrası hep italik, ama hiç kimseyle paylaşılmadan: Gitgide omurgası gevşeyen bir sözdiziminde herbiri son kez kullanılmaya hazırlanan kelimeler ve hecelerle, içinden: *Neden ölüyorum, yaşadım sa neden, bilmiyorum ki nereden geldiğimi, gittiğimi nereye nereden...*

İNME

Son romanı çıktığında, sekiz yıl
önce inmiş sağ tarafına. Böyle
olduğunda, kasırgada gemi kabuk,
durmadan sallanırmış insan.
Bir röportajda söylemiş o sıralar,
"kendi ölümümü getirebiliyorum
gözümün önüne, karımınkini asla"
Ertesi yıl, nedeni kaynağı belirsiz
habis bir ur alıp götürmüş toprağa
Elizabeth Fowles'u. Koyu tiryakiymiş
ikisi de, öyle ki hastane yatağında
iyicene tıkanırken soluğu, "birer
sigara yakalım şimdi" demiş
kocasına: "Seninkisi sonuncu
olsun"

PETROPOLIS'TE

O sabah çok neşeli uyanmış, yüzünü gözünü yıkayıp bahçeye çıkmış hemen, çayını içmiş ve yaprakları delen güneşe bakmış uzun uzun. Gün boyu sürmüştü keyfi, birlikte yürümüşler her zamanki gibi, birlikte uzanmışlar öğleden sonra balkondaki divana, bir ara çalışma odasına çekilmiş, sessiz, belki boş oturmuş, belki mektup yazmış, kısa, dolu bir mektup, akşamüstü gelmiş yanma ve "bu gece ben hazırlayacağım yemeği de, sofrayı da", demiş çocuksu bir kararlılıkla.

İki sahne var sonrasında. İlkinde kapalı pencerenin arkasından bakıyoruz: Beyaz bir örtü, ortada gümüş şamdan, üç mum yanıyor, belli belirsiz yansıyor ışık şarap şişesinin üstünden. Konuşuyorlar, duymuyoruz. İkinci sahne, gecenin iyice sonundan, sabaha doğru, yatak odasının penceresi açık, seher rüzgârında perde aralanmış: Stefan sırtüstü uzanmış, Eliza göğsüne yatmış, belli ki mutlular çok, gövdeleri taştan soğuk.

YAZ

Yaz gelince boşalır mahalle, iğneli
bir ıssızlık kaplar apartmanı. Bir
en alttaki yaşlı biçâre Hayriye hanım,
bir de köye gitmemişse kapıcımız Mevlût
kalır, sıcaklar iyice çöktüğünde şehre.
Biz de giderdik denize doğru Mecit beyle
Mersin'den Fethiye'ye
tutkuyla bağlıydık Akdeniz'e. Ne balık
rakı çekiyor artık canım, ne de tekneyle
uçarı köpüklere açılmak. Yaz geldi mi
boşalıyor mahalle, fırsat ve vakit
varken havalandırıyorum kravatları,
ütülüyorum tek tek gömlekleri dolaptan
çıkarıp, geceyarısı acı bir ısrarla
çalıyor üst kattaki telefon.

YA DA

Saliha Parker'e

Gide'in être ou ne pas être
diye çevirdiği to be or not to be'yi
yarım yüzyıl sonra être ou n'être pas
diye yorumlamış Yves Bonnefoy;
insanın kendi şiirine bir başkasıymış
gibi bakması neredeyse olanaksız:
"Düello" nun bir çevirisini okurken,
Dmitri'nin çevirisinin çevirisine
bir tür umutsuzlukla eğiliyorum,
aklımın bir ucunda Zanzotto'nun
"attaco", "traduzioni", che dissi?
dizesi, bir ucunda Deguy'in şiirinden
"asla senin dilini konuşamayacağım",
bir ucunda Berryman'ın Brodsky
için yazdığı iki "Çevirmen" düşşarkısı,
"bir ihtimal daha var" demiş Can:
"o da ölmek mi dersin?"

Yalnızca "bir ihtimal daha var" diye
çevrilemez miydi diye düşünüyor insan.
Ya öbür ihtimal, peki? Olmak ya da
olmamak, ölmek ya da ölmemek, var
olmak ya da yok olmak, asıl düello
iki silâha dönüşmüş iki kelimenin,
iki fiilin arasında olmalı. Yıllar
geçti, unutmadım "sözcüklerin hamleti"
dediğimi: Şiirin karşı kefesinden
seslenen sessizliği gördümdü ben,
öylesine hızlı sallandı terazim:
Çıktım odamdan sokaklara o an,
döndüm sokaklardan odama kan
içinde, içimde: Olmak ya da ölmek
belki de son ihtimaldi.

KOĞUŞ

Önce refakatçi konusunda başhekimî ikna etti,
 bir sonraki adımda ziyaretçilerin ayağını
 kesen önlemler aldı: Yorulmuştu ve gelip
 gidenler durumu daha da ağırlaştıracaktı.
 Gerçek bambaşkaydı oysa: Hızla eriyen
 gövdesinin erittiği zamanını istemiyordu
 paylaşsın: "Herkesin günleri sayılıdır ya",
 demişti iskemlesini pencereye yaklaştıran
 kat hemşiresine: "Benimkiler daha sayılı"
 Nicedir tek ilgilendiği poyrazla telâş ve
 hız içinde harekete geçen o bulutlardı –
 herbiri sonsuz değişken bir yanılısama
 yumağı: Biçimden biçime dönüştükçe,
 kurulan kalıp anında çözülüp başka
 bir kalıp yarattıkça daha iyi anlıyordu
 hiçbir içeriğin olmadığını, olmayacağını,
 sanılanlar dışında: Bir gülümsüyordu
 Polonius, bir siliniyordu yüzü, vahâ.

ÇAĞRI

Her-Şifanın-Meryemi'ne rastlanmıyor
hiçbir kasvetli Hıristiyanlık tarihinde.
Bir tek bölgesel bir mitologyada geçiyor
kimsenin yüce dinsel şahıslarla bir tutmayı
aklından geçirmediği uçurtma kişiliği.
Bir kıyı kasabasının her sabah denize
dönen bu gece meleği çocukları Korku'dan
arındırmayı iş edinmiş kendisine,
büyüklerin hayata yön verdiği bir çağda
geldiği suyun dibinde onun için unutulmuş.
Tanrının ancak çocuklara ve delilere
uzattığı doğruysa yardım elini: Birden
çağırıyorum Meryem'i, okyanusun eşiğinde
bir fısıltı: Gel bizi kendimizden sıkısıkıya koru.

BAŞLANGIÇ

Köprüde karşılaştılar bir sabah.
O an yandı tutuştu kül oldu genç kız.
Sevdasına karşılık arayacak vakti
olmadı oğlanın. Eğildi, şaşkınlık
içinde topladı külleri toplayabildiğince
yerden, götürdü onları evine ve bir mum
yaktı odasında, yüzünü bile görmediği
tanrısına yakardı: Dönüştürsün diye
külü tüle, olmadı, olmazdı: Aralık
pencereden sızan hava dalgası topladı
külleri: Küller bir toz bulutu kurup
tırmandılar dosdoğru gri gökyüzüne.
O gün bugündür yağmur şu yaşı,
eldeğmemiş adamın içinden başlar.

İLENÇ

Sevdiği adam yanından geçip
başka bir kadına gittiğinde
çalmış kapısını yaşlı, yorgun
Hamiyet hanımın, Doğancılar,
tokmaksız bir kapı, kupkuru
bir ev: Söyleyin Tanrıya, kan
damlatan meleğe, düşünöze
çağırın Resulü: Dönüştürün
onu yarasaya, görmesin bendeki
karanlıktan ötesini; bir çınara,
her çınar uzun ve yalnız yaşar;
bir acze, kararsızlığa, kayboluşa
dönüştürün onu: Pusulasında deli
nabzım atsın, kuzeyinde benim
içimdeki kaskatı mıknaş dursun,
onu, beni gökyüzünde sitare sansın,
durmadan uzağa bakan göz kılın.

HARİTA

Bir dönem tek tek taradıydım romanları – Halid Ziya, Reşat Nuri, Hüseyin Rahmi gibi büyük isimleri değil yalnız, eski yazıyı sökünce askerde, Yesari’den Suat Derviş’e epey minör kitap da geçti elimden. O yıllarda “töre edebiyatı” diye bir terim türetilmişti, toplumun aynası olarak görüyorduk yazılanları, ben ve aynı çizgideki birkaç araştırmacı; birimiz mobilyalar üzerinde yoğunlaştırmıştı çalışmalarını, bir başkası davranış tipolojileri ve genel zihniyet etrafında tezler geliştiriyordu, ben insanımız’ı arıyordum nafile bir çabayla.

98’den sonra şiir üzerinde yürüttüm haritacılığı. Önce küçük ölçekli dar bölge kazıları, ağır ağır büyütecektim sonra coğrafyayı. Bir yanda Külebi, Ahmet Kutsi ve Dıranas’tan portre dökümleri, bir başka yerde –deyim yerindeyse– daha şehirli figürler: Cansever’den ekalliyet mahzunları, Necatigil’den malûm eli filelilerden vesikalık fotoğraflar, en son da Batur’a dayandıydım: Dîvan’ın marazî burjuva sicilinden künyeler. Kafamı kaldırıp yeniden bakmıştım dünyaya da: Yeni bir yüzyılın kampanasını çalıyordu artık kim olduğunu kimsenin kestiremediği insanımız.

THE WAY THEY LIVE NOW (Uyarlama denemesi)

Cem'e

İlk gidenle dağılmaya başlamıştı aslında tarikat,
diyor Fatma, da diyor Alyoşa, ilk gidenin
neden gitmeye karar vermiş olduğunu anlamak
gerekirdi, öyle ya birşeylerin dağılmaya hazır olduğunu
düşünmese, sözünü kesiyor Ekrem her zamanki gibi,
Yavuz'du ilk giden, unutmamak gerek, zaten kalmaya
niyeti olmayan biri, ne o bize ısınabilmişti ne de biz
onu benimseyebilmiştik, evet ama diye atılıyor Nilgün,
ilk o gitmiş olsa bile, hatırlarsan aynı dönemde Mete de
karar vermişti New York'a gitmeye, demek ki çözülme
bir tek Yavuz'la başlamadı, hem kalanlar da gitmeyi
akıllarından geçirmeyenler değildi, çoğumuz adını
koyamadığımız bir tarihe erteliyorduk içimizde saklanan
yolculuğu, yani diyor şairaneliği elden bırakmadan
Emin, tetiğe dokunmuştuk gerçekten, ağır ağır yol alıyordu
ağır çekimdeki gibi hedefine doğru namludan fırlayan
mermi, gene söze giriyor Ekrem dayanamayıp,
çarptırıyorsunuz yahu şimdi makarayı geri döndürüp,
ben meselâ gitmeyi hiç düşünmüyordum o sırada,
tam tersine herşey öylece olduğu gibi dursun ve sonsuza
dek olduğu gibi sürsün istiyordum, iyi ya işte diyor
Alyoşa, bu da herkesin dağılmaya başladığımızı
gördüğünü kanıtlıyor, zaman durmayacağına göre,

cümlesini tamamlamadan bırakıyor kapı çalınınca, yerinden kalkıyor Mehmet Ali ve susuyorlar hepsi birden, ya gelen kim merakıyla ya da Alyoşa'nın cümlesini herbiri farklı biçimde tamamlamak üzere bir an kapanıp. Dalıyor devamlı tüten sigarasının dumanına bakan Kemal, aralarındaki en sessiz adam. Sanki hızla döndürüyor gerisin geri takvim yapraklarını, aradaki yılları bomboş geçerek. Yüzünde gaz maskesi hızlı adımlarla Çankaya'dan aşağı inerken tanışmışlardı Mete'yle. Gerçekten de dayanılmaz boyutlardaydı hava kirliliği ve Yavuz'la birlikte Farabî sokağın ucunda bir duvara oturmuş birini bekliyorlardı, gene konuşmadan. Portakal ikram etmişlerdi Mete'ye ve o zaman indirmişti maskesini, tanımışlardı ODTÜ'de ölesiye dayak attıkları halde mor kadife ceketini çıkarmayı reddeden keçi herifi. Bakın feylesof gelmiş diyor Mehmet Ali ve ünlemlerle karşılıyorlar Korkmaz'ı, mutfaktan gelen Sevinç ile kızkardeşi de katılıyor patırtıya, nasıl oldu da evde yalnız bırakıp çıktın Hegel hortlağını diye dalga geçiyor Ekrem, takılmayın çocuğa allah aşkına diyerek yanma çağırıyor onu Fatma, bir buz daha atar mısın diyor Nilgün Mehmet Ali'ye bardağını uzatıp,

biraz daha ağır git lütfen diye fısıldıyor karısına
usulca buzu bırakarak bardağa, son yıllarda gitgide
artan kadeh sayısının altında kıpırdayan depresyonun
altında içi boşalan üniversiteye yaptığı kırık yatırım mı
bekliyor yoksa Murat'ın ölüsü mü ağırlaşıyor zamanla,
bunu hepsi merak ediyor da kimse üzerine gidecek cesareti
bulamıyor anlaşılan, Korkmaz bir yıldız daha kaydı
aramızdan altın borsasına doğru diyor ve çoğunun nicedir
bildiği, kendisinin en geç öğrendiğini bilmediği haberi
veriyor, Hüsnü'nün paraşütle özel sektöre geçmiş olması
belli ki yaralamış onu, 73'de, diyor, İşletme kantininde
bana demişti ki bir gün komünizmden koparsam vur beni
hiç duraksamadan, rastlaştığımızda dimdik bakacağım
gözbebeklerine, benimkilerde birer ok olacak tabii,
büyü artık diyor Ekrem, büyüsene artık, bütün dünya
tersyüz oldu sen hâlâ tepetaklak durduğunu sanıyorsun,
atılıyor Mehmet Ali ağzı kuruyemiş dolu, hem Hüsnü'nün bu
kararı en yaralı döneminde verdiğini de unutuyorsun,
gülüşüyorlar onun kelimeleri yutarcasına peşpeşe dizişine
bakıp, Münire hanım artık sofraya otursanız diye
bölüyor konuşmayı, sıcakları getiriyorum. Belli ki
acıkmış hepsi, yay gibi fırlıyorlar yerlerinden ve
üşüşüyorlar masaya, hafif iğneleyerek Fatma'nın

yanındaki iskemleyi boş bırakın diyor Alyoşa ve bir ateş topu geçiyor Fatma'nın bakışlarından, gelecek mi sahi diyor Sevinç her zamanki saflığıyla, pekâlâ kötü bir niyeti olmadığını bile bile tersliyor onu Fatma, aslında sözü Alyoşa'ya göndererek. Bir tek Korkmaz mih gibi çakılı oturuyor koltuğunda, öyle açık ki kantindeki konuşmayı kafasından sürdürdüğü. Duclos'nun anarşizmle ilgili bir kitabı duruyor Hüsnü'nün dizinde. Gelip Lâle katılıyor onlara. Dışarıda müthiş bir yağmur var, sel götürüyor ortalığı. Kütüphanede bir oğlanla karşılaşmış, dördüncü katın merdivenlerinde oturmuş, Proudhon'un bir kitabını karıştırıyormuş, yanına dikilmiş, hemen kapışmışlar. Korkmaz onunla tartışmalarını düşünüyor, ertesi gün Lâle'yle Hüsnü'nün yanında, Mimarî'de son sınıf öğrencisiyken Murat, hadi lütfet ama diye sesleniyor Nilgün, şimdiden geveliyerek kelimeleri, kalkıp masada nereye oturacağına bakıyor Korkmaz, boş bırakıp Fatma'nın yanını Kemal'in yanına gidiyor, kamera kontrol diye bağırarak havaya sinen gerginliği dağıtmayı deniyor Ekrem, çekim başladı işte, sevgili Alyoşa bana patlıcan salatası uzatır mıydınız, merci, mille merci, eskiden ekmek kızartırdı Münire hanım diye ekliyor ve içeriden geliyor diyor kadıncağız, alıp bardağını Kemal'inkine hafifçe vurup kaldırıyor,

Mehmet Ali uzun bir uyku mevsiminden sihirli bir değnek kendisine dokununca çıkmış gibi silkinip yapay bir coşkuyla kadehini bir parmakla tutup başının etrafında çevirerek bir müzik koy bari diyor bir türlü kimsenin adını öğrenemediği kızkardeşine Sevinç'in, nasıl gidiyor diye soruyor Korkmaz'a Kemal ve kafasındakileri dağıtmak için dışarı çıkmak istediği halde bir anda Kojève'in ders notları üzerinde konuşurken buluyor kendini, aklından belli belirsiz ve hızla bir haftasonu Dieppe'e giden ve orada otel odasında intihar etmeye çalışan genç bir adam geçiyor, insan duvara dayandığını hissediyor diyor bir anda sıçrayarak, boşlukları Kemal doldurabilirmiş gibi, çerkes nefis olmuş azizim diyor Mehmet Ali tabağı uzatarak, ben kendim yaptım iddiasında değilim ki diyor Fatma iğnelediğini sanıp, gözlüğünü iterek gülüyor Mehmet Ali ve dönüp Ekrem'e görüyorsun çalışan kadın kompleksini diye tamamlıyor birkaç gün önce Mülkiyelilerde başlayan tartışmayı, bu zeytinleri nereden buluyorsun sahi diyor Nilgün, şimdiden sızmanın eşiğine gelmiş, Sevinç'in kardeşi bu olur mu diye soruyor masaya Handel'in Oratorio'sunu

gösterip, çıldırmış bu çocuk diyor Alyoşa, bizi öldürmek mi istiyor ne, cazz yok mu diye soruyor Ekrem, çekemem şimdi diyor Korkmaz lâfını bölüp, Alyoşa kalkıp plâkları karıştırıyor ve bir Traffic LP'sinin önünde dalıp gidiyor uzak bir yılbaşı gecesine, Murat'la Nilgün ölesiye öpüşüyorlar pistte, Mete esrarlı bir sigara sarıyor, Müniranım biraz şu pencereyi aralar mısın sana zahmet diyor Fatma ve gözüyle saatine bakıyor, işte diyor Alyoşa, ben bilirim kanınızı harekete geçirmeyi, kabinden çıkarıyor Eagles'ın plâğını, tamam oldu diyor Emin: Herkes biraz sonra ne olacaksa ondan korkuyor aslında. Anlaşılmaz birkaç kelime çıkıyor Nilgün'ün ağzından. Efkâr çöküyor Emin'in gözlerine. Uzun uzun Gaziosmanpaşa'da yürüdüğü karlı bir sabahı anımsıyor. Hiç konuşmadığını anımsıyor Lâle'nin. Sonrasını anımsıyor, çatı katına kapanışını, İstanbul'a gidişini, Kadıköy'de otobüsten inip martılara bakışını anımsıyor. Dolmayı bitirme operasyonu başlamıştır diyor Mehmet Ali, Kemal suyu uzatır mısın diye bozuyor suskusunu, buz? diyor Fatma, sahi diye atılıyor Sevinç geçen akşam seyrettiniz mi Cassavetes'in filmi ikinci kanalda, sen de amma ağır entelektüel oldun diye çıkışıyor kardeşi, aslında ona lâf atmadığını fazlasıyla

belli ederek, yer açar mısınız biraz diyor Münire hanım, vaays diyor Mehmet Ali, asıl seans şu an başlıyor demek, dumanlar içinde süzülüyor beşamelli tavuk, Fatma yarıyariya Korkmaz'ın İnsan Hakları konusunda anlattıklarıyla ilgili boşalan meze tabaklarını topluyor ve Strasbourg'da bunları mı söyleyeceksin diye soruyor, kadehini deviriyor Nilgün ve Mehmet Ali soyut bütün bunlar azizim diyor Korkmaz'a, hâlâ yorgun düşmedin mi ütöpik sevdalarından yahu, sen de gerçekçilikten öleceksin diyor sesini yükseltmeden Kemal, sevgiyle Nilgün'e bakıyor Emin, temiz bir çatal verir misin diyor Sevinç, yeniden kalkıp plâkları karıştırıyor Alyoşa, daha yumuşak bir şey lütfen diye fısıldıyor Ekrem ve bu kadar da konformist düşünülmez diyor Korkmaz, bileğini tutuyor öteki eliyle Fatma. Kalkıp dışarı bakıyor pencereden Kemal. Ankara'nın ne kadar değiştiğini düşünüyor. Seymenler Parkı'nın ilk yapılışını, Yavuz'un bitti burası deyişini, kavakların hıştırtısını peşpeşe zihninden kat ediyor. Ankara'nın hiç değişmediğini düşünüyor sonra. Para kazandım diye suçlu olamam herhalde diyor yüksek sesle gülerek Mehmet Ali, Sevinç havayı yumuşatmak için Nabokov'un bir romanından söz etmeyi deniyor, nafile, Ekrem bile bulutlu ve kırık,

duymakla yetiniyor, dönüp Fatma'nın yanına oturuyor Kemal ve kadının üzerinden büyük bir yük kalkıyor. Onun tertemiz ellerini, bakımlı yüzünü inceliyor belli etmeden, zarif ve mesafeli yaşayışının içinde örtbas ettiği dramı biliyor, yanında onu burğu gibi oyan boşluğu dolduruşundaki inceliği düşünürken gözüne yaşların tırmandığını hissediyor ve Müniranım diye sesleniyor içeri, Alyoşa ben getireyim ne istiyorsan kadıncağız bitkin düştü diyor, seninle tartışmak boşuna diye kadehi dikiyor Mehmet Ali, gülümseyerek hafifçe kafasını sallıyor Korkmaz, cazz diye bağırıyor Ekrem ve Canan'cığım diyor Sevinç, lütfen Münire hanıma yardım eder misin, ananas iyi fikir diyor Nilgün, nasılsa toparlanarak, içinden bir çöl susuzluğu geçiyor. Bir atlı görünüyor uzakta, tam ona uzanacakken kayboluyor. Gelmedi mi diye soruyor Fatma'ya, kızmıyor ona Fatma artık, usulca Kemal'e yardım eder misin diyor, ananası kesebilmesi için, susuyor, sanki yavaş yavaş gömülüyor kızgın kumda Mehmet Ali, kahveleri ben yapacağım diye ayağa fırlıyor Sevinç, müzik bitiyor ve dışarıdan sert motor sesiyle yokuşa vuran bir kamyon geçiyor. Alyoşa kirli tabakları topluyor bütün hamaratlığıyla, gözgöze geliyor Korkmaz ile Kemal ve yalnızca ikisinin anlayabileceği bir gülümseme ile noktalyorlar sahneyi,

nasıl içiyordunuz diye tek tek soruyor Canan, ablasına yardım etmek için, bırakın allahaşkına diyor Alyoşa'ya Münire hanım, evde yapmıyor muyuz sanki ne olacak diyor Alyoşa ve ya-pı-yo-ruz diye heceliyor Nilgün, Ekrem tekdüze hareketlerle peçetesini açıyor ve kapatıyor, sadeler önce diyor elinde tepsi içeri gelen Sevinç, Ekrem peçeteyi bırakıp foto finiş vakti diye sürdürüyor sözü aksi bir sesle, ağzını bıçak açmıyor Mehmet Ali'nin, Canan sessizliği bozuyor Brahms'tan birşeyler koyup pikaba, sonra falıma bakar mısın diyor Fatma ona dönüp, ben de ben de diye canlanıveriyor Ekrem, ben kaçıyorum diyor Emin ve itirazlar yükseliyor, oyunbozanlık değil vallahi diyor, biraz yürüyüp hava almak istiyorum, puroma lâf söyletmem diyerek suskunluğunu bozuyor Mehmet Ali, ben Emin'e eşlik edersem ayıp olmaz değil mi diye Fatma'ya dönüyor Kemal, çok ayıp çok ayıp diye eko yapıyor Ekrem, Emin rahatsız olmayın sakın diyerek Nilgün'ü eğilip öpüyor ve Fatma'ya sarılarak kapıya yöneliyor, hemen arkalarından iyi geceler diyerek seyirtiyor Kemal, geçerken Korkmaz'ın omuzuna dokunuyor. Alyoşa çabuk dağıldık diyor, şurası kesin ki yaşılanıyoruz, yaş-la-nı-yo-ruz diyor Nilgün,

Korkmaz insan zaman bilinci en gelişkin canlıdır diyor, bir tek ne zaman öleceğini kestiremiyor, filler daha iyi biliyor o işi diyor Ekrem, Fatma dönüyor ve koltuklara geçelim mi diye soruyor, bir soru olmasa da bu. Zor geceydi diyor Kemal, Tunalı Hilmi caddesine doğru yürürlerken. Evet ama bana faydası dokunmadı desem yalan olur diye yanıtlıyor Emin. Hayrola, diyor Kemal, neler yazıyorsun şimdi, gerçek bir merak geziniyor sesinin ortasında. Epeydir şiir ile nesir arasında kalan kıl kadar ince bir bölgede birşeyler yazmayı deniyorum, diyor Emin, Sontag'ın bir öyküsünün tekniğini çok uygun buldum uzunca bir metin için, o da bu tekniği Faulkner'dan almışa benziyor, bu gece beni besledi senin anlayacağın. Hep merak etmişimdir, diyor Kemal, bir bakıma kendi kendine konuşarak, yazılanların bir başlarına ayrı bir hayatı mı vardır diye, öyle de denilebilir diyor Emin, evet, öyle de denilebilir.

ADA

Yalnızlık paylaşılmaz mı demiş?
Sevmem kestirip atmayı böyle ben.
Bölünmez değildir bir kere yalnızlık;
bir kısmını başkalarıyla bölüşürsün,
başkalarının yanındayken tek başına
taşırırsın bir kısmını, en cüsseli parçayı
kendi kendisiyle paylaşır gene de insan.
Sorun çekirdekteyse, ona çözüm yok bakın,
bırakın parçalayıp üleşmeyi birileriyle,
parçalanmaz ki: Tutar, susarsınız.
Bir seferinde ıssız bir ada görmüştüm
düşümde: Bir ucundan ötekine durma
koşuyordum, varlığımı kanıtlamak
için bir tanık mıydı aradığım, sonra
sabah geldi ve anladım o an adanın
içimde durduğunu. Klâsik metafor mu
diyorsunuz, düşmediyseniz ortasına hiç,
anafordur.

NABİZ

“Ben ölümün teğmeniyim”, diyordu sonradan postalanan mektubunda, BM’nin 25 Şubat tarihli müzakeresini esas alan Güvenlik Konseyi’nin bin dört yüz elli üçüncü kararına dayalı biçimde altı gün önce bölgeye gönderilen tabur sembolik bir nitelik taşıyacaktı şehrin hemen dışındaki küçük tampon bölgede, miğferi iyice sıkışmış kulağıyla boynu arasında sımsıcak sızı – onca kararlı parmağın tetikten yolladığı top mermisi arasında kimse bilemez artık gerçekten serseri bir kurşun mu sessizliği delen, zihninin hemen dibinde, son, gelmeden genzinden göğsüne yayılan şarabın kanı, “teğmenim öldü”, diyor nabızı bekleyen asker.

DUT AĞACI

Üçüncü gece kafesi kendi kafesi kıldığını anladı ve görüşmeleri durdurduğunu bildirdi dışarıdaki yetkililere. Rehineler battaniyelere sarınıp sızdılar. Açık bıraktığı küçük kırmızı ampulün ışığında büzüşmüş gövdelerine baktı uzun uzun ve belinden boynuna doğru bir korse gibi uzanan dinamit lokumlarını yoklayarak köşeye oturdu. Özel ekibin üç elemanı odaya daldığında çoktan garkolmuştu büyükbabasıyla dut topladıkları o uzak yaz sabahına doğru—mermilerin namlulardan hedefe varış sürecini iki farklı odak arasında bir an bocalayarak geçirdi yorgun zihni: Son bir görüntü, kopan bir filmin belli bir karesi nasıl kavrulup kalırsa, öyle kavrulup kaldı. Büyük bir hareket başladı sonra, filim hızla makaraya ters sarıldı, üstünü hemen örttükleri ceset kırılğan bir soru işareti gibi bir süre daha orada kaldı.

SESSİZ KAN LEKELERİ

“Opera” üzerinde yol alırken bir dönem eksik olmadı
Horatius’un şiirleri masamdan: Açıp okuyordum
ikidebir ürkünç yedinci epodu yeniden ve yeniden-
“Ne kurtlarda görülmüştür bu töre ne aslanlarda,
saldırmaz yaban hayvanlar kendi türlerine asla”
İki bin yıl geçmiş aradan. Bir şairin bugün burada
aldığı işaretlere o gün orada anlam araması mı
doğruluyor şiirin kalıcılığını ve gücünü, Roma’nın
iki bin yıl sonra aynı yığı ve kesif kan kokusuyla
sarsılması mı kanıtıyor geçiciliğini insanın,
farkındayım çeliştiğini soruların birbirileriyle,
farkındayım: Birikiyor sessiz kan lekeleri gazete
sayfalarında, gözlerim sütundan sütuna geçtikçe.
Arar her şair açık ya da gizli Horatius’un bulduğunu;
uzak bir takvimde, bambaşka bir köşesinde Atlasın
hem okunsun ister şiirleri, hem tekrarlanmasın tekrar
tekrar tekrarlanan: Çıktığı gün duyulmayan ünlemi
kör bir yankı, dönsün, dönmesin, gerisin geri.

ÇAKALLAR KUŞATIRKEN

Kalemi bırakıp silâhı aldım elime
derken haklıymış René Char; silâhı
almadan kalemi bırakmak şarttır
bana kalırsa: Bir elinle yaz öbürünle
kus, bu bölünmeye dayanamaz bünye,
ben ki ikiye bölündüm hep, diyordum,
bir elimle yazıp ötekiyle silerken de,
bir elimle yazıp ötekiyle de yazarken
nereden bakılsa gene de bütündüm—
şimdi en güç zamanlar, burası belli:
Birini almakla ötekini bırakmak arası
bocalıyor elim: Karşımda geçmek
istemediğim bir köprü, içimde
söndürmek istemediğim bir ateş,
dışarıda çakallar sessiz, hazır.

YAZI

"Karada değil senin ölümün,
suda, havada hiç değil –
kat kat alevlerin arasında mı
dalgalanıyorsun arşı değin,
kat kat bulutların mı üstünde
kalakalmıssın bilemiyorum:
Bakıyorum görünmüyor senin
yazın: Su bulanık, gözlerin
bozbulanık, trapezde hangi yöne
gidiyorsun, harfler hangi yöne
gidiyor, tek satır okuyamıyorum"

ESÂTİR

Uyardıydım Edebiyat Fakültesi öğrencisi
o genç şiirseveri: Doğru değildi Bernhard’la
tanıştığımız, doğru değildi Julianus’un gövdesine
saplanan mızrağı çekip çıkarırken ellerinin
kan içinde kaldığı, Holan’ın evini görmeye
Prag’a gittiğim doğru değildi kesinkes hiç
bir insan, öykü, olay ya da düşün etrafına
kurduğum hiçbir şiir doğru değildi hiçbir şey.

EBEDİYET

Nazire

Bilmiyorum: Larkin'in biyografisini yazmaya çalışan ekşi akademisyen sövüp durmuş mudur kara bahtına, bütün bildiğim bu sayfanın mikrofilmi önünde durup durup güleceği, biyografimi yazmaya kalkışacak genç adamın: "O da birşey mi?" diyecektir yüksek sesle, kliması bozuk bir kitaplık salonunda, kendini kaybedip: "Benimkisi düpedüz şizofren bir ahtapot: Kim inanır bütün bunları tek başına yapmış olduğuna: Onca kitaba doyamamış üstelik, sehpalar masalar çizip bir alay kutuya doldurduğu soytarı desenler, besteler, abuk sabuk makina projeleri üretmiş" –kafasını iki yana yavaşça sallayarak devam edecek belki de söylenmeye– "ne zaman vakit bulmuş orada burada sürtmeye, günlüğünde 'ben' diyen kendisi olabilir mi gerçekten de: O şehirler, kadınlar, o tuhaf uykusuzluk ve ikidebir eşiğine indiği ölüm korkusu sert bir parantez gibi kapatmış, karşımdaki fotoğraftan bir bakar bir kör yüzünü"

GÜN ORTASI FANTAZYA

Öyle bir müze ki
 bir tek parmakizini bulundurmalı Kerim Sadi'nin,
 Doktor'un gözlükleri,
 Mihri hanımın yorgun paleti
 ve Carl Berger'in yayı durmalı ayrı
 ayrı köşelerde sergilenmeli
 Salih Zeki'nin pergeli,
 Resneli Niyazi'nin tüfek kayışıyla
 Şeyh'in özel nota sehпасı: Çağrışım Evi
 diye vaftiz edilmeli
 Ahmet Eken'in müebbed müdürü olacağı
 o köhne Galata hanı – yün şişleri
 Hüseyin Rahmi'nin, ağızlığı Cem'in
 ve sahici hayaleti
 bir köşede uyuklayan İbnülemin'in
 ne yapıp edip buluşturulmalı.

VASIYET

Her yıl vasiyetimi yazardım bir kağıda, insan birdenbire ölebilir ve bıraktığı izler sayısız kararsızlık doğurabilir korkusuyla kalanlar için – soru işaretleriyle tıkabasa dolu kalanları gördüyüm: Rahmetli benden sonra tufan diye mi düşünmüştü, yoksa aklına mı getirmek istememişti öleceğini, anlamadım hiçbir zaman nasıl yaşanabilir ölüm düşüncesinden bunca firarî: Birden gidenlerle ağır ağır gidenler doldururken günlerimizi, neydi ki vasiyet bellediğim: Kâğıt üzre kâğıt üzerindeki vaziyetti.

Vasiyet gidenle ilgili benim durumumda,
kalan için tek kalan tasa verici bazı işlemler.
Bıraktığım bırakacağım borçsuz bir hayatla
içerikleri yalnızca benim gözümde açık seçik
olan yüzlerce dosya: Nereden kim baksa
benim gider hanemde kayıtlı bütün bunlar,
bir de mütevazı bir gelir olasılığı torunlarım
için: Ne öldürür, ne yaşatır. Asıl sorun
manevî bedelin altından kolay kalkılsın:
Varsa ruhum, olacaksa gövdem zerrelere
ayrıldığında bile, kıvrınmasın isterim
sessiz soluksuz gezeceği sessiz boşlukta,
rastlayıp bir kahvede genç bir insana:
Hâlâ kitap okunuyorsa ve basılıyorsa
hâlâ yazdıklarım: Elindeki kitaptan
göreceğim yanlış kurulmuş bütünlüğüm
doğru bırakılmış bir eksikten beni
o halimle o an acıtmasın.

Belki birkaç şiir, belki birkaç satır, kelime—
ben böyle kurmak istiyordum beğenmediğim
evreni yeniden, ne geçtiyse geçmiştir elime.

ODADAKİ

İki kişiydim ben, birini artık
hep odamda bıraktım, kaldım.
Dışarıdaydım: Beyaz maskeler,
şaşkın neşe, rüzgâr gibi geçtim.
İçimde suya ve sert ateşe dalgın,
bazı buruk ezgilerin eşliğinde
bir adım uçarı bir adım yılgın,
dizdim peşpeşe yendiğim kelimeleri
yenik ve kaskatı dursam da orada,
burada asıl kaynıyordu kanım,
burada atıyordu ölçüsüz nabzım,
burada: Ne içeride, ne dışarıda
bekleyecektim yaralı kendimi –
iki kişiydim hep ben, birini çoktan
karanlık odamda bıraktım.

ALBİNO

Kaç gece kaç gün geçti bilmem;
bembeyaz denizin üzerinde uçar
bir kabuk, uzun, arşa yükselen
albino dalgaların savurduğu kör
bir lekeydim: Yorgun, korkusunu
çoktan terketmiş, hem iki boşluk
duygusu arasında sonsuz kuş, hem
kuyunun dibinde soluksuz karanlık
hayvanı, bekledim, kaç gece kaç gün
geçti bilmeden çoktan geçmişken
kendimden an geldi koptum hepten,
çekildim uzaktaki bir noktaya doğru,
içimden geçen eksen mi kırılmıştı,
gövdemi tutan yay mı oynamıştı
kökündeki yerinden bilemedim:
Kaçınıcı gecenin sabahıydı doğmadı
güneş, bana gönderilen tufanın
ardından gelen siyah bir gündü, uyandım.

Barok Dîvan

ARS

Bana aktarılan doğruysa, tek işleri ellerinde
birer gümüş kâse, nisan yağmurunu biriktirmekmiş.
Her yıl uğrarmış padişah, bir yudum içermiş
kâselerinden, hepsine bir kese altın dağıtılsın,
buyururmuş. İşte arz işte talep, diye düşünüyorum,
kâsemde toplananlara bakıp: İşte kul, işimde
sultanım.

CÜLÛS

Moryson onu yuvarlak yüzlü, açık tenli, kara sakallı ve tıknaz olarak betimliyor. Karaya ayak bastıktan sonra bir süre oracıkta oturmuş ve saraya yürüyerek gitmiş. Gece, selâ ezanı sonrasında 19 kardeşini çağırılmış huzura, elini öptürüp onlara "sizi sünnet ettireceğim" demiş. Salamon'un İngiliz elçisi Barton'a yazdığı rapora bakılırsa en büyüğü 11 yaşındaymış. Aynı gece boğdurtmuş onları ve sabah, yıkandıktan sonra yaş sırasına göre selvi ağacından tabutlarına yerleştirildiklerinde meydana inip tek tek yüzlerine bakmış.

ÇADIR

Doruk söyleşileri her zaman dağlamıştır merakımı, merak: Kötürüm duygular kuyusu! Orada olmak, olamamak, sanıyorum budur meselede gizlenen mesel: Ben ki zaten istemedim, tanık, yaşamayı— orada, ama fail olmak, failatün mefailün olarak tekrarsız bir an'ı yaşayıp kendimle gömeyim, esrâr uzun, sonsuz, firâri bir sis kılığında uzaklaşsın çadırdan.

Çünkü sözler ve susku en keskin kılıçtan daha kancıl, en sivri mızraktan daha kancık ve zorba uçup giderler çadırdan: Hangi cümle Yıldırım'ın, hangi hareket Aksak'tan: Uçsuz bucaksız ovada bekliyor herkes, havayı kesiyor rüzgâr.

CAMDA LEKE

Kütüphane odasının ıssız rafları toz içinde. Bir gece önceden kalma yemek artıklarını didikliyor hidivin adamları. Al gözüm seyreyle salih. Nicedir bakışlarına deli bir kasırga yeretmiş Sir Henry Bulwer'in, kendisini doğunun gizlerine sığınmış bir yağlıboya tablonun içinde kayalara çarpan dev dalgalarla adanın ortasındaki sisli şatonun arasında yürürken gördüğü günler geride kalmış. Sonsuz bir sanrı döngüsü. Schlumberger otuz yıl sonra indiğinde manastırın kalıntıları üzerine yapılmış küçük iskelede, yaklaşık olarak böyle bir görünümle karşılaşmış. Herkesin Coleridge ve Nerval okuduğu bir dönem.

Grand' Cour'a bakan pencerelerden birisinin önündeyim. Günlerden pazar, okul bomboş, benim gibi biriki daimi yatılı dışında kimse dolaşmıyor etrafta. Mahkemeler biteli çok olmamış, karşıda pus dağıldığı an beliren leke camın üzerinde mi yoksa denizin içinden mi çıkageliyor birden, irisimde ayar denemeleri. Sonra büyük zoom: Kıyıda, pardösüsünün yakasını kaldırmış, hızlı adımlarla ilerliyor Fatin Rüştü, ucu bucağı kalmamış bir güzergâh açılıyor – çingeneye dönüp "ben vurabilirim iskemleye" diyesiymiş.

VINLAMA

"Çok usta bir hânende ve dolayısıyla dâirezen" diye geçiyor kayıtlarda Hacı Kirâmi Efendi. Reşad tahta geçtiğinde saraya müezzinbaşı olarak gireceğine inandırmışlar. Eşin dostun tebriklerini kabul etmiş. Haberi alınca koyu bir keder çökmüş üzerine. Çıkıp bahçedeki dut ağacına asmış kendini. Hicrî 1327. Olduğu gibi aktarıyorum kaynaklardan: Kaynaklar hiç yazmamıştır acı ne kadar acıdır, ağrı neden kesilmeyecek gibi yerleşir daralan göğüs kafesine. Kırık sesini taşıyor kapalı pencerenin dışında vınlayan rüzgâr: Bir hüzne dalarken şu dağlar – dağlar nasıl dağlar?

1910

Kim almış olabilirdi kararı?
Şehremin miydi, Hıfzısıhha
yetkilileri yoksa nazırlardan
biri mi, rastlayamadım onca
belge arasında, karıştırdım da.
Bütün bilebildiğim: Denizin
karanlığının gökyüzünükiyle
birleşmesinden sonsuz bir
yankının doğup rüzgârla
kente indiği, dağıldığı–
kimse uyuyamamış binlerce
köpeğin ulumasıyla büyüyen
zalim koroyu duydukça.

KIRIŞHANEDE

Belli ki güçlü bir hocaymış
Halil Faiz Efendi, Farsçadan
Riyaziyeye ondan el almış
dört düvelde öğrencileri.
Şiir de yazarmış, bir de bunu
biliyoruz, şan şöhret peşine
düşmeksizin kendi köşesinde
inci gibi dizermiş taştan sert
kelimeleri tutup yumuşatarak.
Bilmediğimiz kime nasıl onca
aşkla yandığı, neden dünyadan
el etek çekip sonra kendini bir
kış gecesi öldürdüğü. Alelacele
gömmüşler Kirişhaneye, babası
yanıbaşında toz, beklermiş.

KARCIGÂR ŞARKI

Vasili'nin kemençedeki ustalığını anlata anlata bitiremiyor Yorgo Bacanos: Öyle yüksek, seyrek bir duende ki, Tamburî Cemil her defasında tutup elini, bileğini öpermiş. Usta ustayı bilegelmiştir. Onun yanında yetişmiş Hristaki. Lavtasıyla bu gam tınısına koşmak gam perdesi kurmuş içinde. Vasili'nin ölümünden bir zaman sonra, onbeş ağustos gecesi, bindokuzyüzondört, tam Osmanbey postanesinin yanındaki evinin üst katından bırakmış gövdesini sivri bahçe parmaklıklarına doğru, ağzında son, aksak karcigâr şarkı.

ATTAR'LA KONUŞMA
[740-746; 4869-4901]

Dîvanım dîvaneliklerle dolu
diyordunuz, indim ağır ağır
dimdik merdiveninden zamanın,
bir ses verin bana, diledim,
bir başlangıç sesi verin dedim
ve dinledim: Bir tüy düşürün
kanadınızdan bu ülkeye, başka
ülkelere uçup gitsin ince usul
kurduğunuz nakış, dediydiniz,
bir tüy ki değdiresin şehirleri
biribirilerine, açsın sesleri
seslere bağlayan giz kilidini,
dağıtsın anlama bürünmüş tüm
anlamsızlıkları, sırrınız size
kalsın, sizde kalmasın sakın,
yaptığınız resimden artık sakının.

Kan kokusu, demiştiniz, yüzünüz
yorgun hem dingin, işte bana verdiğiniz
son ses, son anahtar, son korkusuzluk;
söyledim ve hiçbir şey elde edemedim,
doğru; sustum ve kazandıklarımı
ayrı bir güneşe, ayrı bir geceye sakladım;
doğru: Benden kopan tüyün savrulduğu
ağır ağır çıktığım dimdik merdivenden
aşağı doğru. Yıkılacak bütün şehirler,
silinecek harflerim, parçalanacak taş
tabletlere kazılmış yüzüm, simsiyah
kalacak dıvane dıvanımın kâğıtları:
Kavruk, okunaksız, boşlukta şimdiden
külliye külüm.

İZ

Benjamin'in "doğrulanmış hiçbir şey
Tarih için yitmiş sayılamaz" sözünü
belli ki çok sevmişsiniz sevgili Carlo.
Peynir ve Kurtlar önümde duruyor şimdi.
Şüphesiz çok ilginç bir öykü Menocchio'nunki.
Sizin, kendi deyişinizle belgeleri, izleri
ve söylemleri inceleyerek ortaya koyduğunuz
iş belki daha da ilginç. Tarihçinin içinde
bekleyen romancıyı – yoksa hakikatın içinde
bekleyen kurmacayı mı demeliydim?–
tarihçiye de romancıya da dudak ısırtacak
bir ustalıkla içiçe geçirmeyi başarmışsınız.
Tam da bu noktada işte, canı sıkılıyor şairin.
Sevgili Walter, sevgili Carlo, düşünüyorum da –
daha doğrusu *baştan beri* bir tek bunu, sanırım,
düşünüyorum: Doğrulanmamış, doğrulanamamış
şeyler açısından Tarih'e bakıp uzun uzun
gülüyorum.

Tarih'e bakıp uzun uzun gülmek –
taktığım, takabildiğim ucuz ve iğreti maske
bu özelliklerle sınırlı ne yazık ki. Öylesine
sınırlı ki çaresizliği ifade etme gücüm, gücümüz,
onu yaralayabilirmişizcesine çarpıtıyoruz ağzımızı,
üstelik bunun alabildiğine karışık ve beyhude
bir işaret olduğunun da pekâlâ farkındayız.
Ama ne diyordum ben, ne diyecektim sevgili
Walter, Carlo ya da Abdülhak Adnan: Konu
gelip şu mahut doğrulanamamış, doğrulansa bile
bilgiden belgeden, ucuca bitiştirilebilecek izlerden
yoksun kalmış kişisel kozmologya öykülerine
dayanıyor şair için: Hani, "dağlar gibi
adamlar erimedeler" demiş ya Saru Abdurrahman,
Topkapı'nın iki adım ötesinde – böyle biriki
cümle ve biriki iz kalmışsa kalmış elimizde:
Onları boşlukta boşluğa oyup susmaktır benim işim.

KÜLLER

Dört roman yazmış Süreyya Mehmed bey, "Merak", "Sefihler", "Gece Kuşu" ve "Çiftlik Âlemi". Bir de tarih ve din tarihi kitapları. 1326'da ölmüş, bütün yazdıkları Cihangir yangınında kül olmuş. Bursalı Tahir Efendi'nin yazdığı kısa hal tercümesinden öğrendim bu kadarını. Bir tek soru kaldı bunca yanıtta geriye: Küller şimdi neredeler?

Bilsem küller neredeler,
bilebilsem külliye kaybolmak için
nasıl bir tohum serpilir şu boz toprağa,
topraklara bakıyorum sıkı bir yağmurdan
hemen önce hemen sonra: Hemen hemen
kesinleşiyor içimden havalanan kaknus
ne zaman bir daha buraya döner
konar uzattığım dala.

BİR BAŞKA TEKNIĞİN HİKÂYESİ

İşin iki ucu var aslına bakacak olursak: Kem yüzünü İvo Andriç anlatıyor neredeyse titreterek: Her çekiş vuruşunda kazığa gidip dinliyor gövdeyi ve iç organlarından gelen sesi, bekliyor sonra: Hüner istiyor kuyruksokumundan ense köküne ilerlemesi kazığın, ölüm yolda inmeden: İki vuruş arası bekleme süresi belli ki canalcı yanı işlemin. Sinan da aynı nedenle öfkesini çekmemiş mi Sultanın? Temel otursun diye bir kenara çekilip kaybolduğunda dedikodu yürürmüş sarayda. Kimse için kolay değil anlaşılan dinlendirmenin gerektirdiği sabrı birkaç tez canlıya anlatmak. Aklımdan çıkmıyor Andrei Rublov'un öyküsünün çekirdeğinde duran çan yapımının öyküsü: Aslına bakacak olursak, her şey topu topu bir tekniğin hikâyesi.

KOKU

Güneyden gelenler önce çölün eşiğinde toplandılar. Biribirilerini göz mesafesinde tutmaya çalışarak kum fırtınalarının, vahaların, uzun ve sabırsız bir susuzluğun içinden geçtiler, vardıklarında çoğu telef olmuştu. Yukarıdan yola çıkan topluluk peşpeşe buzullardan, çentikli kayalardan, avcı kuşların ve kırmızı gözlü kurtların arasından delik deşik geçip indi vadiye. Güneşle yola düşenlerin içinde kavrulmayan pek az yolcu kalmıştı. Gece tarafından gelenleri deniz kırmıştı: Bir avuç yorgun gövdenin üzerinde küçülmüş yüzler okunuyordu. Kente girmeden dört bir yönde ateşler yakıldı ve dumanların kurduğu cümleler izlendi. Herkesin kanı harekete geçmişti kapılara doğru yürürken. Bir anlaşma varmış gibi aralarında, loş dehlizleri andıran seher sokaklarına dağıldılar ve kentin ortasındaki ıssız meydanda neden sonra toplandılar. Öyle bir susku yer etmişti ki içlerinde, tek bir yolcudan tek bir kelime olsun çıkıp gelmiyordu. Bu büyük sessizlik içinde, yemeden ve içmeden, uyumadan ve konuşmadan, ilk gün biri, sonraki günlerde sırasıyla herbiri, buraya varmak için mi gelmişlerdi, çekildikleri bir köşesinde alanın, düştüler. Sonuncu yolcu sonuncu nefesini verdiği an birden, ağır bir koku kapladı bütün kenti.

SEMA

Başdöndürücü bir ilkedir. Çölün
ortasında bir anda
yirmi bin ağaç ve sayısız pınar belirmiş,
yoksa nasıl açıklarız?
Kargalar toplanıp göstermiş yolu, askerler
yuttukları kumun
gövdelerinde hızla eridiğini hissetmişler,
yağmur deli yağmış.
Sırılsıklam, dümdüz, hiç kıpırdamadan
yatıp beklemiş,
çadırın önündeki yatağında, açık havada,
ne sayıklama
sabuklama, ne nöbet, en ufak bir hareket.
Kimse yanaşamamış
korkudan, yanına. Bir tek, tek bir şimşek
çakmış bomboş
gökyüzünde. Öyle aktarıyor Kalisthenos,
şüpheci tarihçi.

İkinci gecenin sabahı tutup yakapaça
getirmişler bir ucundan
kampın, Termessos'lulara küserek şehri
terkeden ve aralarına
katılan soluk benizli sıska bir hekimi:
Sokulmuş yanına
ve nabzını ölçmek için kolunu tuttuğu
an anlamış
ateşin gövdeyi eritesiye yaktığını.
Derler ki
gözlerini açmış İskender ve tuhaf bir
gülümsemeyle
"Seni tanıyorum" demiş, sanki yeraltından
gelen bir sesle:
"Dilersen bana sırrını kusabilirsin."

Hep söyledim: En güçlü belgeler
imgelemde bekler.
Bütün bunlar olmuş mudur, bütün
bunlar böyle
olmuş mudur, bunu kimse bilemez
belki
herkes bilebilir sonsuz fallarında
geçmişin, geleceğin
açılıyorsa gözler, görüler, içgözler:
Delip geçen sözü,
insanda bir nesneymiş gibi gezinen
bakışı,
bir an'ı ötekinden ayıran ve bir an'ı
ötekine bağlayan
anlamdan yoksun yayı ve yasayı
okuyan için
vakit başlamadan önce dolmuştur.

“Nerede öyleyse mezarı?” diye soruyor
Rahip,
dört yüzyıl sonra. Demeye getiriyor ki
yokken
varolan varken yok olacaktır – kim
olursa olsun:
Herkes kaybolmaya yazgılıdır burada,
hiçbir ölümlüde
mühürlü değildir ölümsüzlük yazısı,
gidin bulun
gömüldüğü yeri, Pella’dan Sina’ya,
çölden kente
kaldırın her lahdin kapağını kazın
sokakları tepeleri
onu ararken kaybolduğunuzu unutmayın.

Beşinci gece soğumaya başlamış genç
gövdesi.
Susturmuş hekimi: "Görüyorsun ya
gerçekte
hiçbir şey bilmiyorsun ölüm ve hayat
hakkında.
Gidiyorum şimdi ben, gittiğim yeri
kimseye
gösteremem – ne ölümü bulacaksın
uyandığında,
ne yaşadığımı kanıtlayabileceksin
beni tanıyanlara:
İz bırakmayacağım varlığımdan:
Et ve kemik,
yas ve coşku, umut ve keder olmayacak
arkamda:
Her yere gömecekleri hayaletimden
başka."

BİN PİŞMAN

Bildiğimiz kadarıyla, diyor araştırmacılar, 7000 dizelik Ionica'dan hiç iz kalmamış günümüze, derli toplu birkaç parçasından 9000 dizelik Herakleia'nın anlıyoruz ki güçlü bir epik soluk estirmiş Panyassis: Herodotos'tan yaşca büyük bir Bodrumlu çağdaşı işte: Bütün bilebildiğimiz bu. Temize çekerken "Opera"nın bir bölümünü gülümseyerek katediyorum puslu satırları. Rüzgâr dağıtıyor ve savuruyor sayısız toz zerresini, kalın bir örtü hazırlıyor zaman, içinden geçiyorum, gidiyorum, doğmuşum bir kere, yaşıyorum öylesine, bin pişman.

SERVET

"Servet cam gibidir" diyor Syrus: "Parlar ama kırılır". Cama aynaya yazsam paramparça, kâğıda tahtaya yazsam alevler alır götürür, taşa yazdım: Silindi hırçın dilinden rüzgârın. Şiirim, servetim benim: Güneşe yazsam sönecek bir gün, geceye yazsam yıldızların arasında nokta, virgül, soru işareti: Karanlık cam gibidir, parlar ve kırılır diyor içimden karanlık bir ses—bir tek susku kalıyor elimde: Kaskatı alfabem.

PERDE

Denizin iki yakasında rivâyet kaynıyor
aslında: Bildiklerimizin öznesiyiz de,
nesneler çoktan bilinmeyenler katına
yükselmiş: Elyazmaları kayıp, koskoca
şehirlerden tek taş olsun kalmamış gidip
bakabileceğimiz, insanlar insan mı yoksa
hikâye mi, kimse doğrulayamıyor artık
bir vakitler kesinkes olduklarına inan
duyduğumuz olayları – işte şu Korintli
ressamla Efesli Parrhasios'un yapmış
oldukları Theseus resimlerini konu edinen
güven duyulması güç bilgiler örneğin:
Eufranoros diyesiymiş ki "onun Theseus'u
güllerle beslenmiş, benimkisi düpedüz etle"
İki resimden de tek karış kalmamış elimizde.
Renkler ve oran hakkında bir risalesi varmış
sözümona, birbirinden etkileyici mermer
yontuları nasıl sırra kadem basmışsa o da
savrulup gitmiş rüzgârda: Graniti, taşı
çubuk gibi ezen zaman papirüsü bekler mi.

Gene de güzel bir kadındır rivâyet,
nasıl gerçek doğru olmazsa her yerde her an
doğruya sığmayan bir gerçek tadı yaşatır
tarihin içinden süzülüp geçen kurmaca yüzler,
pek çok arşivde rasladığımız yarışma belki de
sahiden yapılmıştı Atina'da: Zeuxis'in üzüm
taneleri öylesine canlı duruyormuş ki hani
yaptığı tabloda, gagalamaya geliyormuş kuşlar
onları – uçup geldikleri gibi uçup gidiyoruz
o güne doğru: Sıra Efesliye geldiği için
sesleniyormuş genç ressam "kaldırın
resminizin önündeki perdeyi de görelim
hangimiz yaklaşabildik gerçeğe", diye.
Bütün hüner buradadır, düşünüyorum da,
aslı kaybolsa bile gizi çağları aşır gelir
perdenin: O perde ki, aslında resmin
düpedüz kendisiymiş.

AKABE

Gövdenin yeri de kaybolabiliyor, izleri de – ne kadar tok, sessiz, işaretsiz de olsa bu lahitte duruyor olmaktansa toza toprağa karışıp kavuşmak isterdi herhalde doğaya. "Misopogon'u ve Caesares'i" diyor, Gibbon, "birini Konstantinopolis'te, öbürünü Antakya'da geçirdiği iki kışın uzun gecelerinde kaleme almıştı". Hızlı bir şerit kuruyorum, hızlı bir şerit halinde geçip giden o gergin yirmi aydan. Bazı anlar bitmek bilmiyor zihnimde: Birkaç saati sanki birkaç yıla dönüştürmeye davranıyor kafatasımdaki hırçın zemberek. Sözelimi mızrağı gövdesinden söküp atmaya kalkıştığında kesilen elleri: Nedense budala Hıristiyanların mürekkep lekeli parmaklarıyla alay edişlerine karışıyor kıpkırmızı kanın düştüğü yerde oluşturduğu aynadaki görüntü: Soğuk su içmiş ve geceyarısına doğru ölmüş – belki söndürüp yangınını öyle geçmek istemiş öteye, belki de...

Anlaşılmaz insanlar şu tarihçiler: Ne 'sakal' konusunda yazdıklarını yorumlarken birleşebilmişler, ne de ölmeden hemen önce –Ammianus'a bakılırsa– ruhun yüceliği üzerine Maximus ve Prixus ile konuşup konuşmadığı sorusunu ortak bir zeminde işleyebilmişler. Bir önemi yok bütün bunların kaldı ki, benim gözümde. Asıl yakıcı soru, uzaktan Libianius'a nasıl bakmış olduğu, o uzun kışların ilkinde: Mesafe, ayar, denge, tartım, çıdam: Belki de karşılaşmamalıydılar hiç, öteki ve beriki, madem ki bilemeyeceğiz neler konuştuklarını, ne kadar susulduğunu, birlikte, Antakya'nın hemen dışında buluştukları giz dolu taşın dibinde, yaklaşırken bahar ve ölüm, doludizgin...

ETNA

Fokurduyor Etna'nın içindeki lavlar.
Her gün her titreşim birimi gözaltında
tutuluyor, dağın eteğindeki laboratuvarıda.
Uzmanlar düzenli raporlarla izliyorlar
uykusunu kraterden diplere uzanan
sessiz magmanın, kıpıölçerler nabzı
tutuyor hıçkırığı andıran tuhaf seslerle.
Altyüz kırkbeş hexametrelik didaktik
şiiirinin sahibini arıyor hâlâ filologlar.
Hemen hemen kesin Vergilius'un bu şiiiri
yazmadığı. Tıpkı gecenin sonuna doğru
dağın uyumayı sürdürdüğüünün hemen
hemen kesin oluşundaki gibi: Bir adım
duruyor, bomboş, arasında iki şiiiphenin.

SALINCAK

Tacitus yazıyor Agricola'sında: Ne doğar burada güneş, ne de batır, diye – geçip gidermiş öteden beri, yatay bir eksen çizerek gökyüzünde. İki bahar arasında kış ve yaz şaşkın birer durak: Kuşlar gitmekle kalmakta bocalayan birer göç Hamlet'i, ağaçlar açılmakla kapanmakta kendini durmadan soruşturan birer kılıç duru havada, yalnız insanlar kararlı yapayalnız kalmakta: Burada doğmuşlar, burada batacaklar kalın bir sise doğru, zaman ortalarında gidip gelen sonsuza ayarlı bir salıncak çizerken havada.

JEANNE'IN HİKÂYESİ

Jeanne, ece, öyle sevmiş ki kocasını,
kralı, onu zehirleyip öldürdüklerinde
atlar koşulsun istemiş arabasına, gece
gündüz demeden kırbaç sesleri içinde
savrulmuşlar dağlar ovalar boyu, açıp
koklarmış tabutun kapağını, cesedin
ağır kokusuyla ciğerleri dolu, yüzünde
dibi görünmeyen bir mutluluk gamzesi,
taht ve taç bomboş beklerken ardında
beklermiş ki bütün atları bir bir çatlasın,
ölüm ve dirim, biri açık, öbürü kapalı
iki hece.

KIŞIN SONUNA DOĞRU

Mont Saint-Michel

Güzün sonuna doğru bir atlı çıkageldi
güneyden. Rüzgârın çalımlı uğultusuyla
adayı çepeçevre kuşatıp dövdükten sonra
dindiği uzun bir günün gecesi idi, ufukta
belli belirsiz bir leke gördü uzakları
tarayan genç keşişlerden biri ve
toplandılar aynı burcun içinde üstüste
sıkışarak: İzlediler sabaha kadar
yaktığı ateşin karanlığın koyu parlak
teninde bir ışıldayıp bir yitişini,
konuştular aralarında yarıyariya
merak, sustular, yarıyariya korku.

Güneş doğduğunda çekilmişti sular,
anakaraya bağlayarak adayı. Çamura
bata çıka yaklaşmıştı yabancı, atının
ölüsü arkasında, hiçbirinin bilmediği
duymadığı bir dilden seslenmişti onlara.
Hastalık sarmıştı kupkuru vücudunu. İki
gün iki gece yakarılarıyla başucundan
ayrılmayan yaşlı kökçünün çabaları onu
kurtarmaya yetmemişti. Heybesinden
hercai harflerle dolu, hayvanat mı
nebat mı kimsenin neyi temsil ettiğini
sökemediği, alaca renkli figürlerle
bezeli iki ıslanmış yazma çıkmıştı.

Çocukluğu Mare Nostrum kıyılarında geçen baş keşiş özenle sandığa kaldırdı onları: Göz atar atmaz birinin Şüphe hakkında bir risâle olduğunu anlamıştı, ötekine gelince, çoktan ulaşmıştı haber kendisine, bütün güneyi kasıp kavuran ve yazdan yaza mikrobu kuluçkada bekleyen salgın bir hastalık üzerine savruk, umutsuz gözlemler kıvıl kıvıl kaynıyordu sapsarı sayfalarında. Kışın sonuna dek başka hiçbir olay sırayı bozmadı adada. Bir sabah, aynı genç keşiş ilk üveyiği gördü. İlk tomurcuğu. Yukarıda, daracık penceresinin arkasında, uykusuz gözlerinin içinden ilk kez gülümsedi baş keşiş. Kalktı ölüm meleği derin uykusundan, açık denizlere doğru usulcana kepenkleri itti.

BİR GÜN

Carcassonne, 1274

Önce büyük demir kafeslerin önünden geçtiler hızla: Alevlerin ışığı inlediği mi yakardığı mı belli olmayan yaralı yüzlere düştü: Delifişek gölgeler tırmandı yüksek tavana doğru, kaçışan korkak cinler gibi. Sonra hücrelerin bulunduğu koridora geldi sıra. Askerler olası bir saldırıya karşı iki yanı tuttular: Etten duvarların arasından dikkatle ilerlerken bembeyaz pelerininin ucu bir çiviye takıldı, bir yerden durmasını isteyen bir işaret gösterildi sanki. Durdu ve bekledi: Çıralar tutulsun.

Basık, kapkaranlık hücrenin dibinde, eprimiş döşegin üzerinde bağdaş kurmuş adamı çekip çıkardı ışık: Uzun lüleli saçları pislikten bir alçı kalıbı kadar katılaşmıştı artık, altında olağandan çok ufak yüzü, basık ve neredeyse içe kaçmış bir burun, bir de gözler: Pervasız, korkunun hiçbir harfini taşımayan iki koyu delik – “benden bir gün daha fazla yaşayacaksın” demişti birden, hani soru çoktan ona sorulmuş da yanıtı bulasıya günlerce aramış, durmuş.

CAM VE KAN

Kartaca bile itiraf ediyor, diyor
Gongora, görmezden mi geliyorsun?
Günlerin törpüsü saatlar, yılların
kemirgeni günler, sonenin en son
noktası. Açtım kapımı ardına dek,
kırdım penceremin camlarını tuz buz,
yürüdüm yalınayak kırıkların üstünde,
cam ve kan içinden hissettim kökümde:
Gelip geçiyorum, geçeceğim bu köprüden,
ıssız, beyhude. Gel, geç, geçeceksin sen de –
kalabalık, siyah, kendi anlamında düğüm.

TITIVILLUS İÇİN

Nerede İlkçağ yazıcı keşiyleriyle ilgili temsili bir resim –temsili olmayan resim var mıdır?–, Ortaçağ manastır yaşantısından kesitler sunan bir yazma göreceğim olsam yaklaşıp dikkatle bakarım: Görünüyor mu? Görünmez Titivillus, onlara da gözükmemiş: Sırtında çantası, çantasında keşişlerin bir metni yazarken sıkılarak unuttukları heceler, her yanlış yazım için bir çentik atarmış defterine, Iambilicos'un bir risalesini, Sybaris'ten gelme yakası açılmadık bir şiiri temize çekerken sarılmamak ya da kendini kaptırmamak elde mi, İlahi Yargı günü için herbirini ayrı günahlar sayarmış.

Ben de görmedim onu, sesini duymadım.
Yazarken hissettiğim oldu aradabir,
nereye sırtımı dönmüşsem oradadır, bunu
belledim, bildim: Yaptığım her yanlışta
parmaklarının harekete geçmesi ve beni
cehenneme sürecekle bir gerekçe bularak
sevinmesi gülünç geliyor baştan beri:
Yanlışlar gerekir doğrular tutmak için,
kim kimi yanlışlar hem, kim kimi nasıl
doğrular: Daha anlayamamış o melun
cin, çoktan emekliye ayrılıp unutulmuş
bunak melek: Canı cehenneme onun asıl,
ben bu şiiri yazmazsam kul hatırlamaz ki
bir vakitler yaşamış, işe koşmuş, efsane
işte: Gel herşeye rağmen elele tutuşalım
seninle.

YAŞGÜNÜNDE

Ne bir tepem var Michel, ne kulem
ya da ormanım: Geçiyorum ama tıpkı
geçtiğiniz gibi kanın ve vebanın içinden,
yaşım kırkiki, kestirdiğim sikkenin
bir yüzünde silâhlarım: Papirüs, tüy ve
mürekkep, bir yüzünde kefelere denk
bir terazi: Kuramadığım bir dengeyi
ağır ağır kırıyorum kapandığım odada,
duvarlarım şimdiden harflerle kaplı.
Hâlâ tütüyor canlı canlı yakılmış gövdeler,
ayrışmıyor hâlâ som altınla som zinciri
aceleci bir soluk gibi gezen şakırtıların
anlamı: Karşıdan güneş yükseliyor hâlâ,
dilimde mutlak bir protesto sanki adınız.

BİR GİRNATA EFSANESİ

Fenikelilerden kalma kule 1588'de yıkılmış. Temelde, balmumuyla sarıp sarmalanıp kapatılmış bir sandık bulmuşlar. Garip bir parşömene yazılmış bir metin çıkmış içinden. Rivayet alıp yürümüŧ: Bir evliyanın kıyametin tarihini bildiren kehaneti olduğuna dair sözler uçuŧmuş kentin mahallelerinde. Yedi yıl geçmiŧ aradan. İki define arayıcısı, altın madeni peşinde kazı yaparken, kâğıt inceliğinde kurŧuna yazılmış baŧka yazılarla karŧılaŧmışlar. Biri hiçbir zaman okunamamış. Herŧey onda yazılıymış.

MALAGA'DA GÜNEŞ

Tanrı, diyordu Hostegesis, sineklerde
ya da pirelerde göstermez kendini;
İsa, diye ekliyordu, rahminde durmamıştır
Meryem'in – kalbinden inmiştir yeryüzüne,
bunları söylerken güneşe ve gökyüzüne,
suya ve toprağa, inanılmaz güzellikteki
gözlerine karşısındaki rahibenin
ve siyah kumaşın altında hızla inip
kalkan göğüslerine bakıyordu
bir noktadan ötekine yolunu ezbere
tanıyan bir kılavuz gibi hareket eden
gözbebekleriyle: Tanrı, diyordu,
bazı yerlerde varlığını gösterirse
bazı yerlerde yokluğunu duyalım ister.
Ağır ağır batıyordu Malaga'da güneş.

EPIGRAFYA TARAMALARI

(Sökülmüş Tamamlanmış Üç Taşyazısı)

I

Kimse dinlemedi cesedim bozkırın ortasında
yaban hayvanlarına terkedilsin diledim;
dinlemedi onu Tuz Gölü'ne indirin dedim,
kimlerdi buluşan o aksak törende bilemedim;
ne gövdemi son kez dolaşan suyu seçebildim,
ne sarındığım patiska için söz hakkım oldu;
candım, yorgun ve yenik, durmak istedim,
ruh oldum, dingin ve uzak, sandım ki kendim
kendimde kalabilirim, kimse beni dinlendirmede.

II

İnanan bir dostumsa taşımın önünde dikilen
yüksek sesle Kehf sûresini okusun içinden –
köpeklerden fazla hoşlanmazdım, bilsin gene de;
inanmayan bir dostumsa, kısa bir pasaj seçsin
Fourier'nin yeni dünya notlarının arasından;
inanmakla inanmamak arası kararsız
hayatını trapezde geçirenler için Rilke'den
duruma uygun bir şiirdir önerebileceğim:
Vakti dar olan Duino'dan ilk ağıtı okur,
vaktin nasıl olsa geçtiğini biliyorsa taşın
karşısındaki: Ağır ağır, Requiem'i söyler.
Sesleri duyamam artık, sözler uçup gidici,
her gelen geldiği yoldan şehre döner,
ben de durmuştum, sessiz, onca mezarın
önünde.

III

Seksen yaşına geldim geçtim, öğrenemedim neden öleceğim. Yıllar boyu yazgımın saplantılı kararsızlığını düşündüm durdum, içimde mi büyüyordu yavaş yavaş ölüm, dışımdan mı çıkagelecekti apansız bir gün, tıkanan damarım mı kesecekti soluğumu yoksa yarı gülünç bir kazadan sonra mı gömülecektim kontenjanı çoktan dolmuş bir asrî mezarlıkta, anlayamadım. Uyanmamış olmalıyım bir gece daldığım serin düşten, uzun uykumu bekleyenler belki benden önce kefene bürünmüşler – kimse hatırlayamaz neden öldüğümü, kimse hatırlamaz ki nasıl yaşamıştım.

DİGENİS

Pul büyüklüğünde renkli taşlar yanyana sarmal düzende tespih kurma mantığıyla iki parmağa gönderilen yakarı nabzına öykünülerken dizilmiş; çerçeve çizgileri bir uçtan ötekine siyah, kıpkırmızı, mor mavi, küf yeşili sınırlar oluşturmuş; içerde kemik beyazı, gri, kirli sarı eğri büğrü küçük taşların sek sek uyumu gözetilmiş, figür geveze bir renk diline dayanıyor hangi köşeye kaldırsak başımızı: Melek, mahşer, diz çöküş ve arınma biçimleniyor bir puldan ötekine hızla geçerken bakış, kimse akıl erdiremez biribiri ardına düşecek olsalar ne tür bir kayboluştur dümdüz sıva zeminde kalacak, sessiz: ... bir daha doğal bir biçim alamayacak bedenim, Yunan kuyumcularının uyuklayan imparatoru uyanık tutmak için dövme altın ve altın varaktan yaptıkları biçimlerden başka – diye düşünmüş müdür ilk girdiğinde içeri? Gözümün önüne getirmeye çalışıyorum onu. İstanbul limanına indiğinde nedense deniz yoluyla gelmiş olmalı ve elinde, 1928’de yayımlandığına göre, “The Tower”ın Oxford’da

bir kitapçıdan aldığı ilk baskısı durmalı –
 şemsiyesini yeri geldiğinde onca özendiği
 İngilizler gibi baston olarak kullanıp genç
 sayılabilecek bir yaşta görünmek uğruna
 çaba gösterişini: *Yaşlılara göre değil bu ülke.*
 Gözümün önüne getirmeye çalışıyorum, sırtını
 Kaferiye sokaktaki ahşap evin bahçe duvarına
 vermiş, bulutları kesen kubbeye bakıyor uzun
 uzun ve yürüyor neden sonra kapıya doğru,
 adımları neredeyse birbirine karışarak.
Çıkın o ateşten diyor içinde bir ses, o an
 irkiliyor ve Zaman'ın hem önünde hem de
 arkasında, düğümler dolusu uçsuz bucaksız
 bir halata dönüşmüş uzadığını anlıyor.
 Ve apaçık duyduğunu sanıyor girdiğinde içeri
 kaç yüzyıldır kendisine hazırlanan suskuyu,
 eğilip taşa dokunuyor, uzanıp soğuk Frigya
 mermerini elliyor, başını kaldırıp havaya
 sinen o özel kokuyu çekiyor ciğerlerine.
 Belli belirsiz kıpırdıyor Taş. Ona öyle
 geliyor. Sabah ışığı adım adım yükselerek
 yalıyor tonozları ve zeminin tam ortasına
 geldiğinde davudî bir ses iniyor kulağına
 ve çınlayarak çarpıyor duvarlara, sonsuz
 yankı demetleri halinde hücrelere bölünerek
 kubbeye yayılıyor ve birden, bir anlığına,
 ışıkla sesin en kesif noktada buluşmalarından
 büyük bir kopma oluşuyor, tıpkı kanın beyne

pompalanışında beliren kısa, kıpkısa bir kesintide gerçekleşen uğultulu başdönmesi, sonra: Sayısız mırıldanma doğuyor sanki bu girdaplar yaratan ünlemin zerrelerinden, donup kalakaldığı yerden korkuyla arıyor narteksin üzeri sıvalı yüzünden taşmaya davranan ulu meleğin koyu karanlık yüzünü. *Sürüklenir önümde bir imge, insan ya da gölge, İnsandan çok daha gölge, gölgeden çok daha imge.* Gözümün önüne getirmeye çalışıyorum: İnce uzun bir siluet, çoktan kırılmış gür saçlarının ve parmaklarıyla ikidebir geri ittiği gözlüklerinin içinde silinmeye yüz tutmuş yüzü, Taksim'de tuttuğu apartman dairesine yaydığı onca yağlı kâğıt, çizimler, taslaklar, bir kaybolup bir çıkagelen figürlerin peşinde ilerleyen gecenin sonunda çıktığı sokaklar, kıyısına indiği Haliç'te izbe bir kahve – orada rastlıyor Arif le Abidin'e: Dumanların arasından güç belâ seçiliyor gergin hatlarında biriken ikonalar. Tömbekide kuru, çıtırdıyor. Dev gölgesiyle iki büklüm önüne eğilmiş, kurşun kaleminin iyice sivrilttiği ucuyla kibrit kutularının arkasına ortodoks suratlar çiziyor Arif. Simsiyah kartonlarda uçmuş keşlerin gri beyaz yüzlerini topluyor Abidin. Kamerayı hazırlıyor Rue de l'Eure'deki atölyede Samih. Çay tazeliyor Güzin.

Boğazı kuruduğu için sık sık su içiyor Abidin. Gözlerini boşluğa dikeyyor ve "Arif'le beni inanılmaz bir heyecanla götürdü Ayasofya'ya" diyor: "İmparator kapısına teğet eğri büğrü tahta sırada birer acemi akrobat gibi sallana sallana yürüyüp ise boğulmuş bir cephenin önünde durduk: Eğilip dolu kovayı aldı yerden Whitemore ve koyu zeminin derinliklerinde bocalayan figürün üzerine boca etti: O an fıskırdı boşluktan, yepyeni, ıslak, renkler ve biçimler." Sonra susuyor. Bir tek kameranın sesi duyuluyor. Samih'le çıkıp sessiz yürüyoruz Montparnasse'a doğru. Belli ki kurup bozuyor o da aynı sahneyi kafasında tıpkı benim gibi. Akşam çöküyor ve kulenin ışıkları birer pul kabartmayı andırıyor gökyüzünde: Çok eski bir biçimin, boşluğun belleğinde izlerini kovalıyorlar. *Sprit after sprit! Gölgeden daha çok imge.* İstanbul'a döndüğüm yıld, bir sahaftan aldığım belgelerin arasından çıktıydı Ali Sami Boyar'a ait birkaç evrak: Daktiloya çektikten sonra da üzerinde çalıştığı "Bizans ve Muahher Devir Garp Yazıcıları"; Ayasofya müdürüyken Diegesis hakkında tuttuğu kaynak notları; Dr. Naumann'ın telefonda ona sorduğu bir sorudan hareketle 27 Eylül 1940'da yazdığı, Schnecider'in kitabında yer alan 393 tarihli yangının 20 Haziran 404'de

çıkmiş olduğuna ilişkin bilgi verdiği mektup; 24 Haziran 1943 tarihli, "dostunuz ve küçük yardımcısı" imzalı, Metropoliy Yenadios'un marazi bir özenle kaleme aldığı ve Arnavutköy'den gönderdiği "Dostum Ali Sami Beyin süallerine cevaplar" başlıklı altı notu ve başka bir zarfın içinde dört küçük pusula – memur elyazısıyla kâğıda düşülmüş günlük raporlar: Zarfın üzerine daktiloyle "Profösör Whittmore" yazılmış ve dolmakalemle bir "e" harfi eklenmiş ikinci "t" ile "m" arasına, az yukarıya: Daha önce hiç duymamıştım bu adı, pusulaları yeniden aynı zarfa koyup öteki belgeleri de yerleştirdiğim dosyayla birlikte arşiv sandığıma kaldırdığımda. *Profesör Wittemorun yanında bugün dokuz amele çalışmıştır. Bunlardan üçü yarım kubbede şeffaf kaat üzerine kopye yapmışlar, bir amele de aynı mevkideki mozaikleri muayene ve tespit etmekte, diğer ikisi aynı mevkide elle resim yapmakta, iki amele de yine aynı mevkide Ciharyarığüzün levhalarının etrafına gelen kısımları temizlemekle meşgûl olmuşlardır. Mimar da kendi işlerini yapmıştır. İhsan.* 29 Mayıs 1939 yazıyor kâğıdın sağ üst köşesinde; bütün rastlantılar tuhaf ve ürperticidir, bütün tarihler yakından

bakıldığında öyle: İçinde yüzdüğüm sesleri ve görüntüleri silip içine giriyorum zamana ve uzaya paramparça dağılmış bambaşka seslerin ve bulanık görüntülerin: Şehirde ürkek, neredeyse sessiz bir fetih şöleni yaşanıyor olmalı; Ali Sami bey odasında not tutuyor, Dukas'ı izleyerek: *"Niçin herkes Ayasofya'ya kaçmıştı? Çünkü sahte peygamberler 'şehir Türkler tarafından zaptedildiği vakit müstevli ordu Konstantin direğine gelince gökten bir melek inecek ve Türkleri Acemistan'daki Monodendron'a kadar kovalayacaktır', demişlerdi"*; mimarla Kariye'den birlikte çıkıyor Whittemore ve ağır ağır Tekfur'a doğru yürüyorlar: Berlin'den, gitgide atmosferi ağırlaşan Varşova'dan, gergin Londra'daki ortak bir tanıdıklarından söz ederek lacivert akşamı karşılıyorlar. Gece, odasına çekildiğinde, bambaşka düşüncelere dalmış, tekdüze bir tempoyla iskambil kâğıtlarını karıştıracak. Maça beyinin yanından sinek dörtlüsünün yanma ilişecek kör ruvası. Meleğin hemen altından bir ucu çıkan yazının kıvrımlarında uçuşacak büyük bir giz. Uyuyakalacak koltukta. Haziranın birinci gününden beşinci gününe kadar Mösyö (Whittemore)un mozaik işlerinde bu sene mesaiye başladığı

günden beri çalışılmakta olan yarım kubbenin kemerindeki yazının kaba temizleme ameliyesinin yarısı tamamlanmış olup mütebakisine devam edilmektedir.

Elimdeki tek fotoğraf 1931'de çekilmiş olmalı: İki yıl sonra Paris'teki Bizans Enstitüsü tarafından Oxford University Press için basılacak "Preliminary Report on the First Year's Work" altbaşlıklı "The Mosaics of the Nartex" in sonundaki resimlerden ilkinde yer alıyor ikidebir anılan o tekerlekli iskele – onüç metre yüksekliğinde, iki ayrı katında aynı anda çalışılabilen, raylar üzerinde ileri geri ilerleyen bu özel iskeleyi Ahırkapı'da yaptırtmış, bilmiyorum yukarıdakiler Venedik'ten sırf bu iş için getirtilen Gregorini ve Benvenuti adlı mozayık ustaları mı, kestiremiyorum, aşağıda, bir eliyle iskeleyi tutmuş ve kafasını yukarı kaldırmış koyu renk takım elbiseli adam kendisi mi: Bilmek çoğu kez sanmak ve aldanmaya hazır olmaksa, gerçeğin çoğu kez doğru olup olmadığını da biliyorum, bilmiyorum – hele bir fotoğrafta: Gördüğümüz de, görebildiğimiz kadar gözümüzün şaşmaz yanılğı payıyla sınırlıdır, bir eşikten

sonra kurar ve uydurur objektifin arkasına giren göz, gözün arkasına bütün kuruntularıyla saklanan kafatası. Temizliğin teknik işlerinden sorumlu Marangoni de o sırada gelmiş kente, badanayla kaplı duvarların fotoğraflarını tek tek inceleyerek sıvanın hangi yöntemle ve çözücü kimyayla söküleceğini saptamış. Mesel de mesele de iki tekniğin hikâyesiyle biçimleniyor burada aslında: Dönüp dolaşıp sûretleri örtenlerle sökenlerin arasında algı ayarı yaparken ben de örtüyorum, söküyorum hiç durmadan: Korku, inan, erk, kör zaaf dağılmış pusulanın dört yönüne de şiirin kiblesi için bir beşinciye arıyor sıkışık istifi dağıtıp ayrıştırmaya çalışan imgelemim. Genellikle antik çağ, Roma, Bizans, Venedik kökleriyle anılan mozayık, diyor Gespach, sağlam yüzeye yayılan harç aracılığıyla tutturulan küçük küplerdir – bunlar ya doğal taşlardan ve pişmiş topraktan elde edilir, ya da macunda renklendirilen donuk minelerdir. Pul büyüklüğünde renkli taşlar yanyana sarmal düzende tespilh kurma mantığıyla iki parmağa gönderilen yakarı nabzına öykünülererek dizilmiş; Anthemius gözücüyla izlemiş Kıbrıs'tan

gelen sakin keşişin kurmaya çalıştığı uyumun yüklendiği yüzün birdenbire güney-batı duvarında belirişini, gece biterken uyuyan işçilerin gövdelerinin arasından geçip ilk ışıkla imgenin nasıl uyanacağını kavramak için durayazmış arkasını doğuya verip, saatlarca kaskatı. Büzüştüğü koltukta bir an bir başkasının içinde, hepten kayboluyor dehlizlerde. Kestiremiyor ki günlerden 29'u 30'a mı taşıyor dingin akreple delişmen yelkovan, açılışa mı hazırlanıyor görkemli bir taş aynanın önünde Justinianus, yoksa 754 konsilinin son cümlesi mi bir zemberek gibi kuruluyor belleğindeki darmadağın akışında onca olay örgüsünün: *Ekanimi selâse namına şunu beyan ediyoruz: Ressamların mahruk sanatlarının vücude getirmiş olduğu her hangi bir tasvir, her hangi bir maddeden yapılmış olursa olsun, mukaddes kiliseden lânetlerle dışarı atılacak – ekanimi selâseden ikincisinin ilâhi resmini maddî boyalarla ve azizlerin portrelerini hiç bir kıymeti olmayan maddî boyalarla cansız resimler şeklinde tasvir edecek olanlar...* ter içinde, ağzı damağı iyice kurumuş, salon perdesinin arkasındaki karanlığın artık delindiğini görüyor, kıpırdamadan yerinden.

Puslu, yarı ıslak İstanbul sabahı. Yazı karşılayan serçeler. Şimdiden yorgun Gezi'deki ihtiyar ıhlamurun kuru dalları. Imızganmayı sürdürüyor. Çekil tatlı tatlı sallıyor içinde kıpırdadığı gövdesini, iki ışık aralarında çekişirlerken gözünün dibinde açık mavi bir sahne açılıyor ağır ağır: Sevgili Henri, buradan oraya devriliyor yıllar işte, görüyorsunuz ki bir çağ ötekinde yeniden dirilesiye buzul bir boyut kazanır, bakın, iyice yaklaşın ve bakın: Biribirimizden bunca uzak, küle dönüşmeye hazırlanan yüzlerimizin berisinde bu kozmik ışık: Sonsuz gecenin bittiği günden sonsuz gecenin döneceği güne seken huzme kırılmış ve dağılmış evrenin karanlığına, bakın: Nasıl anımsıyor renk kendini, Henri, nasıl uçmaya hazırlanıyor bir daha bir daha şekil, tutun, tutmaya çalışın lütfen, gözyüzünden inen girdap hepimizi çekmeden içine tutunun sıkıcana, neredeyse doluyor vaktimiz.

NİKOMAKHOS'A ETİK OKUMALARI

BEYAZ

[I, 11, 21-23, 1096b]

Beyaz, diyor Octavio Paz,
bir başına sonsuz bir dil.
Böyle mi diyor Octavio Paz,
gerçekten tam böyle diyor mu
"Beyaz" adlı simsiyah şiirinden
Mallarmé'ye uzun uzun bakıp,
bir şiir ötekine aynadır bazen,
gelip bir üçüncü kırana dek ışığı:
Yansılar, yankılar, paramparça
cümleler içinden geçer, "tıpkı
kardaki ve tebeşirdeki beyazlığın
aynı gözükmesi"nin doğurduğu ani
yanılsama: Sütün içindeki suyun
içindeki özsu içimdeki saf kaynak.

KIRLANGIÇ

[1,17,21-22]

Bu yıl kış her zamankinden
uzun sürdü. Kar indi ve haftalar
boyu yağdıktan sonra dindi. Gece
yattım ve gece kalktım, iki karanlık
arası bir ışıık aradım uykularımda,
düşlerim kanlı birer mayın tarlası,
konuştum yastıkta başım, terledim,
sayıkladım: Kapansın bu ecel sayfası.
Sonra parladı bir sabah güneş,
kamaşan gözlerim bir çift kanat sandı,
çekince derin bir soluk kurşunî havadan
anladım donacak kanım. Yaşlı bilge
demişti, "çünkü bir tek kırlangıç
getirmez baharı", yürürken, kendi
kendine, Lise'nin kapısına doğru.

YARISI

[1, 8, 1098b, 8-9]

Âdemoğlunun iyi ya da doğru olmadığını bilin diyor, gencolmağa yüz tutmuş çocuğa, doğada ve insanların arasında adalet yoktur. Ya siz, diyor oğlan, iri kahverengi gözlerini ona dikerek: Neden kendi oğlunuza iyi ve doğru olmanın yollarını gösterdiniz peki? En küçük bir kımı belirmiyor yaşlı bilgenin yüzünde, sesi uzaktan, başka bir gövdenin, başka bir gırtlığın içinden geliyormuşçasına boğuk, diziyor peşpeşe yırtıcı kesinlikleri: Toplanan insanlar iyi ve doğru olana uzanıp dokunamazlar, bir tek ayrılan insanın harcıdır onları tutmak, kendine katmak, adalete gelince, adaletten söz etmek için zaten iki kişi olmak gerekir, hoş yalnız kaldı mı en az ikiye bölünür içimizdeki ruh, ondan, denilmiştir, başlangıç bütünün yarısından çoktur.

MASA

[1, 8, 29-33]

"Marangoz ve geometrici" diyor bir yerde,
"dik açığı farklı biçimde ararlar"–
bir masa çiziyorum kâğıda, belli değil
çam mı gürgen mi, boyu posu ne, kimin
nasıl işine yarayabilir, bir kelime düşünüyorum
kâğıda: Bembeyaz zeminde yanyana dört
leke: M, a, s, a, iki sesli iki sessiz harfle
içiçe geçiyor, belli değil bir anlam mı
aradığım yabancı bir ezgi mi, "öyle ki"
diyor bir de: "Yan işler kendilerinden
daha önemli hale gelmesin". Masadayım,
kim yapmış olabilir bu masayı, masadayım
diye yazıyorum kâğıda, kim okuyacak bu
masayı – ana işleri yan işler besler.

TOZ

Kelimeler... ah, kelimeler diyordu: Bütün dilleri öğrendim ve kaçıp gidecek yurdum kalmadı, anadilimin bana sunduğu müebbed suskudan başka. İlk sesi, ilk sözü bulamıyordu belleğinin ölüm koyağında; ilk heceyi, ilk anlam belirtisini silmiş atmış olabilir miydi yorgun bir hücreden: Soru esirgenmiş yanıtından, ne ı ışık, ne bir karanlık sözlüğünde aranabilir artık töz ve işaret. Kratylos'un Sokrates'e sapladığı bıçak, Kelim'e inen her kelimede saklanan arı söz, Peirce'in çözerken bıraktığı kör mantık, bir dil olsun ki kimse içinden çıkamasın.

Bir dil olmuş ki içinden çıkamazsın: Harfe dimdik bak, dilini damağının her yanma dokundur, çarp, yerleştir: Gözüm kulağıma sağır, elim uzandığı boşlukta hepten esrik, ah kelimeler diyordu, birinden ötekine sert hareketlerle geçip: Tutsan sıvışıyor, salsam sallanıyor, beklesen gelmiyor ve gitmiyor anladıkların, anlamadıkların. Yaprakta hissettiğin rüzgârla güneşin değdiği taştan kopan zerre arasında eklemsiz, fiilsiz, tok dönüyorsun havada: Bir toz tanesi, kimbilir hangi salkımdan hangi salkıma, serserî.

KIYAMET SURESİ

X, 8-9

Git, meleğin tuttuğu kitabı al
ve yut onu: Ağzında bal tadı
bırakacak önce, içinde ağırlar,
kıvrınacaksın sana yerleşen
harfler, heceler, cümlelerle –
geçmişse hakikat kanına, tohum
tutmuşsa organlarında: Gövden
için yepyeni bir çekirdek, acı
bir meyve, sarmaşık ve sürekli
bir yükseliş: Hayat böyle erir,
yavaş yavaş açılır önündeki
siyah üstüne siyah ufuktan
daha da siyah ötesi: Git,
meleğin tuttuğu kitabı tut.

"(...) alt dilde yangın üreten bir şair..." olarak söz ediyordu
Gülten Akın, Enis Batur'un *Gri Dîvan*'ı hakkında yazarken.

Şimdi, *Gri Dîvan*'ın yanına üç yeni dîvan daha ekleyerek
Doğu-Batı Dîvanı'nı oluşturuyor Enis Batur.

Gri, Seferî, Alaca ve Barok Dîvanlar:
1985-1996 yılları arasında yazılan 'dramatik şiirler' toplamı.

Alt dilde yangın büyüyor.

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN!

(0212) 281 10 27

ISBN 975-363-654-7

9 789753 636544